

HISTORIA (IV-VIII) i WOS (VIII)

rok szkolny 2026/2027

1. Na każdej lekcji uczeń powinien posiadać:

- podręcznik,
- zeszyt przedmiotowy,
- odpowiednie przybory (długopis, ołówek, linijkę, kolorowe pisaki...)

2. Nieprzygotowanie ucznia do pracy będzie odnotowane w dzienniku elektronicznym. Uczeń ma prawo do zgłoszenia dwóch nieprzygotowań w półroczu. Nieprzygotowanie nie zwalnia z klasówki i zapowiedzianych kartkówek (wpisanych w Librusie). Uczeń wykorzystujący nieprzygotowanie braki musi uzupełnić niezwłocznie. Przez nieprzygotowanie do lekcji rozumiemy: brak pomocy potrzebnych do lekcji i nieprzygotowanie do odpowiedzi ustnej.

3. Nieobecność na lekcji nie zwalnia ucznia z uzupełnienia omawianego materiału i możliwości odpowiedzi na następnej lekcji.

4. Uczeń otrzymuje oceny za:

- prace klasowe, sprawdziany, kartkówki
- prace pisemne: ćwiczenia
- odpowiedzi ustne
- pracę na lekcji (praca w grupie lub indywidualna)
uczeń może otrzymać za pracę ocenę, plusa lub minus (pięć plusów - ocena bdb, pięć minusów – ocena niedostateczna)
- prace dodatkowe (osiągnięcia w konkursach przedmiotowych, pomoce naukowe, dodatkowe ćwiczenia, projekty, prezentacje, referaty)

5. Prace klasowe są obowiązkowe. Termin realizacji prac klasowych zostanie ustalony z uczniami i odnotowany w dzienniku lekcyjnym. Prace klasowe, testy, sprawdziany będą zapowiadane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem. Uczeń nieobecny z przyczyn usprawiedliwionych ma obowiązek w terminie dwóch tygodni po powrocie do szkoły pracę uzupełnić. W przypadku unikania sprawdzianu uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Uczeń ma prawo poprawić ocenę niezwłocznie lub w terminie ustalonym przez nauczyciela. Kartkówki 10-, 15- minutowe, dotyczące materiału z ostatnich trzech lekcji, mogą być zapowiadane.

6. Poprawa ocen cząstkowych dotyczy prac klasowych i kartkówek. Uczeń przystępujący do poprawy jest tym samym zobowiązany do nadrobienia braków, które nie pozwoliły mu osiągnąć zadawalającego wyniku.

7. Rodzice mają możliwość wglądu do prac pisemnych swoich dzieci podczas zebrań, dni otwartych, a także na życzenie ucznia lub rodzica są wydawane do domu. Uczeń powinien dostarczyć wypożyczoną pracę na następną lekcję, ponieważ wszystkie prace stanowią dokumentację nauczyciela i są przechowywane w szkole. W przypadku braku zwrotu pracy następne nie będą udostępniane do domu.

8. Uczeń ma obowiązek starannie prowadzić zeszyt. Na ocenę mają wpływ: pełne notatki i estetyka.

9. Zasady szczegółowe dotyczące oceniania z przedmiotu znajdują się na stronie internetowej szkoły. Oceniając ucznia, nauczyciel bierze pod uwagę opinię/orzeczenie z PPP i dostosowuje wymagania do indywidualnych potrzeb dziecka (np. Wydłużenie czasu, mniejsza liczba zadań, inna czcionka...).

10. Ocena końcowa nie jest średnią arytmetyczną ocen otrzymanych w półroczu (roku); ocenę ustala nauczyciel. Na wysokość oceny półrocznej i rocznej mają wpływ oceny uzyskane w wyniku systematycznej pracy ucznia w ciągu całego półrocza.

11. Wszyscy uczniowie są zobowiązani do:

- przestrzegania zapisów Statutu Szkoły dotyczących zachowania na lekcjach; punktualnego przychodzenia na zajęcia;
- posiadania niezbędnych do pracy materiałów;
- czynnego uczestnictwa w lekcji;
- powstrzymywania się od rozmów niezwiązanych z omawianym tematem; przygotowania do lekcji bieżąco

12. Dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów:

- w czasie odpowiedzi ustnych nauczyciel dyskretnie wspomaga, daje więcej czasu na przypomnienie, wydobywanie z pamięci nazw, terminów oraz dyskretnie naprowadza, uwzględnianie trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk oraz dat, powtarzanie i utrwalanie materiału,
- stosowanie technik skojarzeniowych ułatwiających zapamiętywanie i wydłużenie czasu (w miarę możliwości) prac pisemnych.

13. Procedura poprawy oceny półrocznej i rocznej na wyższą niż proponowana:

- po wystawieniu oceny proponowanej uczeń niezwłocznie wyraża nauczycielowi chęć poprawy oceny proponowanej i odbiera zakres materiału
- poprawa oceny odbywa się najpóźniej na tydzień przed ostatecznym wystawieniem ocen
- uczeń powinien napisać wskazane przez nauczyciela prace z określonego zakresu materiału

Wymagania edukacyjne dla klas IV-VIII szkoły

<i>Treści nauczania według podstawy programowej klasy IV–VIII</i>
<i>klasa IV (nowa podstawa programowa 2026)</i>
<i>pierwsze półrocze</i>
<i>Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:</i> • przedstawia różne znaczenia terminu historia, używając pojęć: przeszłość, nauka o przeszłości, opowieść • wyjaśnia przydatność znajomości historii dla życia ludzi we współczesności • wskazuje podobieństwa i różnice między historią a fikcją literacką i dziejami legendarnymi • wyjaśnia, na czym polega praca historyka i skąd czerpiemy wiedzę o przeszłości, używając pojęć: źródło historyczne i wiarygodność źródła • podaje przykłady źródeł historycznych • podejmuje próby zdobycia informacji o przeszłości, korzystając ze źródeł historycznych.
<i>Elementy historii rodzinnej, lokalnej i regionalnej. Uczeń:</i> • zbiera i przedstawia informacje oraz pamiątki na temat swojej rodziny • analizując mapę, wymienia regiony Polski oraz wskazuje swój region zamieszkania • przedstawia historię swojej okolicy, wymienia postacie szczególnie dla niej zasłużone i identyfikuje formy ich upamiętnienia • wskazuje wybrane zabytki historyczne w swoim regionie, wyjaśnia ich znaczenie i konieczność ich ochrony • przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne.
<i>Wspólnota państwowa. Uczeń:</i> • identyfikuje symbole państwowe: barwy, godło, hymn państwowy oraz wyjaśnia ich znaczenie dla wspólnoty narodowej i państwowej • wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt

- wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmiennosc w różnych czesciach Polski
- identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn oraz wyjaśnia ich znaczenie dla mieszkanców Polski.

Czas i miejsce wydarzeń historycznych. Uczeń:

- posługuje się pojęciami związanymi z chronologią: data, epoka, nasza era, przed naszą erą, rok, stulecie, tysiąclecie, wiek oraz stosuje zasady określania wieku wydarzeń przed naszą erą i naszej ery
- oblicza upływ czasu między wydarzeniami historycznymi
- porządkuje chronologicznie wydarzenia z wykorzystaniem osi czasu
- wyjaśnia, czym są mapa historyczna i plan, oraz odczytuje z nich informacje, posługując się legendą.

Od jaskiń do miast – początki cywilizacji. Uczeń:

- przedstawia proces rewolucji neolitycznej, używając pojęć: koczowniczy i osiadły tryb życia i wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na proces zmian
- przedstawia życie w starożytnym Egipcie, używając pojęć: faraon, hieroglify, piramidy, politeizm, życie pozagrobowe
- przedstawia osiągnięcia cywilizacji egipskiej, używając pojęć: astronomia, matematyka, medycyna i wyjaśnia jej wpływ na współczesną Europę
- wyjaśnia rolę pisma dla rozwoju cywilizacji oraz ocenia jego znaczenie w życiu współczesnego człowieka

drugie półrocze

Dziedzictwo starożytnej Grecji. Uczeń:

- opisuje społeczeństwo ateńskiej polis w czasach Peryklesa, używając pojęć: agora, Akropol, demokracja, miasto-państwo, obywatele
- analizując mapę historyczną, wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na funkcjonowanie społeczeństwa, a także wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej
- przedstawia osiągnięcia cywilizacji greckiej, używając pojęć: demokracja, filozofia, igrzyska olimpijskie, mitologia, teatr, i wyjaśnia jej wpływ na współczesną Europę

Dziedzictwo starożytnego Rzymu. Uczeń:

- opisuje społeczeństwo starożytnego Rzymu w czasach Juliusza Cezara, używając pojęć: cesarstwo, niewolnicy, obywatele
- analizując mapę historyczną, wskazuje położenie Rzymu i największy zasięg cesarstwa rzymskiego, a także wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji rzymskiej
- przedstawia osiągnięcia cywilizacji rzymskiej, używając pojęć: akwedukt, amfiteatr, cesarstwo, łacina, łuk triumfalny, prawo rzymskie, republika i wyjaśnia jej wpływ na współczesną Europę

Narodziny chrześcijaństwa. Uczeń:

- przedstawia założenia religii chrześcijańskiej, używając pojęć: dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm
- podaje wiek powstania religii chrześcijańskiej i uznania jej za religię panującą w Rzymie oraz wyjaśnia znaczenie tych wydarzeń
- analizując mapę historyczną, wskazuje miejsce narodzin i kierunki rozprzestrzenienia się chrześcijaństwa w imperium rzymskim
- wyjaśnia powody przyjmowania chrześcijaństwa przez członków różnych grup społecznych w imperium rzymskim i wyjaśnia wpływ chrześcijaństwa na współczesną Europę.

klasa V

pierwsze półrocze

Cywilizacje starożytne. Uczeń:

- porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym
- umiejscawia w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu oraz cywilizacje starożytnej Grecji i starożytnego Rzymu;
- charakteryzuje system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;
- umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;

- umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

- umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
- umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); dostrzega różnice między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.

Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.

Spółeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

- przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- opisuje warunki życia w średniowiecznym mieście i wsi;
- porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;
- wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie kultury i życia codziennego.

drugie półrocze

Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

- przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni;
- wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski;
- charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego;
- charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.;
- opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

- umiejscawia w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
- opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego;

- opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV w.

Polska w XIV i XV w. Uczeń:

- opisuje zmiany granic państwa polskiego w XIV i XV w.;
- analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
- porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV–XV w.;
- charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (konstytucji nihil novi).

klasa VI

pierwsze półrocze

Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
- umiejscawia w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana.

„Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

- rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego;
- wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina;
- charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;
- wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych;
- opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI w.;
- przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej we własnym regionie;
- przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.

Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

- charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;

- wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji

Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:

- wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- omawia znaczenie potopu szwedzkiego;
- dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII w.;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

drugie półrocze

Europa w XVII i XVIII w. Uczeń:

- charakteryzuje ustrój monarchii absolutnej na przykładzie Francji Ludwika XIV i monarchii parlamentarnej na przykładzie Anglii;
- opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i filozofii politycznej;
- charakteryzuje reformy oświeceniowe na przykładzie wybranego państwa.

Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII w. Uczeń charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

- omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych;
- przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Wielka rewolucja we Francji. Uczeń omawia główne przyczyny wielkiej rewolucji francuskiej i ocenia jej rezultaty, uwzględniając realizację idei oświeceniowych.

Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

- podaje przykłady działań służących naprawie państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;

- umiejscawia w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i wyjaśnia jej znaczenie
- rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

- umiejscawia w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

Epoka napoleońska. Uczeń:

- charakteryzuje przemiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim;
- ocenia postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej.

klasa VII

pierwsze półrocze

Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
- charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

- charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
- przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania
- omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
- charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji

Powstanie styczniowe. Uczeń:

- omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania;
- dokonuje charakterystyki działań powstańczych, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
- porównuje uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
- charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- opisuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
- prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
- wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
- wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX w. Uczeń:

- omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska
- opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy);
- opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
- omawia główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907.

drugie półrocze

I wojna światowa. Uczeń:

- wymienia główne przyczyny wojny;
- omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
- charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
- opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.

Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

- charakteryzuje stosunek mocarstw do sprawy polskiej w przededniu i podczas wojny;

- ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny podczas I wojny światowej.

Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

- opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;
- charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej, ocenia funkcjonowanie ładu wersalskiego
- charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (niemieckiego narodowego socjalizmu i systemu sowieckiego)

Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

- omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej
- przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty);
- opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki

II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

- charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego;
- ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia;
- wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

Droga do wojny. Uczeń:

- opisuje politykę hitlerowskich Niemiec służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie;
- charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;
- wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.

klasa VIII

pierwsze półrocze

Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

- charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej Polski, z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;

- wymienia przykłady bohaterstwa Polaków, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną.

II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- przedstawia oraz umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
- charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów charakteryzuje postawy Polaków wobec Holokaustu
- wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
- wymienia główne decyzje konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta, Poczdam);
- przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
- wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich, zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
- wyjaśnia przyczyny i znaczenie konfliktu polsko-ukraińskiego w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;
- charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
- wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

- przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;
- umiejscawia w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
- przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej

Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

- charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
- wyjaśnia przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
- wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;

- charakteryzuje politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i Czechosłowacji;
- opisuje przyczyny i ocenę następstwa procesów dekolonizacyjnych;
- charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny na dwóch wybranych przykładach;
- opisuje przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie;
- omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;
- charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991, z uwzględnieniem rozpadu ZSRS;
- przedstawia cele i główne etapy integracji europejskiej;
- opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

drugie półrocze

Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

- przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów;
- charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz, z uwzględnieniem różnych form oporu

Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

- przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
- wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

- opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
- charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego, z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
- przedstawia i umiejscawia w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
- wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
- opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
- przedstawia wpływ Jana Pawła II na przemiany społeczne i polityczne;
- wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
- charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”

Dekada 1981–1989. Uczeń:

- wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego konsekwencje;
- przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego;
- wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

- opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;
- charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;
- wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

- ocenia znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;
- ocenia znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DO HISTORII KLAS 4-8

temat lekcji	KLASA IV (nowa podstawa programowa 2026)				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
<i>pierwsze półrocze</i>					
<i>O czym będziemy się uczyć na lekcjach historii?</i>	Zapoznanie uczniów z tematyką zajęć. Omówienie zasad kontroli i oceny osiągnięć ucznia.				

<i>Historia i zmiany</i>	• rozumie pojęcia: historia, przeszłość, • rozumie różnicę między przeszłością a historią, • wyjaśnia, kim są i czym się zajmują historycy.	• rozumie pojęcie: zmiana, • wymienia i rozumie różne znaczenia pojęcia historia, • rozumie, że niektóre zmiany są naturalne, a inne wynikają z działalności człowieka, • rozumie wpływ zmian na życie człowieka	• potrafi odpowiedzieć na pytanie, po co poznajemy historię, • dostrzega różne zmiany we współczesnym świecie i podaje ich przykłady, • rozumie, że niektóre zmiany zachodzą szybko, a inne powoli.	• dostrzega związek między zmianą świata i otoczenia, a wiedzą i zachowaniem człowieka	• wyciąga wnioski z zadania polegającego na porównaniu dawnej i współczesnej szkoły
--------------------------	---	---	---	--	---

<i>Kiedy to było?</i>	• rozumie pojęcia: data, oś czasu, wiek, stulecie, tysiąclecie, kalendarz, • rozumie znaczenie określeń: przed naszą erą	• potrafi odczytać informacje z osi czasu • posługuje się cyframi rzymskimi do zapisu wieku	• wyjaśnia, z czego wynika podział dziejów człowieka na okresy „naszej ery” i „przed naszą erą”	• dostrzega związki między znajomością dat a prawidłowym poznawaniem historii.	• potrafi opisać różne sposoby mierzenia czasu stosowane przez ludzi w przeszłości i obecnie
-----------------------	---	--	---	--	--

	(p.n.e.) oraz nasza era (n.e.), • rozumie, w jakim celu używamy dat • oblicza upływ czasu między wydarzeniami, • zna zasady ustalania wieku na podstawie daty rocznej.	• ustala wiek wydarzeń na podstawie ich daty rocznej, • porządkuje chronologicznie wydarzenia z wykorzystaniem osi czasu, • wyjaśnia, do czego służy kalendarz	• potrafi umieścić na osi czasu daty wydarzeń sprzed narodzin Jezusa i po jego narodzinach.		
--	---	--	---	--	--

Gdzie to było?	• rozumie pojęcia: mapa, mapa historyczna, legenda mapy.	• identyfikuje symbole używane na mapach historycznych • odczytuje proste informacje z mapy historycznej, posługując się legendą	• potrafi wyciągać wnioski z analizy informacji na mapie historycznej	• potrafi opisać proces zmian w przestrzeni na przykładzie dziejów Krakowa	• potrafi opisać zmiany, które zaszły w określonym miejscu we własnej okolicy na podstawie znalezionych i wykonanych fotografii.
-----------------------	--	---	---	--	--

Jak poznajemy przeszłość?	• rozumie pojęcia: źródło historyczne, archeolodzy, wykopaliska archeologiczne, • zna podstawowy podział źródeł historycznych.	• rozumie pojęcie: znaczenie historyczne, • podaje przykłady źródeł historycznych, • rozumie, w jakim celu korzystamy ze źródeł historycznych.	• rozumie znaczenie pracy archeologów dla poznania historii człowieka, • próbuje odczytać źródło historyczne	• rozumie, czym jest wiarygodność źródła i w jaki sposób się ją ustala, • próbuje określić znaczenie historyczne przykładowych wydarzeń z dziejów człowieka.	• analizuje tekst źródłowy i czerpie z niego informacje, • dostrzega rolę źródeł historycznych w procesie odtwarzania przeszłości
----------------------------------	---	--	---	---	--

Moja rodzina	• rozumie pojęcia: rodzina, przodek, krewny, pamiątki rodzinne, • zna rodzaje rodzin i ich skład.	• rozumie pojęcia: genealogia, drzewo genealogiczne, zna sposoby umożliwiające poznanie historii rodziny, • wie, jak narysować proste drzewo genealogiczne	• dostrzega różnice między rodziną małą a wielką • dostrzega znaczenie pamiątek rodzinnych jako źródeł historycznych	• potrafi odczytać informacje z prostego drzewa genealogicznego, • potrafi odczytać informacje z pamiątek rodzinnych,	• potrafi narysować drzewo genealogiczne swojej rodziny
---------------------	--	---	---	--	---

				• wyjaśnia, w jakim celu tworzy się drzewo genealogiczne.	
--	--	--	--	---	--

<i>Moje miejsce na ziemi</i>	• rozumie pojęcia: ojczyzna, mała ojczyzna, legenda, • wymienia różnice między historią a legendą.	• rozumie pojęcie: herb, • wyjaśnia, co przedstawia herb miejscowości, • opowiada legendę o Lechu, Czechu i Rusie, • rozumie w jakim celu ludzie tworzyli legendy.	• wyjaśnia, kim jest człowiek zasłużony i w jakim celu jest on upamiętniany, • wymienia sposoby upamiętniania ludzi zasłużonych, • potrafi wskazać, co jest prawdą, a co fikcją w legendzie o Lechu, Czechu i Rusie, • potrafi opowiedzieć legendę związaną z własną miejscowością lub małą ojczyzną	• przedstawia podstawowe fakty związane z historią własnej miejscowości, • wymienia postaci szczególnie zasłużone dla swojej miejscowości lub małej ojczyzny i opisuje sposoby ich upamiętnienia, • wskazuje elementy poświadczone historycznie / fikcyjne w legendzie związanej z własną miejscowością lub małą ojczyzną	• samodzielnie lub w grupie poszukuje informacji i tworzy opowieść o historii swojej miejscowości
-------------------------------------	---	---	---	---	---

<i>Regiony Polski i ich tradycje</i>	• rozumie pojęcie: region, • wymienia główne regiony Polski, • zna nazwę regionu, w którym mieszka, • wskazuje położenie regionów Polski na mapie	• rozumie pojęcia: zwyczaj, obrzęd, tradycja, • wymienia przykładowe zwyczaje, obrzędy i tradycje • wymienia zwyczaj, obrzęd lub tradycje pochodzące z regionu, w którym mieszka.	• charakteryzuje poszczególne regiony Polski, • wyjaśnia, dlaczego należy chronić zabytki, • wymienia zabytki historyczne w swoim regionie, • uzasadnia potrzebę ich ochrony.	• potrafi wyjaśnić, jakie znaczenie dla ludzi mają zwyczaje, obrzędy i tradycje, • potrafi wskazać różnice w regionalnych zwyczajach, obrzędach i tradycjach, • prezentuje na forum klasy wybrany zabytek ze swojej okolicy.	• omawia dzieje Zamku Królewskiego w Warszawie
---	--	---	--	--	--

<i>Polskie symbole i święta państwowe</i>	• zna oficjalną nazwę państwa polskiego, • rozumie pojęcia: barwy, godło, hymn, Unia Europejska, święta państwowe, • wymienia polskie symbole państwowe • wymienia najważniejsze polskie święta państwowe i podaje daty, w których się je obchodzi.	• wie, w jakich okolicznościach wykonuje się hymn państwowy, • wymienia symbole Unii Europejskiej	• rozumie rolę i znaczenie symboli państwowych, • podaje informacje na temat hymnu Polski i hymnu Unii Europejskiej, • przedstawia różne sposoby obchodzenia polskich świąt państwowych	• rozumie, w jakim celu obchodzone są święta państwowe, • wyjaśnia, z jakimi wydarzeniami są związane najważniejsze polskie święta państwowe.	• wyjaśnia, jakie korzyści wynikają dla ludzi z przynależności ich krajów do Unii Europejskiej.
--	--	--	---	--	---

<i>Od myśliwych do rolników</i>	• wymienia pierwszą epokę historyczną (starożytność) i odczytuje z osi czasu czas jej trwania, • rozumie pojęcia: epoka, starsza epoka kamienia, młodsza epoka kamienia, Żyzny Półksiężyc, • wyjaśnia, na czym polega koczowniczy i osiadły tryb życia, • wskazuje na mapie obszar Żyznego Półksiężyca.	• rozumie pojęcia: prahistoria, człowiek rozumny, krzemień, • wymienia zajęcia ludzi żyjących w starszej epoce kamienia i w młodszej epoce kamienia (infografika), • wymienia skutki przyjęcia przez człowieka osiadłego trybu życia, • wskazuje na mapie obszar Żyznego Półksiężyca.	• odczytuje z osi czas trwania starszej i młodszej epoki kamienia, • wyjaśnia, na czym polegały zmiany, jakie zaszły ok. 11 tys. lat temu, • rozumie znaczenie zmian, które zaszły w młodszej epoce kamienia dla rozwoju człowieka (rewolucja neolityczna).	• omawia warunki panujące w Europie w okresie zlodowacenia • potrafi opisać wygląd pierwszych wsi (infografika) • charakteryzuje warunki życia ludzi w starszej epoce kamienia • charakteryzuje warunki życia ludzi w młodszej epoce kamienia	• podaje argumenty za i przeciw twierdzeniu, że rozpoczęcie przekształcania środowiska naturalnego przez człowieka w młodszej epoce kamienia ma znaczenie dla współczesnych ludzi.
--	--	--	---	--	--

<i>Cywilizacja starożytnego Egiptu</i>	• rozumie pojęcia: cywilizacja, społeczeństwo, państwo, faraon, • wskazuje na mapie położenie Egiptu	• wymienia warunki pozwalające stwierdzić, że cywilizacja znajduje się na wysokim poziomie rozwoju,	• omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Egiptu, • dostrzega znaczenie rzeki Nil dla rozwoju cywilizacji egipskiej	• uzasadnia słuszność stwierdzenia, że Egipt był „darem Nilu”, • wyjaśnia, w jaki sposób doszło do powstania starożytnego państwa egipskiego,	• wskazuje podobieństwa i różnice między starożytnym państwem egipskim a współczesnym państwem polskim,
---	---	---	--	--	---

	wymienia nazwy grup społecznych w starożytnym Egipcie.	- podaje okres, w jakim istniała cywilizacja starożytnego Egiptu, - wyjaśnia rolę, jaką w starożytnym Egipcie odgrywała rzeka Nil (infografika).	omawia rolę i znaczenie poszczególnych grup społecznych w starożytnym Egipcie	wyjaśnia, dlaczego społeczeństwo starożytnego Egiptu można przedstawić jako piramidę.	omawia warunki życia mieszkańców starożytnego Egiptu (infografika).
--	--	---	---	---	---

Pisarze, grobowce i bóstwa	- rozumie pojęcia: pismo, pisarze, hieroglify, papirus, politeizm (wielobóstwo), życie pozagrobowe, mumia, piramida, - zna wygląd pisma egipskiego	- wyjaśnia, kto i dlaczego budował piramidy, - wyjaśnia, dlaczego po śmierci człowieka sporządzano mumię - wymienia główne osiągnięcia cywilizacji egipskiej (infografika)	- wyjaśnia znaczenie pisma dla funkcjonowania państwa egipskiego - wyjaśnia znaczenie pisma w życiu współczesnego człowieka - wyjaśnia, dlaczego piramidy nazywano „domami wieczności” - omawia wpływ cywilizacji egipskiej na współczesną Europę (infografika)	- zna postać: boga Ozyrysa, - rozumie związek między wynalezieniem pisma, a rozwojem cywilizacji, - wyjaśnia związek między wiarą w życie pozagrobowe a wykształceniem się techniki mumifikacji - przedstawia wyobrażenia Egipcjan na temat życia pozagrobowego.	analizuje tekst źródłowy związany z wiarą Egipcjan w życie pozagrobowe.
-----------------------------------	---	--	--	---	---

drugie półrocze					
Ojczyzna demokracji	- zna postać: Peryklesa, - rozumie pojęcia: miasto-państwo, obywatel, demokracja ateńska, agora, - wskazuje na mapie położenie Grecji i Aten oraz zasięg cywilizacji greckiej,	- rozumie pojęcia: zgromadzenie ludowe, polityk, „czasy Peryklesa” - odczytuje z osi czasu, kiedy istniała demokracja ateńska, - omawia położenie geograficzne i warunki	- rozumie pojęcia: demokracja pośrednia, demokracja bezpośrednia, - rozumie, dlaczego Grecy nie stworzyli jednego dużego państwa,	- dostrzega zależność między warunkami naturalnymi w starożytnej Grecji a powstaniem miast-państw - wskazuje podobieństwa i różnice między starożytną	- rozumie pojęcia: Akropol, stoa, - opisuje wygląd starożytnych Aten (infografika), - porównuje sytuację polityczną starożytnych

	• podaje, kto był obywatelem w starożytnych Atenach, • wyjaśnia zasady działania demokracji ateńskiej	naturalne panujące w Grecji, • wymienia prawa i obowiązki obywateli Aten, • omawia edukację ateńskich chłopców i dziewcząt	• zaznacza na osi czasu „czasy Peryklesa”, • wymienia prawa i obowiązki obywateli Aten, • rozumie, że nie każdy mieszkaniec starożytnych Aten był obywatelem • rozumie rolę, jaką w rozwoju demokracji ateńskiej odegrał Perykles	demokracją ateńską a współczesną demokracją • dostrzega różnice między starożytną szkołą ateńską a szkołą współczesną.	Atenek i współczesnych Polek.
--	--	--	--	---	-------------------------------

<i>Mity, piękno i umiłowanie mądrości</i>	• rozumie pojęcia: Akropol, bogowie olimpijscy, Olimp, mitologia, mit, heros, filozofia • wyjaśnia, jak starożytni Grecy wyobrażali sobie bogów.	• zna postaci: Sokratesa, Heraklesa • wskazuje na mapie położenie góry Olimp • wymienia najważniejszych bogów olimpijskich • wymienia przykład starożytnej greckiej rzeźby i starożytnej greckiej świątyni.	• charakteryzuje najważniejszych bogów starożytnej Grecji • opowiada o dokonaniach Heraklesa • opowiada, czym zajmował się Sokrates • opisuje wygląd greckiej świątyni	• zna postaci: Fidiasza, Myrona • rozumie, w jakim celu Grecy tworzyli mity • wyjaśnia, w jakim celu Grecy budowali świątynie • opisuje dokonania Greków w rzeźbie • rozumie znaczenie sokratejskiego „wiem, że nic nie wiem”.	• analizuje treść mitu oraz obrazu i wskazuje elementy mitu namalowane na obrazie
--	---	--	---	--	---

<i>Na igrzyskach olimpijskich i w teatrze</i>	• rozumie pojęcia: igrzyska olimpijskie, teatr, tragedia • wymienia dyscypliny sportowe starożytnych igrzysk olimpijskich • opisuje wygląd starożytnego teatru greckiego	• zna datę: 776 r. p.n.e., • wskazuje na mapie położenie Olimpii • wymienia główne osiągnięcia cywilizacji greckiej (infografika)	• potrafi zaszerzegać poszczególne dyscypliny sportowe do lekkiej i ciężkiej atletyki • omawia wpływ cywilizacji greckiej na współczesną Europę (infografika)	• zna postać: boga Dionizosa, • rozumie pojęcie: „pokój boży” • omawia organizację i przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich • omawia organizację starożytnego greckiego teatru	• zna daty: 393 r. n.e., 1896 r. n.e., • rozumie pojęcia: gimnazjon, palestra • opisuje wygląd starożytnej Olimpii (infografika) • wskazuje najważniejsze podobieństwa i różnice między starożytnymi
--	--	---	--	---	---

				• opisuje okoliczności powstania starożytnego greckiego teatru.	igrzyskami olimpijskimi a igrzyskami współczesnymi • wskazuje najważniejsze podobieństwa i różnice między starożytnym teatrem greckim a teatrem współczesnym.
--	--	--	--	---	--

<i>Imperium Rzymskie</i>	• rozumie pojęcia: Italia, imperium • wskazuje na mapie położenie Rzymu i największy zasięg Imperium Rzymskiego	• rozumie pojęcia: republika, cesarstwo, cesarz, senat • zna daty: 508 r. p.n.e., 27 r. p.n.e. • zna postaci: Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta • wyjaśnia zasady działania republiki rzymskiej • wyjaśnia zasady działania cesarstwa rzymskiego.	• wyjaśnia, dlaczego Rzymianom udało się stworzyć imperium • wymienia elementy uzbrojenia legionisty rzymskiego • omawia organizację i zasady działania armii rzymskiej	• zna daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e. • przedstawia okoliczności, w których doszło do upadku republiki rzymskiej i powstania cesarstwa • opisuje podział Imperium Rzymskiego i dalsze jego losy.	• rozumie pojęcia: onager, balista, wieża obronna, wieża oblężnicza, taran • wyjaśnia, jak przebiegało rzymskie oblężenie miasta (infografika) • dostrzega zagrożenia dla państwa związane z wrogością wśród polityków, • wyjaśnia różnice między demokracją ateńską i republiką rzymską • analizuje fragment tekstu źródłowego oraz obraz i wskazuje elementy z tekstu namalowane na obrazie
---------------------------------	--	--	---	---	---

<i>Spółeczeństwo starożytnego Rzymu</i>	• rozumie pojęcie: niewolnik, • wyjaśnia, kto był obywatelem rzymskim • wymienia grupy wchodzące w skład starożytnego społeczeństwa rzymskiego.	• wymienia sposoby wykorzystywania przez Rzymian pracy niewolników • rozumie, dlaczego współcześnie niewolnictwo jest zakazane.	• dostrzega znaczenie niewolnictwa dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego, • omawia pozycję, zadania i prawa „ojca rodziny” i „matki rodziny”.	• porównuje prawa obywatelskie posiadane przez mężczyzn i kobiety • omawia pozycję kobiety w społeczeństwie rzymskim • opisuje wygląd i działanie starożytnej szkoły rzymskiej	• opisuje życie codzienne mieszkańców starożytnego Rzymu (infografika).
--	---	--	---	--	---

<i>Świat starożytnych Rzymian</i>	• rozumie pojęcia: amfiteatr (Kolosium), gladiator, termy, łacina, prawo rzymskie, łuk triumfalny.	• wymienia główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej (infografika) • wymienia główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej (infografika) • wskazuje na mapie zasięg cywilizacji rzymskiej.	• opisuje wygląd rzymskiego amfiteatru • wyjaśnia, czym były i w jakim celu organizowano walki gladiatorów • opisuje wygląd rzymskich term • wyjaśnia, jak starożytni Rzymianie spędzali czas w termach	• dokonuje oceny rozrywek starożytnych Rzymian • omawia wpływ cywilizacji rzymskiej na współczesną Europę (infografika)	• rozumie pojęcia: kopuła, łuk budowlany • podaje przykłady zastosowania kopuły i łuku budowlanego w starożytnym Rzymie i współcześnie.
--	--	---	--	--	--

<i>Chrześcijaństwo</i>	• zna postać: Jezusa Chrystusa • rozumie pojęcia: tolerancja religijna, monoteizm, Biblia, chrześcijaństwo, chrześcijanie • wyjaśnia okoliczności, w jakich doszło do powstania chrześcijaństwa.	• rozumie pojęcia: Żydzi, judaizm, Dekalog, Ewangelia, Mesjasz • wymienia najważniejsze informacje na temat wierzeń Żydów • wskazuje cechy charakterystyczne religii chrześcijańskiej • wymienia powody rozwoju chrześcijaństwa mimo prześladowań.	• zna datę 380 r. • wskazuje na mapie Palestynę • korzystając z mapy omawia rozwój chrześcijaństwa w starożytności • omawia działalność Jezusa Chrystusa • wyjaśnia przyczyny konfliktu między Jezusem a żydowskimi przywódcami religijnymi • zna okoliczności, w których chrześcijaństwo stało się religią państwową w Imperium Rzymskim.	• rozumie, dlaczego różne grupy społeczne w Imperium Rzymskim przyjmowały chrześcijaństwo • wyjaśnia, dlaczego pierwsi chrześcijanie byli prześladowani • wymienia metody prześladowania pierwszych chrześcijan • rozumie znaczenie uznania chrześcijaństwa za religię panującą w Imperium Rzymskim • dostrzega wpływ chrześcijaństwa na współczesną Europę	• wyjaśnia związek między judaizmem a chrześcijaństwem • analizuje fragment tekstu źródłowego oraz obraz i wskazuje elementy z tekstu namalowane na obrazie.
-------------------------------	--	---	---	---	---

temat lekcji	KLASA V				
	<i>Poziom konieczny ocena dopuszczająca</i>	<i>Poziom podstawowy ocena dostateczna</i>	<i>Poziom rozszerzający ocena dobra</i>	<i>Poziom dopełniający ocena bardzo dobra</i>	<i>Poziom wykraczający ocena celująca</i>
<i>pierwsze półrocze</i>					
Czas w historii	- sposób mierzenia czasu, którym posługują się ludzie w Europie - wydarzenie, które dało początek obowiązującemu w Europie systemowi datacji - rzymski system zapisywania liczb Uczeń rozumie: - pojęcia: nasza era (n.e.), przed naszą erą (p.n.e.), wiek (stulecie), historia, tysiąclecie - zasady ustalania wieku i połowy wieku dla danego wydarzenia historycznego	- pojęcia: prehistoria, epoka - wyjaśnić, czym historia różni się od prehistorii - wymienić epoki należące do prehistorii i historii - przedstawić ramy chronologiczne epok historycznych	- pojęcie: chronologia - wyjaśnić, co oznacza stwierdzenie, że podział na epoki jest umowny		
Od myśliwych do rolników	Uczeń rozumie: - pojęcie: rewolucja neolityczna Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie obszar Bliskiego Wschodu	Uczeń rozumie: - pojęcia: paleolit (starsza epoka kamienna), neolit (młodsza epoka kamienna), rzemiosło Uczeń potrafi: - wyjaśnić skutki rewolucji neolitycznej	Uczeń zna: - podstawowe zajęcia ludzi epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze informacje dotyczące warunków życia ludzi w epoce paleolitu i neolitu	Uczeń zna: - ramy chronologiczne epoki paleolitu i neolitu Uczeń potrafi: - scharakteryzować epokę paleolitu i neolitu	Uczeń rozumie: znaczenie rewolucji neolitycznej

	• porównać koczowniczy tryb życia z osiadłym		• wyjaśnić, dlaczego zmiany w sposobie życia ludzi epoki neolitu nazwano rewolucją neolityczną		
Cywilizacja Sumerów	Uczeń zna: • nazwy rzek, nad którymi powstały pierwsze cywilizacje Uczeń rozumie: • pojęcia: Mezopotamia, Żyzny Półksiężyc Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Żyzny Półksiężyc • zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Wschodu (Mezopotamii)	Uczeń rozumie: • pojęcie: pismo obrazkowe Uczeń potrafi: • wymienić wspólne cechy pierwszych cywilizacji	Uczeń rozumie: • pojęcia: społeczeństwo, miasto-państwo Uczeń potrafi: • wymienić osiągnięcia Sumerów	Uczeń rozumie: • pojęcia: cywilizacja, podział pracy	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób narodziła się cywilizacja Sumerów
Starożytny Egipt	Uczeń rozumie: • pojęcia: państwo, faraon, monarchia Uczeń potrafi: • zlokalizować w czasie i przestrzeni cywilizację starożytnego Egiptu • przedstawić warunki naturalne panujące w Egipcie • rozpoznać starożytne pismo egipskie	Uczeń zna: • system sprawowania władzy w Egipcie • organizację społeczeństwa w starożytnym Egipcie • rodzaje pisma stosowane w starożytnym Egipcie Uczeń rozumie: • pojęcia: pisarz, hieroglify, papyrus Uczeń potrafi: • umiejscowić w czasie istnienie monarchii w Egipcie	Uczeń rozumie: • pojęcie: danina • na czym polegała trudność w posługiwaniu się pismem hieroglificznym Uczeń potrafi: • wymienić uprawnienia faraona • wyjaśnić, jaką rolę w państwie egipskim odgrywali pisarze	Uczeń rozumie: • pojęcia: ustrój, wezyr, prowincja • z czego wynikała i na czym polegała nieograniczona władza faraona Uczeń potrafi: • dostrzec zależność między położeniem geograficznym a narodzinami cywilizacji egipskiej • scharakteryzować strukturę społeczeństwa w Egipcie	Uczeń rozumie: • pojęcie: monarchia despotyczna Uczeń potrafi: • scharakteryzować funkcjonowanie państwa egipskiego

		wytłumaczyć, co oznacza stwierdzenie, że Egipt był darem Nilu i jakie znaczenie miała ta rzeka dla starożytnego Egiptu			
Wierzenia starożytnych Egipcjan	Uczeń zna: - głównych bogów starożytnego Egiptu Uczeń rozumie: - pojęcia: politeizm (wielobóstwo), mumia, piramida	Uczeń potrafi: scharakteryzować system wierzeń w Egipcie	Uczeń rozumie: - pojęcia: balsamowanie, sarkofag Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w wierzeniach Egipcjan odgrywał faraon - opowiedzieć, w jaki sposób faraonowie próbowali zapewnić sobie życie wieczne	Uczeń potrafi: - przedstawić jedną z teorii na temat sposobu, w jaki budowano piramidy - przedstawić wyobrażenia Egipcjan na temat życia pozagrobowego	Uczeń rozumie: - pojęcia: sąd Ozyrysa, tzw. Księga Umarłych Uczeń potrafi: - wymienić etapy procesu mumifikacji zwłok - omówić poszczególne etapy sądu Ozyrysa nad duszą zmarłego Egipcjanina
Starożytny Izrael	Uczeń zna: - postać: Abrahama Uczeń rozumie: - pojęcia: Biblia, monoteizm (jedynobóstwo), Stary Testament, Nowy Testament, judaizm, Dekalog Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę między monoteizmem a politeizmem	Uczeń zna: - symbole judaizmu Uczeń rozumie: - dwoistość znaczenia słowa Żydzi Uczeń potrafi: - scharakteryzować system wierzeń w starożytnym Izraelu	Uczeń rozumie: - pojęcia: Biblia hebrajska, Tora Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie Biblii - podać różnicę między Biblią hebrajską a Biblią chrześcijańską	Uczeń rozumie: z czego wynika ostrożność, z jaką historycy podchodzą do Biblii jako źródła historycznego	Uczeń potrafi: ocenić znaczenie Biblii w dziejach ludzkości
Demokracja ateńska	Uczeń zna: - postać: Peryklesa Uczeń rozumie: - pojęcia: polis, demokracja	Uczeń rozumie: - pojęcia: zgromadzenie ludowe, rada pięciuset, sąd ludowy, ostracyzm - na czym polega wyjątkowość demokracji ateńskiej	Uczeń rozumie: pojęcia: Hellada, Hellenowie, barbarzyńcy Uczeń potrafi:	Uczeń zna: organizację społeczeństwa w Atenach peryklejskich Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi: scharakteryzować strukturę społeczeństwa Grecji

	- na czym polegała demokracja ateńska Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Grecję i Ateny	Uczeń potrafi: umiejszczyć w czasie powstanie i rozwój demokracji ateńskiej	- scharakteryzować organizację polityczną starożytnej Grecji - przedstawić procedurę ostracyzmu - porównać pozycję mężczyzny, kobiety i niewolnika w społeczeństwie ateńskim	- dla czego Grecy nie utworzyli jednego państwa Uczeń potrafi: - scharakteryzować system sprawowania władzy w Atenach peryklejskich - dostrzec różnice między demokracją ateńską a demokracją współczesną	
Mitologia grecka	Uczeń zna: - najważniejszych bogów greckich Uczeń rozumie: - pojęcie: bogowie olimpijscy Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Olimp - wyjaśnić, jak mieszkańcy Grecji wyobrażali sobie bogów	Uczeń zna: - bohaterów mitów greckich: Prometeusza, Heraklesa Uczeń rozumie: - pojęcia: mitologia, mit, heros, Hades Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Delfy - wymienić główne cechy religii starożytnych Greków	Uczeń zna: - dziedziny życia i zajęcia, którym patronowali bogowie greccy Uczeń potrafi: - scharakteryzować system wierzeń w Grecji	Uczeń rozumie: - pojęcia: Chaos, Tartar, wyrocznia, Pytia Uczeń potrafi: - przedstawić wyobrażenia Greków na temat życia po śmierci	Uczeń rozumie: - rolę, jaką w greckiej religii odgrywała mitologia Uczeń potrafi: - wytłumaczyć, w jakim celu Grecy korzystali z wyroczni
Co zawdzięczamy starożytnym Grekom?	Uczeń zna: - postacie: Fidiasza, Homera Uczeń rozumie: - pojęcia: Akropol, Partenon, tragedia, komedia Uczeń potrafi: - opisać wygląd ateńskiego Akropolu	Uczeń zna: - postać: Sokratesa Uczeń rozumie: - pojęcia: filozofia, filozofowie przyrody - co oznacza stwierdzenie Sokratesa: <i>Wiem, że nic nie wiem</i> Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania Greków w dziedzinie	Uczeń rozumie: - pojęcie: maska Uczeń potrafi: - opisać wygląd starożytnego teatru greckiego - wskazać wyrazy pochodzenia greckiego obecne we współczesnym języku polskim	Uczeń zna: - postacie: Myrona, Sofoklesa, Archimedesza, Hipokratesa Uczeń potrafi: - opowiedzieć o okolicznościach narodzin teatru - wymienić najważniejsze osiągnięcia naukowe starożytnych Greków	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, co jest tematem <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> - omówić działalność Sokratesa

	wskazać różnice między grecką tragedią a komedią	architektury i teatru - wyjaśnić, czym zajmowali się pierwsi filozofowie - dostrzec wpływ kultury starożytnej Grecji na współczesną kulturę		ocenić dokonania starożytnych Greków	
<i>Od republiki do cesarstwa</i>	Uczeń zna: - daty: 753 p.n.e., ok. 500 p.n.e. - postacie: Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta Uczeń rozumie: - pojęcia: Imperium Rzymskie, legion, imperium, republika, cesarstwo Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie Italię i Rzym - zlokalizować w czasie okres istnienia monarchii w Rzymie	Uczeń zna: - bohaterów mitów rzymskich: Romulusa i Remusa Uczeń rozumie: - pojęcia: zgromadzenia ludowe, konsulowie, senat, senatorowie, trybun ludowy, prawo weta Uczeń potrafi: - określić zasięg terytorialny Imperium Rzymskiego w II w. n.e. - wymienić elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty	Uczeń zna: - daty: 49 p.n.e., 30 p.n.e. - legendę o założeniu Rzymu Uczeń rozumie: - pojęcie: arystokracja Uczeń potrafi: - opowiedzieć o organizacji armii rzymskiej	Uczeń potrafi: - przedstawić organizację republiki rzymskiej - przedstawić organizację cesarstwa rzymskiego	Uczeń rozumie: - różnice w sposobie rządzenia państwem w okresie istnienia republiki i cesarstwa Uczeń potrafi: - porównać republikę rzymską z demokracją ateńską
<i>Spółeczeństwo antycznego Rzymu</i>	Uczeń potrafi: przedstawić warunki życia mieszkańców starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: przedstawić stosunek Rzymian do niewolników	Uczeń zna: - różne grupy wchodzące w skład społeczeństwa rzymskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: proletariusze, niewolnik, wyzwoleniec, arystokraci Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - uprawnienia kobiety i mężczyzny w rzymskiej rodzinie Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze informacje o trybie życia arystokratów, proletariuszy,	Uczeń potrafi: opowiedzieć o wyglądzie Rzymu w starożytności

			określić pozycję arystokratów i proletariuszy oraz niewolników i wyzwolenców w rzymskim społeczeństwie	niewolników i wyzwolenców opowiedzieć o życiu rzymskiej rodziny	
Osiągnięcia starożytnych Rzymian	Uczeń rozumie: - pojęcia: Forum Romanum, akwedukt, amfiteatr, igrzyska, gladiator, amfiteatr Flawiuszów (Kolosium) Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły amfiteatry i akwedukty	Uczeń zna: - przykłady rozwiązań architektonicznych stosowanych przez Rzymian Uczeń rozumie: - pojęcia: łuk architektoniczny, kopuła, Panteon, łuk triumfalny, termy, cyrki, łacina Uczeń potrafi: - wyjaśnić, do czego służyły termy i cyrki - dostrzec na przykładzie prawa rzymskiego i łaciny wpływ starożytności na współczesność	Uczeń rozumie: - pojęcia: bazylika, Circus Maximus, języki romańskie - znaczenie dróg w starożytnym Rzymie Uczeń potrafi: - opisać wygląd Forum Romanum - zinterpretować sformułowanie: <i>Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i>	Uczeń potrafi: - scharakteryzować osiągnięcia starożytnego Rzymu - przedstawić sposób budowy akweduktu - wyjaśnić, w jaki sposób Rzymianie budowali drogi	Uczeń zna: - postacie: Wergiliusza, Horacego, Owidiusza Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania wybitnych przedstawicieli literatury rzymskiej
Narodziny chrześcijaństwa	Uczeń zna: - daty: 6 p.n.e., 30 n.e. - postać: Jezusa Chrystusa Uczeń rozumie: - pojęcia: tolerancja religijna, Ewangelia, chrześcijaństwo, Kościół, chrześcijanie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Palestynę	Uczeń zna: - daty: 64, 313, 380 - wybranych bogów rzymskich i ich greckich odpowiedników Uczeń rozumie: - pojęcie: apostoł Uczeń potrafi: - wymienić główne cechy systemu wierzeń starożytnych Rzymian	Uczeń zna: - postacie: Nerona, Konstantyna Wielkiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Żydzi i Rzymianie prześladowali pierwszych chrześcijan	Uczeń zna: - postacie: św. Pawła, św. Piotra Uczeń rozumie: - przyczyny, które spowodowały, że chrześcijaństwo przetrwało mimo prześladowań	Uczeń potrafi: opowiedzieć o narodzinach chrześcijaństwa i jego rozpowszechnianiu się w czasach starożytnych

	• opowiedzieć o życiu i działalności Jezusa Chrystusa	• przedstawić metody prześladowania pierwszych chrześcijan • zlokalizować obszary rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w III–V w.			
Cesarstwo bizantyjskie	Uczeń zna: • daty: 476, 1453 • postać: Justyniana I Wielkiego • podstawowe różnice między Kościołem katolickim i Kościołem prawosławnym Uczeń rozumie: • pojęcia: Bizancjum, wielka schizma wschodnia, Kościół katolicki, Kościół prawosławny • przyczyny rozłamu chrześcijaństwa Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Konstantynopol • wymienić wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku zachodniego cesarstwa rzymskiego	Uczeń zna: • przyczyny podziału Imperium Rzymskiego na część zachodnią i wschodnią Uczeń rozumie: • pojęcia: Hagia Sophia, spór o pierwszeństwo w Kościele Uczeń potrafi: • umiejscowić w przestrzeni zasięg i zmiany terytorialne cesarstwa bizantyjskiego • wymienić największe osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury • opowiedzieć o dokonaniach Bizancjum w dziedzinie architektury	Uczeń zna: • datę: 1054 Uczeń rozumie: • pojęcia: Germanie, tzw. Kodeks Justyniana Uczeń potrafi: • opisać wygląd świątyni Hagia Sophia • scharakteryzować relacje między wschodnimi i zachodnimi chrześcijanami	Uczeń zna: • datę: 395 Uczeń rozumie: • pojęcia: „Nowy Rzym”, ikona, patriarcha, kłątwa Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności upadku cesarstwa bizantyjskiego • przedstawić dokonania Justyniana Wielkiego • przedstawić okoliczności, w których doszło do wielkiej schizmy wschodniej	Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności powstania i rozwój Konstantynopola • ocenić postać Justyniana Wielkiego
Początki islamu	Uczeń zna: • datę: 622 • postać: Mahometa Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • zasady islamu • przykłady osiągnięć cywilizacji arabskiej Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: • pojęcia: Al-Kaba, hidżra • rolę Arabów jako pośredników między cywilizacją Wschodu i Zachodu	Uczeń rozumie: • pojęcia: kalif, kalifat Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do powstania islamu • dostrzec związki między islamem a judaizmem i chrześcijaństwem

	- pojęcia: Arabowie, islam, muzułmanin, Koran Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę i Medynę	- pojęcia: ramadan, dżihad (święta wojna) Uczeń potrafi: - opisać warunki naturalne panujące na Półwyspie Arabskim - wskazać wyrazy pochodzenia arabskiego obecne we współczesnym języku polskim	Uczeń potrafi: - scharakteryzować życie i wierzenia plemion arabskich przed VII w. - zlokalizować na mapie główne ośrodki polityczne Arabów - dostrzec wpływ kultury islamskiej na Europę	- scharakteryzować system religijny stworzony przez Mahometa - opowiedzieć o osiągnięciach cywilizacji arabskiej	
<i>Państwo Karola Wielkiego</i>	Uczeń zna: - postać: Karola Wielkiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg Imperium Karolińskiego	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie pierwsze siedziby Franków - określić rolę chrześcijaństwa w umacnianiu państwa Franków	Uczeń zna: - daty: 756, 800 - postacie: Chlodwiga, Pepina Krótkiego Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności odnowienia zachodniego cesarstwa rzymskiego	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego	Uczeń rozumie: znaczenie porozumienia między Pepinem Krótkim a papieżem dla losów obu tych przywódców
<i>Nowe państwa w Europie</i>	Uczeń zna: postać: Ottona I	Uczeń rozumie: - pojęcia: możnowładca, Święte Cesarstwo Rzymskie Uczeń potrafi: - zlokalizować na mapie obszary wchodzące w skład Świętego Cesarstwa Rzymskiego - zlokalizować na mapie nowe państwa powstałe w Europie od IX w.	Uczeń zna: - datę: 962 Uczeń potrafi: - opowiedzieć o dokonaniach Ottona I	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności powstania Świętego Cesarstwa Rzymskiego	Uczeń potrafi: wyjaśnić, jak doszło do powstania Królestwa Niemiec
<i>Walka cesarza z papieża</i>	Uczeń zna: postanowienia ugody w Wormacji Uczeń rozumie:	Uczeń zna: datę: 1122	Uczeń potrafi: scharakteryzować sytuację panującą we wczesno-średniowiecznym Kościele	Uczeń rozumie: pojęcie: pastorał	Uczeń potrafi: przedstawić relacje między papieżem a cesarzem do X w.

	pojęcie: inwestytura				
Feudalna Europa	Uczeń zna: - stany średniowiecznego społeczeństwa Uczeń rozumie: - pojęcia: stan, rycerstwo, lenno, senior, wasal, feudalizm Uczeń potrafi: - przedstawić prawa oraz obowiązki seniora i wasala	Uczeń zna: - ramy chronologiczne feudalizmu - podstawowe zasady obowiązujące w systemie feudalnym Uczeń rozumie: - pojęcia: suzeren, poddany, hołd lenny, inwestytura, rozdrobnienie feudalne - zasady, na jakich opierała się organizacja społeczeństwa średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - przedstawić zależności społeczne oparte na prawie lennym	Uczeń rozumie: - pojęcie: ciężkozbrojny Uczeń potrafi: - określić cechy charakterystyczne feudalizmu - wyjaśnić, jak przebiegała uroczystość nadania lenna	Uczeń rozumie: - wpływ feudalizmu na sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - przedstawić proces kształtowania się rycerstwa	Uczeń potrafi: ocenić funkcjonowanie systemu feudalnego
Na rycerskim zamku	Uczeń rozumie: - pojęcia: rycerz, rycerz bez skazy Uczeń potrafi: - przedstawić cechy charakterystyczne wzoru osobowego średniowiecznego rycerza	Uczeń zna: - najważniejsze elementy zabudowy średniowiecznego zamku Uczeń rozumie: - pojęcia: turniej rycerski, rozejm boży, pasowanie na rycerza Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie były cele organizowania turniejów rycerskich	Uczeń zna: - elementy uzbrojenia średniowiecznego rycerza Uczeń rozumie: - pojęcia: paż, giermek Uczeń potrafi: - opowiedzieć o przebiegu turnieju rycerskiego - wyjaśnić, jakie warunki należało spełnić, aby zostać rycerzem	Uczeń rozumie: - rolę Kościoła w zmianie wizerunku średniowiecznego rycerza Uczeń potrafi: - scharakteryzować zamek średniowieczny - przedstawić wychowanie dziewczynek w średniowieczu i pozycję kobiety w średniowiecznym społeczeństwie	Uczeń potrafi: opowiedzieć, jak wyglądała uroczystość pasowania na rycerza
	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

<i>Średniowieczni mieszcianie i chłopi</i>	• najważniejsze budowle średniowiecznego miasta • główne zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast • rodzaje prac wykonywanych przez średniowiecznych chłopów Uczeń rozumie: • pojęcia: mury miejskie, rynek, ratusz, mieszczanin, cech Uczeń potrafi: • wyjaśnić, czym różniło się średniowieczne miasto od średniowiecznej wsi	• grupy społeczne zamieszkujące średniowieczne miasto Uczeń rozumie: • pojęcia: baszta, patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, pańszczyzna, dziesięcina Uczeń potrafi: • wyjaśnić, kto i w jaki sposób zarządzał średniowiecznym miastem • przedstawić pozycję chłopów na tle pozycji przedstawicieli innych stanów społecznych • wyjaśnić znaczenie cechów w życiu gospodarczym miasta	• pojęcia: prawa miejskie, sołtys Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia w średniowiecznym mieście • przedstawić warunki życia w średniowiecznej wsi	• pojęcia: czeladnik, majstersztyk Uczeń potrafi: • scharakteryzować mieszkańców średniowiecznego miasta i ich życie • scharakteryzować stan chłopski w średniowieczu	• opisać wygląd średniowiecznego miasta • porównać kulturę miejską z kulturą rycerską
<i>Duchowieństwo i kultura średniowiecza</i>	Uczeń zna: • nazwy największych zakonów w średniowiecznej Europie Uczeń rozumie: • pojęcia: średniowieczny uniwersalizm, benedyktyni, franciszkanie Uczeń potrafi: • wyjaśnić istotę średniowiecznego uniwersalizmu	Uczeń zna: • cechy charakterystyczne stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: • pojęcia: styl romański, styl gotycki, ostrołuki, uniwersytet Uczeń potrafi: • odróżnić styl romański od gotyckiego	Uczeń zna: • ramy chronologiczne występowania stylu romańskiego i stylu gotyckiego w architekturze Uczeń rozumie: • pojęcie: zakon żebraczy Uczeń potrafi: • opisać wygląd klasztoru w Sankt Gallen • wyjaśnić przyczyny powstania uniwersytetów	Uczeń zna: • postacie: św. Benedykta, św. Franciszka z Asyżu • główne zalecenia reguły zakonnej benedyktynów Uczeń rozumie: • pojęcie: reguła • znaczenie religii i Kościoła w funkcjonowaniu średniowiecznego społeczeństwa Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: • wkład benedyktynów w rozwój kultury średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: • przedstawić główne założenia działalności średniowiecznych zakonów

		• podać przykłady budowy w stylu romańskim i gotyckim • wymienić miasta, w których powstały pierwsze uniwersytety		• ocenić rolę uniwersytetów	
drugie półrocze					
Początki Polski	Uczeń zna: • daty: 966, 972 • postacie: Mieszka I, Dobrawy • nazwy plemion zamieszkujących ziemie polskie w IX w. • legendy dotyczące początków państwa polskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie, Piastowie, Polanie Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie obszar państwa Polan oraz terytorium państwa Mieszka I na początku i pod koniec jego panowania • wymienić najważniejsze przyczyny chrztu Polski • wskazać na mapie Cedynię	Uczeń zna: • datę: ok. 960 • ramy chronologiczne panowania dynastii Piastów w Polsce Uczeń rozumie: • pojęcia: plemię, monarchia patrymonialna, drużyna • dlaczego o Polsce w X w. mówi się państwo Mieszka I • znaczenie przyjęcia chrztu przez Mieszka dla państwa polskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie zmiany w państwie i w społeczeństwie spowodował chrzest Mieszka • wymienić tereny podbite przez Mieszka I	Uczeń zna: • postać: Hodona • grupy społeczne zamieszkujące państwo Mieszka I Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach władzę na ziemiach polskich przejęli Piastowie • przedstawić okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka	Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa Mieszka I	Uczeń potrafi: • przedstawić polityczne i militarne dokonania władcy po przyjęciu chrztu
Polska	Uczeń zna: • daty: 1000, 1025	Uczeń zna: • datę: 997 • postać: Ottona III	Uczeń zna: • daty: 1002–1018	Uczeń zna: • daty: 1004, 1018	Uczeń rozumie: • rolę i znaczenie drużyny książęcej

Bolesława Chrobrego	• postaci: Bolesława Chrobrego, biskupa Wojciecha • decyzje dotyczące organizacji kościelnej w Polsce podjęte przez papieża Uczeń rozumie: • pojęcie: zjazd gnieźnieński Uczeń potrafi: • opowiedzieć o zjeździe gnieźnieńskim • wskazać na mapie arcybiskupstwo i biskupstwa utworzone w Polsce w 1000 r.	Uczeń rozumie: • pojęcia: Prusowie, wyprawa misyjna • znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny podbite przez Bolesława Chrobrego • przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego	Uczeń rozumie: • pojęcie: wojna podjazdowa • przyczyny, które skłoniły księcia Bolesława do zorganizowania wyprawy misyjnej do Prus Uczeń potrafi: • przedstawić wygląd i uzbrojenie wojownika należącego do drużyny książęcej • przedstawić rozwój terytorialny państwa Bolesława Chrobrego	Uczeń potrafi: • ocenić skutki zjazdu gnieźnieńskiego • przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wyprawy na Kijów • ocenić polityczne znaczenie koronacji	Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg i skutki wyprawy misyjnej biskupa Wojciecha • przedstawić przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-niemieckich w latach 1002–1018 • ocenić dokonania Bolesława Chrobrego
W najdawniejszej Polsce	Uczeń zna: • przykładowe obowiązki mieszkańców najdawniejszej Polski Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie było przeznaczenie grodów w państwie pierwszych Piastów	Uczeń zna: • zadania drużyny książęcej Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa polskiego w X i XI w. • przedstawić strukturę i zadania mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń zna: • produkty wchodzące w skład jadłospisu mieszkańców Polski Uczeń rozumie: • zależności między księciem, drużyną a mieszkańcami w państwie Mieszka Uczeń potrafi: • opisać wygląd grodu na Ostrowie Lednickim	Uczeń potrafi: • przedstawić warunki życia mieszkańców Polski pierwszych Piastów • opisać życie i obyczaje mieszkańców Polski w X i XI w.	Uczeń potrafi: • scharakteryzować państwo pierwszych Piastów • ocenić wpływ chrztu i tworzenia się państwowości polskiej na życie mieszkańców państwa pierwszych Piastów
Upadek i odbudowa państwa	Uczeń zna: • datę: 1031 • postaci: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela	Uczeń zna: • daty: 1038, 1058 Uczeń rozumie: • pojęcie: powstanie ludowe	Uczeń potrafi: • omówić sposób utrzymania wojska, który rozwinął się za panowania Kazimierza Odnowiciela	Uczeń zna: • datę: 1039 • postać: Brzetysława Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: • scharakteryzować i ocenić dokonania Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela

	Uczeń potrafi: - wskazać przyczyny kryzysu państwa polskiego za panowania Mieszka II - przedstawić skutki powstania ludowego w Wielkopolsce i najazdu Brzetysława na ziemię polskie		omówić zmiany terytorialne państwa pierwszych Piastów	opisać sytuację na ziemiach polskich po śmierci Mieszka II	
Polska Bolesława Krzywoustego	Uczeń zna: - datę: 1138 - postacie: Bolesława Krzywoustego - władców piastowskich rządzących Polską od X do XII w. Uczeń rozumie: - pojęcia: ustawa sukcesyjna, zasada senioratu, senior, dzielnica senioralna, dzielnice dziedziczne	Uczeń potrafi: - przedstawić założenia ustawy sukcesyjnej - wskazać skutki wydania ustawy sukcesyjnej Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny wydania ustawy sukcesyjnej - wskazać na mapie dzielnice utworzone na mocy ustawy sukcesyjnej		Uczeń potrafi: ocenić dokonania Bolesława Krzywoustego	
Rozbicie dzielnicowe Polski	Uczeń zna: - daty: 1228, 1230 - postać: Konrada Mazowieckiego - ramy chronologiczne rozbicia dzielnicowego Polski Uczeń rozumie: - pojęcia: rozbicie dzielnicowe Polski, Krzyżacy (zakon krzyżacki)	Uczeń zna: - postać: Władysława Wygnańca - przyczyny upadku zasady senioratu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie utracone przez Polskę w okresie rozbicia dzielnicowego - przedstawić konsekwencje rozbicia dzielnicowego Polski	Uczeń zna - daty: 1190, 1283 Uczeń rozumie: - dłaczego pojawienie się Krzyżaków było zagrożeniem dla państwa polskiego Uczeń potrafi: - wskazać przejawy i skutki słabej obronności granic Polski w okresie rozbicia dzielnicowego	Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wygnania Władysława z Polski - opowiedzieć o roli Brandenburgii i celach politycznych tego państwa	Uczeń potrafi: - scharakteryzować okres rozbicia dzielnicowego - przedstawić rozwój terytorialny państwa krzyżackiego - ocenić skutki sprowadzenia zakonu krzyżackiego dla państwa polskiego

	Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i okoliczności pojawienia się Krzyżaków na ziemiach polskich • wskazać na mapie ziemię chełmińską				
<i>Polska w XIII wieku</i>	Uczeń rozumie: • pojęcie: kolonizacja niemiecka Uczeń potrafi: • określić ramy czasowe kolonizacji niemieckiej • wskazać na mapie obszary objęte kolonizacją niemiecką • przedstawić skutki kolonizacji niemieckiej	Uczeń zna: • postać: Henryka Brodatego • podstawowe założenia lokacji na prawie niemieckim Uczeń rozumie: • pojęcia: czynsz, wolnizna, prawo składu • na czym polegała lokacja na prawie niemieckim Uczeń potrafi: • wskazać szanse i zagrożenia dla Polski i Polaków wynikające z pojawienia się dużej grupy ludności obcej językowo i kulturowo • wymienić towary sprzedawane przez mieszkańców Polski, a także sprowadzane do Polski ze Wschodu i z Zachodu	Uczeń rozumie: • pojęcie: gospodarka towarowo-pieniężna Uczeń potrafi: • przedstawić politykę Henryka Brodatego • wyjaśnić, jak doszło do powstania gospodarki towarowo-pieniężnej na ziemiach polskich	Uczeń rozumie: • przyczyny, które skłaniały osadników niemieckich do przybywania na ziemie polskie Uczeń potrafi: • scharakteryzować rozwój cywilizacyjny Śląska w XIII w. • dostrzec związki między rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym	Uczeń potrafi: • przedstawić sytuację gospodarczą miast i wsi w XIII w.
<i>Dążenie do jedności państwa</i>	Uczeń potrafi: • wymienić przedstawicieli	Uczeń zna: • sytuację chłopów i mieszczan			

	społeczeństwa polskiego, którzy popierali ideę zjednoczenia ziem polskich	w Polsce w drugiej połowie XIII w. Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z jakich powodów niektóre grupy społeczeństwa popierały ideę zjednoczenia ziem polskich			
Zjednoczona Polska	Uczeń zna: • datę: 1320 • postać: Władysława Łokietka Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie zajęte przez Władysława Łokietka i pozostające poza granicami państwa	Uczeń zna: • daty: 1296, 1300, 1308, 1309, 1331 • postać: Przemysła II Uczeń rozumie: • pojęcie: rzeź Gdańska Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do śmierci Przemysła II • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Przemysła II • wymienić etapy jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka	Uczeń zna: • daty: 1295, 1305, 1327–1332 • postać: Wacława II Uczeń rozumie: • pojęcia: starosta, proces w Inowrocławiu Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności koronacji królewskiej Przemysła II • scharakteryzować rządy Wacława II	Uczeń potrafi: • scharakteryzować relacje polsko-krzyżackie w latach 1308–1309 oraz w latach 1320–1332	Uczeń potrafi: • ocenić panowanie Władysława Łokietka
Polska Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: • daty: 1333, 1364, 1370 • postać: Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: uniwersytet, zjazd monarchów w Krakowie Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • datę: 1343 • najważniejsze zagrożenia zewnętrzne państwa polskiego po 1333 r. • postanowienia pokoju w Kaliszu Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • wyrok sądu papieskiego w Warszawie Uczeń rozumie: • pojęcia: proces w Warszawie, statuty praw Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: 1339, 1340 Uczeń potrafi: • scharakteryzować pozycję międzynarodową Polski na początku panowania Kazimierza Wielkiego	Uczeń potrafi: • scharakteryzować zmiany struktury społecznej i wyznaniowej na ziemiach polskich po zajęciu Rusi Halickiej • ocenić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej

	- wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego w okresie panowania Kazimierza Wielkiego - wyjaśnić przyczyny założenia Akademii Krakowskiej	- pojęcia: pokój wieczysty w Kaliszu, tolerancja religijna Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę Kazimierza Wielkiego w tworzeniu pozycji Polski w Europie	przedstawić dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie obronności kraju	omówić dokonania Kazimierza Wielkiego w polityce wewnętrznej kraju	
Unia Polski z Litwą	Uczeń zna: - daty: 1385, 1386 - postacie: Jadwigi Andegawęńskiej, Władysława Jagiełły - postanowienia umowy o unii zawartej w Krewie Uczeń rozumie: - pojęcie: unia personalna Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny unii polsko-litewskiej - wskazać na mapie państwo polsko-litewskie po zawarciu unii	Uczeń zna: - datę: 1384 - wrogów Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: - korzyści wynikające z unii dla Polski i dla Wielkiego Księstwa Litewskiego	Uczeń zna: - datę: 1400 Uczeń rozumie: - pojęcie: Uniwersytet Jagielloński Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności, w jakich doszło do odnowienia Akademii Krakowskiej	Uczeń rozumie: - pojęcie: bojarzy Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze problemy Wielkiego Księstwa Litewskiego w XIV w.	Uczeń potrafi: ocenić znaczenie odnowienia Akademii Krakowskiej
Wielka wojna z zakonem krzyżackim	Uczeń zna: - daty: 1409–1411, 15 VII 1410, 1411 - siły walczące w bitwie pod Grunwaldem po stronie polsko-litewskiej oraz krzyżackiej - postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: - znaczenie polsko-litewskiego zwycięstwa pod Grunwaldem Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego za panowania Władysława Jagiełły	Uczeń potrafi: - przedstawić relacje między Polakami i Litwinami a Krzyżakami po zawarciu unii - dostrzec dysproporcje między zwycięstwem grunwaldzkim a postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń rozumie: - dłaczego unia polsko-litewska negatywnie odbiła się na sytuacji politycznej zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: - opisać wygląd zamku krzyżackiego w Malborku	Uczeń potrafi: ocenić skutki wielkiej wojny dla państwa polsko-litewskiego oraz dla zakonu krzyżackiego

	Uczeń rozumie: • pojęcia: wielka wojna, pierwszy pokój toruński Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Grunwald • wskazać na mapie miejsca związane z postanowieniami pierwszego pokoju toruńskiego	• wyjaśnić okoliczności wybuchu wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	• wyjaśnić przyczyny klęski Krzyżaków pod Grunwaldem	• przedstawić przebieg bitwy pod Grunwaldem	
Synowie Jagielly	Uczeń zna: • daty: 1454, 1466 • postać: Kazimierza Jagiellończyka • postanowienia drugiego pokoju toruńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: wojna trzynastoletnia, drugi pokój toruński, lenno, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie	Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, pospolite ruszenie Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny wybuchu wojny z Krzyżakami • wskazać na mapie tereny odzyskane przez Polskę w wyniku wojny trzynastoletniej	Uczeń rozumie: • pojęcia: wojsko najemne Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg wojny trzynastoletniej	Uczeń zna: • daty: 1447, 1462 Uczeń potrafi: • zanalizować przyczyny i skutki wystąpienia Związku Pruskiego przeciw Krzyżakom	Uczeń potrafi: • ocenić znaczenie odzyskania Pomorza Gdańskiego i ujścia Wisły dla dalszego rozwoju państwa polskiego
Od rycerstwa do szlachty	Uczeń zna: • stany sejmujące w sejmie walnym oraz ich uprawnienia Uczeń rozumie: • pojęcia: przywilej, szlachta, przywilej szlachecki, posłowie	Uczeń zna: • treść przywilejów koszyckiego i cerekwicko-nieszawskiego • treść konstytucji <i>Nihil novi</i> Uczeń rozumie: • pojęcia: przywilej koszycki, przywilej	Uczeń zna: • daty: 1374, 1454, 1505 Uczeń rozumie: • pojęcie: konstytucja (ustawa sejmowa) • wpływ przywilejów na proces przekształcania się rycerstwa w szlachtę	Uczeń rozumie: • pojęcie: ustrój monarchiczno-szlachecki • związek między nadawanymi szlachcie przywilejami a jej rosnącą pozycją polityczną w państwie	Uczeń rozumie: • rolę i znaczenie szlachty w kształtowaniu ustroju Polski Uczeń potrafi: • opisać sposób funkcjonowania sejmików szlacheckich

	Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ przywilejów na pozycję króla w Polsce	cerekwicko-nieszawski, sejmiki szlacheckie, sejm walny, monarchia stanowa • przyczyny słabości miast i mieszczaństwa w Polsce Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego wykształciła się polityczna reprezentacja stanu szlacheckiego • wyjaśnić, dlaczego w Polsce nie doszło do wykształcenia się monarchii stanowej	• relacje między instytucjami sprawującymi władzę w Polsce	• znaczenie uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> Uczeń potrafi: • scharakteryzować rozwój uprawnień stanu szlacheckiego • wyjaśnić organizację oraz sposób działania sejmu walnego	• przedstawić okoliczności wykształcenia się sejmu walnego • scharakteryzować ustrój Polski od XVI do XVIII w. • ocenić wpływ rosnącej pozycji szlachty na pozycję króla i innych stanów społecznych
<i>Polska i Litwa w XV wieku</i>	Uczeń rozumie: • pojęcie: tolerancja religijna	Uczeń zna: • główne narodowości i wyznania w Polsce średniowiecznej Uczeń rozumie: • przyczyny istnienia tolerancji religijnej w Polsce	Uczeń potrafi: • porównać rozwój cywilizacyjny ziem polskich i Europy Zachodniej w średniowieczu	Uczeń zna: • sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej	Uczeń potrafi: • porównać sytuację przedstawicieli różnych religii i wyznań w Europie Zachodniej i Polsce

temat lekcji	KLASA VI				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
pierwsze półrocze					
1. Wielkie odkrycia geograficzne	Uczeń zna: • datę: 1492 • postać: Krzysztofa Kolumba • przykłady roślin i zwierząt sprowadzonych z Ameryki do Europy i odwrotnie Uczeń rozumie: • pojęcie: Indianie • na czym polega znaczenie odkrycia Ameryki oraz drogi morskiej do Indii Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Europejczycy dążyli do znalezienia drogi morskiej do Indii • wyjaśnić, na czym polega różnica między celem wyprawy Kolumba a jej ostatecznym efektem	Uczeń zna: • daty: 1498, 1519–1522 • postacie: Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana Uczeń rozumie: • pojęcie: kolonia • znaczenie przypraw korzennych dla Europejczyków • na czym polega znaczenie wyprawy Ferdynanda Magellana Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Europejczycy handlowali z Indiami • wskazać na mapie szlaki wypraw odkrywczych na przełomie XV i XVI w.	Uczeń zna: • nazwy cywilizacji amerykańskich podbitych przez Europejczyków Uczeń rozumie: • pojęcia: przyprawy korzenne, karawela, karaka • wpływ pojawienia się Turków osmańskich na handel Europy z Indiami Uczeń potrafi: • dostrzec trudności, jakie musieli pokonać Europejczycy, aby doprowadzić do wypraw oceanicznych • opisać odkrycia dokonane przez Krzysztofa Kolumba i Vasco da Gamę • wymienić najważniejsze skutki wielkich odkryć geograficznych z perspektywy Europejczyków i mieszkańców innych kontynentów	Uczeń zna: • datę: 1453 • wynalazki, które umożliwiły odbywanie podróży oceanicznych Uczeń rozumie: • pojęcie: Daleki Wschód • z czego mogą wynikać różnice w podejściu do znaczenia odkrycia Ameryki Uczeń potrafi: • przedstawić, w jaki sposób zmiany w nauce i technice umożliwiły organizację wypraw oceanicznych • opisać przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana	Uczeń rozumie: • pojęcie: ludobójstwo Uczeń potrafi: • uzasadnić twierdzenie, że Aztekowie stworzyli zaawansowaną cywilizację • dostrzec tragedię rdzennych mieszkańców Ameryki po przybyciu Europejczyków na kontynent

2. Renesans w Europie	Uczeń zna: - postać: Leonarda da Vinci Uczeń rozumie: - pojęcie: odrodzenie (renesans) - znaczenie wynalezienia druku	Uczeń zna: - postacie: Michała Anioła, Rafaela, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga, Mikołaja Kopernika, Galileusza Uczeń rozumie: - pojęcie: humaniści Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym się zajmowali humaniści - przedstawić dokonania wybitnych przedstawicieli renesansu - wskazać cechy charakterystyczne sztuki renesansu	Uczeń zna: - datę: ok. 1450 Uczeń rozumie: - pojęcia: człowiek renesansu, teleskop Uczeń potrafi: - wymienić czynniki, które zadecydowały o narodzeniu się humanizmu we Włoszech - dokonać charakterystyki wzorca osobowego człowieka renesansu - scharakteryzować stosunek humanistów do człowieka i religii	Uczeń zna: - ramy chronologiczne epoki odrodzenia (renesansu) Uczeń rozumie: - pojęcia: teoria geocentryczna, teoria heliocentryczna - istotę odkrycia dokonanego przez Kopernika Uczeń potrafi: - dostrzec różnice w sposobie widzenia człowieka i świata w epoce średniowiecznej i w renesansie - porównać średniowieczne i nowożytne poglądy na temat budowy wszechświata	Uczeń potrafi: - dostrzec związek między rozwojem renesansu a końcem średniowiecznego uniwersalizmu - argumentować w dyskusji dotyczącej znaczenia zmian, jakie zaszły w Europie w XV i XVI w.
3. Reformacja w Europie	Uczeń zna: - datę: 1517 - postać: Marcina Lutra Uczeń rozumie: - pojęcia: luteranizm (Kościół luterski), reformacja, kalwinizm (Kościół kalwiński) Uczeń potrafi: - wskazać obszary, na których rozwinęły się główne wyznania reformowane	Uczeń zna: - postać: Jana Kalwina Uczeń rozumie: - dlaczego ruch zapoczątkowany przez Lutra został nazwany reformacją Uczeń potrafi: - określić zasięg reformacji w Europie	Uczeń zna: - daty: 1555 - główne różnice między katolicyzmem a luteranizmem - postanowienie pokoju w Augsburgu Uczeń rozumie: - pojęcie: protestanci - przyczyny sukcesu luteranizmu w Niemczech Uczeń potrafi: - dostrzec rolę druku w rozpowszechnianiu	Uczeń zna: - datę: 1536 - główne założenia kalwinizmu Uczeń rozumie: - pojęcia: nepotyzm, kaznodzieja, Rzesza - związek między założeniami kalwinizmu a sytuacją materialną jego wyznawców Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: - przedstawić sytuację panującą w Kościele katolickim na przełomie XV i XVI w. - ocenić sposób zakończenia wojen religijnych w Niemczech - sformułować wnioski na temat możliwych reakcji Kościoła katolickiego na reformację - wyjaśnić, jakie ludzkie słabości sprawiły, że próba zreformowania Kościoła

			informacji o poglądach Lutra	• wyjaśnić okoliczności, w jakich doszło do reformacji • scharakteryzować poglądy Marcina Lutra i Jana Kalwina • przedstawić wpływ reformacji na sytuację w Niemczech	doprowadziła do wojen i przelewu krwi
4. Reforma Kościoła katolickiego	Uczeń zna: • postanowienia soboru trydenckiego Uczeń rozumie: • pojęcia: sobór trydencki, kontrreformacja	Uczeń zna: • postać: Ignacego Loyoli • cele istnienia zakonu jezuitów Uczeń rozumie: • pojęcia: jezuici (Towarzystwo Jezusowe), <i>Indeks ksiąg zakazanych</i> Uczeń potrafi: • wskazać przykłady dzieł, które znalazły się na <i>Indeksie ksiąg zakazanych</i>	Uczeń zna: • datę: 1534, 1542, 1545–1563, 1559 Uczeń rozumie: • pojęcia: Święte Oficjum, inkwizycja, kolegia jezuickie • na czym polega dwojakość znaczenia pojęcia kontrreformacja Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego niektóre dzieła znalazły się na <i>Indeksie ksiąg zakazanych</i> • opisać okoliczności powstania zakonu jezuitów • przedstawić działalność jezuitów	Uczeń zna: • postać: Giordana Bruna • przyczyny końca średniowiecznego uniwersalizmu Uczeń rozumie: • dlaczego humanizm i reformacja stały w sprzeczności ze średniowiecznym uniwersalizmem Uczeń potrafi: • przedstawić działalność Świętego Oficjum • opisać przypadek Giordana Bruna i Galileusza • określić, w jakim stopniu sobór trydencki i inkwizycja zrealizowały cel, jakim było powstrzymanie reformacji	Uczeń potrafi: • ocenić dokonania soboru trydenckiego • ocenić działalność inkwizycji oraz jezuitów • argumentować w dyskusji o sukcesie lub porażce działalności kontrreformacyjnej Kościoła katolickiego
5. Czasy zygmunto-wskie	Uczeń zna: • datę: 1572	Uczeń zna: • datę: 1525 • postać: Albrechta Hohenzollerna	Uczeń zna: • postać: Barbary Radziwiłłówny	Uczeń zna: • daty: 1563–1570 Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi: • zinterpretować symbolikę obrazu <i>Hold pruski</i>

	• postacie: Zygmunta I Starego, Zygmunta II Augusta, Bony • ramy chronologiczne czasów zygmuntowych i złotego wieku Uczeń rozumie: • znaczenie pojęcia: złoty wiek Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w czym przejawiał się złoty wiek w dziejach państwa polsko-litewskiego	Uczeń rozumie: • pojęcie: hołd pruski Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich wygasła dynastia Jagiellonów	Uczeń potrafi: • opisać działalność królowej Bony • scharakteryzować politykę prowadzoną przez Zygmunta I Starego • wskazać na mapie najważniejsze wydarzenia związane z polityką prowadzoną przez Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta	• znaczenie hołdu pruskiego dla państwa polsko-litewskiego Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności wznowienia konfliktu między Polską a zakonem krzyżackim • omówić przebieg wojny polsko-krzyżackiej	• ocenić politykę prowadzoną przez Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta • uzasadnić, że okres panowania dwóch ostatnich Jagiellonów jest słusznie zaliczany do złotego wieku Polski i Litwy
6. Tolerancja religijna w Polsce	Uczeń rozumie: • znaczenie zdania: „Nie jestem królem waszych sumień” Uczeń potrafi: • wyjaśnić, co oznacza stwierdzenie: „państwo bez stosów”	Uczeń zna: • główne narodowości, religie i wyznania obecne na ziemiach Polski i Litwy w XV i XVI w. Uczeń rozumie: • pojęcie: tolerancja religijna Uczeń potrafi: • przedstawić postawy polskiej szlachty i duchowieństwa wobec reformacji	Uczeń rozumie: • pojęcia: kolegia jezuickie, arianie (bracia polscy), jidysz • przyczyny, które skłaniały mieszkańców Polski i Litwy do zmiany wyznania na luterzańskie i kalwińskie Uczeń potrafi: • dostrzec negatywne postawy wobec protestantów i katolików • przedstawić działalność zakonu jezuitów na ziemiach polskich • wymienić skutki działalności zakonu jezuitów na ziemiach polskich	Uczeń zna: • datę: 1564 Uczeń rozumie: • pojęcie: Sejm Czterech Ziem Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jaki wpływ na sytuację religijną Polski i Litwy miało wystąpienie Marcina Lutra • scharakteryzować politykę wyznaniową prowadzoną przez Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta	Uczeń potrafi: • omówić dzieje społeczności żydowskiej na ziemiach polskich • przedstawić dzieje innych narodowości i wyznań obecnych na ziemiach polskich w XVI w.

7. Gospodarka dawnej Polski	Uczeń zna: • przykłady towarów importowanych do Polski i eksportowanych z kraju Uczeń rozumie: • pojęcia: import, eksport, folwark, pańszczyzna, spichlerz • dlaczego Polskę nazywano spichlerzem Europy	Uczeń zna: • podziały społeczne wewnątrz stanu szlacheckiego Uczeń potrafi: • wskazać najważniejsze różnice w rozwoju gospodarczym Europy Zachodniej i Europy Wschodniej	Uczeń zna: • sposoby, za pomocą których szlachta powiększała folwarki Uczeń rozumie: • co spowodowało różnice w rozwoju gospodarczym między Wschodem i Zachodem Europy • motywy, którymi kierowała się szlachta, powiększając folwarki • z czego wynikała rola i znaczenie Gdańska w państwie polsko-litewskim Uczeń potrafi: • dostrzec wpływ odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego i Gdańska na rozwój gospodarczy państwa • analizować dane statystyczne	Uczeń zna: • datę: 1520 Uczeń rozumie: • pojęcia: system folwarczno-pańszczyźniany, spław zboża, flisacy Uczeń potrafi: • scharakteryzować gospodarkę państwa polsko-litewskiego • wyjaśnić, jaki wpływ na działania szlachty miało zjawisko drożnienia żywności • przedstawić relacje między szlachtą a chłopami • opisać los chłopów w XV i XVI w. • opisać, jak spławiano zboże do Gdańska	Uczeń potrafi: • ocenić postępowanie szlachty wobec chłopów w XV i XVI w. • analizować symbolikę obrazu i wyciągać z niej wnioski na temat roli i pozycji Gdańska w państwie polsko-litewskim • dostrzec mocne i słabe strony Gdańska jako miasta portowego • wskazać mocne i słabe strony gospodarki państwa polsko-litewskiego w XV i XVI w.
8. Renesans w Polsce	Uczeń zna: • największe zabytki polskiego renesansu, w tym we własnym regionie • najważniejsze uczelnie na ziemiach polskich w epoce renesansu Uczeń rozumie: • pojęcie: włoszczyzna Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • postać: Stańczyka Uczeń potrafi: • opisać wygląd kaplicy Zygmuntowskiej i ratusza w Poznaniu	Uczeń rozumie: • pojęcia: Akademia Zamojska, arrasy • wpływ królowej Bony na rozwój renesansu na ziemiach polskich Uczeń potrafi: • wskazać cechy charakterystyczne architektury renesansu na przykładzie ratusza w Poznaniu	Uczeń zna: • najważniejsze zmiany dokonane na Wawelu w okresie rządów Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta Uczeń potrafi: • scharakteryzować system edukacji na ziemiach polskich w okresie renesansu	

	• przedstawić stosunek polskiej szlachty do warzyw				
9. Unia lubelska	Uczeń zna: • datę: 1569 • ramy chronologiczne istnienia pierwszej Rzeczypospolitej Uczeń rozumie: • pojęcia: Korona, Rzeczpospolita Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie wcielone przez Zygmunta Augusta do Polski i obszar Rzeczypospolitej po unii lubelskiej	Uczeń zna: • postanowienia unii lubelskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: unia realna, Rzeczpospolita Obojga Narodów Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Polacy dążyli do zawarcia ściślejszej unii z Litwą • wymienić elementy wspólne i odrębne dla Polski i Litwy	Uczeń rozumie: • przyczyny konfliktu między Polakami i Litwinami dotyczącego realizacji postanowień unii z 1386 r. Uczeń potrafi: • scharakteryzować stanowisko polskiej i litewskiej szlachty oraz litewskich magnatów wobec nowej unii • wskazać korzyści nowej unii dla Polaków i Litwinów	Uczeń zna: • okoliczności zwołania polsko-litewskiego sejmiku do Lublina Uczeń rozumie: • pojęcie: polonizacja Uczeń potrafi: • omówić przebieg obrad sejmiku w Lublinie • scharakteryzować funkcjonowanie nowej unii łączącej Polskę i Litwę	Uczeń rozumie: • z czego wynikają różnice w ocenie unii lubelskiej przez Polaków i Litwinów Uczeń potrafi: • dokonać oceny unii lubelskiej
10. Bezkrólewie i wolna elekcja	Uczeń zna: • postać: Henryka Walezego Uczeń rozumie: • pojęcia: wolna elekcja, absolutyzm, artykuły henrykowskie Uczeń potrafi: • wyjaśnić zasady, na jakich przeprowadzano wolną elekcję	Uczeń zna: • główne narodowości zamieszkujące Rzeczpospolitą w XVI w. • postanowienia konfederacji warszawskiej i artykułów henrykowskich Uczeń rozumie: • pojęcia: konfederacja warszawska, <i>pacta conventa</i> Uczeń potrafi: • wskazać różnice między artykułami henrykowskimi i <i>pacta conventa</i>	Uczeń zna: • datę: 1573 Uczeń rozumie: • pojęcia: konfederacje wojewódzkie, interreks Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z czego wynikała uprzywilejowana pozycja stanu szlacheckiego • przedstawić organizację państwa w okresie bezkrólewia	Uczeń rozumie: • znaczenie aktu konfederacji warszawskiej Uczeń potrafi: • scharakteryzować Rzeczpospolitą w drugiej połowie XVI w. • opisać przebieg pierwszej wolnej elekcji • wyjaśnić, dlaczego każdy władca zobowiązywał się do przestrzegania artykułów henrykowskich	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z czego wynikały obawy szlachty przed nowo wybranym władcą • dokonać bilansu korzyści i strat wynikających z funkcjonowania wolnej elekcji

12. Wojny ze Szwecją i z Moskwą	Uczeń zna: • postać: Zygmunta III Wazy • lata panowania dynastii Wazów w Polsce Uczeń rozumie: • dlaczego elekcja z 1587 r. zakończyła się wojną domową	Uczeń zna: • datę: 1587 • postacie: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego • warunki rozejmu kończącego wojnę z Moskwą Uczeń rozumie: • pojęcie: hetman • motywy, które kierowały polską szlachtą i polskim władcą podczas konfliktu z Moskwą Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze wydarzenia konfliktu polsko-szwedzkiego i polsko-moskiewskiego • zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z wojną polsko-szwedzką i polsko-moskiewską	Uczeń zna: • daty: 1600–1611, 1605, 1609, 1610, 1618 Uczeń potrafi: • opowiedzieć o przebiegu elekcji po śmierci Stefana Batorego • wyjaśnić przyczyny wybuchu wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją • wyjaśnić, co zadecydowało o polskim zwycięstwie pod Kircholmem	Uczeń zna: • postać: Dymitra Samozwańca Uczeń rozumie: • pojęcia: wielka smuta, dymitriada Uczeń potrafi: • scharakteryzować politykę władców Szwecji • dostrzec wpływ konfliktu Rzeczypospolitej z Moskwą na relacje między mieszkańcami obu państw	Uczeń potrafi: • scharakteryzować sytuację w państwie moskiewskim po śmierci Iwana IV Groźnego • ocenić postępowanie Polaków na terenie państwa moskiewskiego
13. Konflikty z Turcją i ze Szwecją	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, kim byli Kozacy • dostrzec przesłanki, które wskazywały, że zakończył się złoty wiek	Uczeń rozumie: • pojęcia: Zaporozie, srebrny wiek Uczeń potrafi: • zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z wojną polsko-turecką oraz z konfliktem polsko-szwedzkim 1626–1629	Uczeń zna: • daty: 1620, 1621, 1626, 1629 • warunki pokoju kończącego wojnę z Turcją i rozejmu ze Szwecją zawartego w 1629 r. Uczeń potrafi: • scharakteryzować relacje między Rzeczypospolitą i Turcją w XVI w.	Uczeń rozumie: • czynniki, które zadecydowały o sukcesach Szwedów Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w których doszło do wybuchu wojny z Turcją • określić, jaki wpływ na sytuację Rzeczypospolitej miały konflikty, w których uczestniczyła	Uczeń potrafi: • ocenić postać i dokonania Zygmunta III Wazy

			• wyjaśnić, co oznaczały dla Rzeczypospolitej warunki rozejmu podpisanego w 1629 r.	w pierwszej połowie XVII w.	
14. Powstanie Chmielnickiego	Uczeń zna: • datę: 1648 • postacie: Bohdana Chmielnickiego, Władysława IV Wazy, Jana II Kazimierza Uczeń rozumie: • przyczyny niechęci mieszkańców Ukrainy do Polaków	Uczeń zna: • bezpośrednią przyczynę wybuchu powstania na Ukrainie Uczeń potrafi: • przedstawić plany polityczne Władysława IV Wazy • wyjaśnić przyczyny klęski Polaków w pierwszej fazie powstania na Ukrainie	Uczeń zna: • daty: 1635, 1649, 1651, 1654 • postać: Jeremiego Wiśniowieckiego • warunki rozejmu ze Szwecją z 1635 r. • główne żądania szlachty ukraińskiej w okresie rządów Władysława IV Wazy Uczeń potrafi: • przedstawić skutki przyłączenia Ukrainy do Polski • dostrzec przyczyny niezadowolenia Kozaków nierejestrowych	Uczeń zna: • warunki ugody zborowskiej i postanowienia ugody w Perejasławiu Uczeń rozumie: • pojęcie: rejestr Kozaków • związek między przebiegiem powstania a żądaniami Chmielnickiego • dlaczego do konfliktu między Polakami a Kozakami wchodziła Moskwa Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze wydarzenia powstania na Ukrainie • zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z powstaniem na Ukrainie	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego ugoda zborowska nie zakończyła konfliktu polsko-ukraińskiego • wyjaśnić znaczenie ugody w Perejasławiu dla polskiej polityki na Ukrainie • wyjaśnić, dlaczego Polacy i Kozacy doprowadzili do wybuchu powstania
15. Potop	Uczeń zna: • daty: 1655–1660 • postać: Stefana Czarnieckiego Uczeń rozumie: • pojęcie: potop	Uczeń zna: • uczestników i przyczyny konfliktu o panowanie nad Morzem Bałtyckim Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do	Uczeń zna: • warunki pokoju w Oliwie, ugody hadziackiej i rozejmu w Andruszowie Uczeń rozumie: • pojęcie: śluby lwowskie • przyczyny, które skłoniły polską szlachtę do	Uczeń zna: • daty: 1654–1667, 1656, 1657, 1658, 1660, 1667 • postacie: Karola X Gustawa, Janusza Radziwiłła Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: • dlaczego ugoda hadziacka nie mogła spełnić pokładanych w niej nadziei Uczeń potrafi: • znaczenie decyzji podjętej przez Jana

		szwedzkiego ataku na Rzeczpospolitą w 1655 r. • zlokalizować na mapie wydarzenia i miejsca związane z wojną polsko-szwedzką	popierania króla szwedzkiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić postawy polskiej szlachty w pierwszym etapie wojny ze Szwecją	• związek między zawarciem ugody w Perejasławiu a wybuchem wojny Rzeczpospolitej z Moskwą Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wznowienia wojny z Moskwą	Kazimierza wobec elektora brandenburskiego • ocenić wpływ wojen prowadzonych ze Szwecją i z Moskwą na dalsze losy Rzeczpospolitej
16. Kryzys Rzeczpospolitej	Uczeń rozumie: • pojęcia: magnateria, <i>liberum veto</i> Uczeń potrafi: • wymienić główne przyczyny słabości Rzeczpospolitej	Uczeń zna: • datę: 1668 Uczeń rozumie: • pojęcie: „złota wolność” Uczeń potrafi: • przedstawić wpływ, jaki miało na państwo nadużywanie <i>liberum veto</i> • wyjaśnić, komu służyło zrywanie sejmów	Uczeń zna: • okoliczności, w jakich po raz pierwszy została zastosowana zasada <i>liberum veto</i> Uczeń rozumie: • pojęcia: dewaluacja, zasada jednomyślności (jednogodności), zasada jedności • jakie czynniki doprowadziły do wzrostu znaczenia magnaterii Uczeń potrafi: • dostrzec wpływ wojen w XVII w. na odejście szlachty od przestrzegania zasad tolerancji religijnej • scharakteryzować polską magnaterię w XVII w. • wyjaśnić, z czego wynikała zasada jednomyślności	Uczeń zna: • daty: 1652, 1658, 1666 Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze skutki wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą w latach 1648–1667 • wyjaśnić, z czego wynikały różne postawy magnaterii w XVII w. • dostrzec związek między wzrostem znaczenia magnaterii a paraliżem pracy sejmu	Uczeń potrafi: • dokonać oceny sytuacji Rzeczpospolitej w drugiej połowie XVII w.
17. Wojny z Turcją	Uczeń zna: • daty: 1674, 1683	Uczeń rozumie: • pojęcie: odsiecz Wiednia	Uczeń zna: • daty: 1672, 1673, 1699	Uczeń zna: • postać: Kara Mustafy	Uczeń potrafi: • dostrzec znaczenie odsieczy wiedeńskiej dla

	postać: Jana III Sobieskiego	Uczeń potrafi: dostrzec wpływ <i>liberum veto</i> na sytuację Rzeczypospolitej w czasie konfliktu z Turcją	- warunki pokoju w Karłowicach Uczeń rozumie: - pojęcie: jasyr - dlaczego doszło do wznowienia wojny z Turcją Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wybuchu wojny z Turcją	Uczeń rozumie: - pojęcie: wielki wazyr Uczeń potrafi: - przedstawić sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej w okresie rządów Jana III Sobieskiego	dalszego przebiegu konfliktu z Turcją ocenić postać i dokonania Jana III Sobieskiego
18. Barok i sarmatyzm	Uczeń zna: - główne przyczyny słabości Rzeczypospolitej w XVII w. Uczeń rozumie: - pojęcie: sarmatyzm Uczeń potrafi: - wymienić główne cechy ideologii sarmackiej	Uczeń rozumie: - pojęcie: barok Uczeń potrafi: - podać przykłady budowni barokowych na ziemiach polskich, w tym we własnym regionie	Uczeń zna: - datę: 1568 - ramy chronologiczne epoki baroku Uczeń rozumie: - pojęcia: lęk przed pustką, światłocien Uczeń potrafi: - scharakteryzować architekturę i rzeźbę baroku - scharakteryzować polskie malarstwo barokowe - dostrzec wpływ sarmatyzmu na postawę polskiej szlachty wobec sytuacji wewnętrznej Rzeczypospolitej w XVII w.	Uczeń zna: - postać: Rembrandta Uczeń rozumie: - związek między wzrostem religijności Europejczyków a pojawieniem się baroku Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację w Europie w XVII w.	Uczeń zna: - okoliczności, w jakich doszło do narodzin baroku Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego na przełomie XVI i XVII w. zakończył się renesans
drugie półrocze					
19. Absolutyzm we Francji	Uczeń zna: - postać: Ludwika XIV Uczeń rozumie: - pojęcie: absolutyzm	Uczeń rozumie: pojęcie: monarchia absolutna Uczeń potrafi:	Uczeń zna: postać: Henryka IV Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - daty: 1661, 1685 - postacie: Jeana Baptiste’a Colberta, Moliera	Uczeń potrafi: przedstawić dokonania Francji Ludwika XIV w dziedzinie wojskowości

	Uczeń potrafi: wyjaśnić, jaką rolę w absolutyzmie odgrywał monarcha	wymienić najważniejsze skutki rządów Ludwika XIV	czym charakteryzowała się polityka gospodarcza Francji w okresie rządów Ludwika XIV	Uczeń potrafi: - scharakteryzować absolutyzm Ludwika XIV - przedstawić dokonania kultury francuskiej epoki Ludwika XIV	dokonać bilansu rządów Ludwika XIV
20. Monarchia parlamentarna w Anglii	Uczeń rozumie: - pojęcie: monarchia parlamentarna Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym charakteryzowała się angielska monarchia parlamentarna	Uczeń zna: - organizację parlamentu angielskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Izba Lordów, Izba Gmin	Uczeń rozumie: przyczyny konfliktu między królem i parlamentem	Uczeń zna: - datę: 1689 - postać: Wilhelma III Orańskiego - najważniejsze postanowienia zawarte w Deklaracji praw Uczeń rozumie: - pojęcie: Deklaracja praw	Uczeń potrafi: porównać i ocenić absolutyzm oraz monarchię parlamentarną na przykładzie Francji Ludwika XIV i Anglii po 1689 r.
21. Oświecenie w Europie	Uczeń zna: - postacie: Jeana-Jacques'a Rousseau, Monteskiusza - najważniejsze odkrycia i wynalazki XVIII w. Uczeń rozumie: - pojęcia: oświecenie, umowa społeczna, trójpodział władzy Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała idea umowy społecznej i trójpodziału władzy	Uczeń zna: - elementy starego ładu Uczeń rozumie: - pojęcie: stary ład Uczeń potrafi: - wyjaśnić, które grupy społeczne mogły się sprzeciwiać staremu ładowi - wyjaśnić, na czym opierała się nowożytna nauka	Uczeń zna: - postacie: Beniamina Franklina, braci Montgolfier, Denisa Diderota, Woltera, - ramy chronologiczne epoki oświecenia Uczeń rozumie: - pojęcia: filozofowie, deizm Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację polityczną i społeczną Europy starego ładu - przedstawić najważniejsze poglądy filozofów oświecenia	Uczeń rozumie: - pojęcia: <i>Wielka encyklopedia francuska</i>, powiastki filozoficzne, klasycyzm Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakim celu powstała <i>Wielka encyklopedia francuska</i> - przedstawić najważniejsze osiągnięcia epoki oświecenia w literaturze, architekturze i sztuce	Uczeń potrafi: ocenić wpływ nauki na życie i sposób myślenia ludzi żyjących w XVIII w.
22. Nowe potęgi w Europie	Uczeń rozumie: pojęcie: absolutyzm oświecony	Uczeń potrafi: wskazać na mapie Prusy oraz obszary, o które to państwo powiększyło się w ciągu XVIII w.	Uczeń rozumie: pojęcie: Królestwo Prus Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - datę: 1701 - postać: Fryderyka II Wielkiego	Uczeń potrafi: ocenić, w czym interesie władcy Rosji, Prus i Austrii prowadzili reformy w

			• wyjaśnić, jak doszło do uniezależnienia się Prus Książęcych od Polski	Uczeń rozumie: • pojęcie: militarizm • zagrożenia dla Rzeczypospolitej związane z reformami państw sąsiednich prowadzonych w duchu oświeconego absolutyzmu Uczeń potrafi: • przedstawić główne reformy Fryderyka II Wielkiego	duchu oświeconego absolutyzmu
23. Powstanie Stanów Zjednoczonych	Uczeń zna: • postacie: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Indianie, Deklaracja niepodległości Uczeń potrafi: • wskazać idee oświecenia, na które powołali się autorzy Deklaracji niepodległości i Konstytucji Stanów Zjednoczonych	Uczeń zna: • datę: 4 lipca 1776 • postać: Jerzego Waszyngtona Uczeń potrafi: • przedstawić polski wkład w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych	Uczeń zna: • daty: 1783, 1787, 1791 • główne zasady polityki prowadzonej przez rząd brytyjski wobec kolonii • ramy chronologiczne amerykańskiej wojny o niepodległość Uczeń rozumie: • pojęcia: Korona Brytyjska, „bostońska herbatka” Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wybuchu amerykańskiej wojny o niepodległość • wymienić czynniki, które umożliwiły Amerykanom odniesienie zwycięstwa	Uczeń zna: • daty: 1773, 1781 • przykładowe prawa zapisane w Karcie praw Uczeń rozumie: • pojęcie: Karta praw Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do powstania kolonii angielskich w Ameryce Północnej • wymienić najważniejsze etapy konfliktu między rządem brytyjskim a kolonistami	Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie Deklaracji niepodległości • scharakteryzować ustrój Stanów Zjednoczonych • ocenić wpływ idei oświecenia na powstanie państwa amerykańskiego oraz na jego ustrój polityczny
24. Początek rewolucji francuskiej	Uczeń zna: • datę: 14 lipca 1789 • postać: Ludwika XVI	Uczeń zna: • ramy chronologiczne rewolucji francuskiej	Uczeń rozumie: • pojęcia: Stany Generalne, Zgromadzenie Narodowe, Bastylia	Uczeń potrafi: • scharakteryzować strukturę społeczną Francji w XVIII w.	Uczeń potrafi: • ocenić znaczenie Deklaracji praw człowieka i obywatela

	• prawa zagwarantowane w Deklaracji praw człowieka i obywatela Uczeń rozumie: • pojęcia: rewolucja francuska, Deklaracja praw człowieka i obywatela, prawa człowieka Uczeń potrafi: • dostrzec wpływ idei oświeceniowych na Deklarację praw człowieka i obywatela	Uczeń rozumie: • pojęcie: burżuazja Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny niezadowolenia społecznego we Francji	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego stan trzeci ogłosił się Zgromadzeniem Narodowym • opisać okoliczności, w jakich doszło do zburzenia Bastylii	• przedstawić sytuację panującą we Francji przed wybuchem rewolucji	
25. Od monarchii konstytucyjnej do republiki	Uczeń zna: • postać: Maksymiliana Robespierre’a Uczeń rozumie: • pojęcia: jakobini, wielki terror Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak funkcjonowała Francja w okresie wielkiego terroru	Uczeń rozumie: • przesłanie hasła „wolność, równość, braterstwo” Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach Francja stała się republiką	Uczeń zna: • daty: 1790, 1791, 1792, 1793, 1794 Uczeń rozumie: • pojęcia: prawica, lewica, centrum, Komitet Ocalenia Publicznego, trybunał rewolucyjny, monarchia konstytucyjna Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegał podział w parlamencie francuskim po 1791 r. • przedstawić skutki egzekucji Ludwika XVI • dostrzec przyczyny popularności jakobinów	Uczeń zna: • najważniejsze zasady zawarte w konstytucji francuskiej Uczeń rozumie: • pojęcie: powstanie w Wandei Uczeń potrafi: • przedstawić organizację państwa francuskiego po uchwaleniu konstytucji • omówić okoliczności wybuchu wojny między Francją a Prusami i Austrią • przedstawić sytuację polityczną i militarną Francji w okresie istnienia republiki	Uczeń potrafi: • scharakteryzować ewolucję stosunku rewolucjonistów do Kościoła katolickiego • ocenić dokonania rewolucji francuskiej

26. Czasy saskie	Uczeń zna: • daty: 1697, 1733 • postacie: Augusta II Sasa, Stanisława Leszczyńskiego, Augusta III Sasa • ramy chronologiczne czasów saskich Uczeń rozumie: • pojęcia: czasy saskie	Uczeń zna: • postać: Stanisława Konarskiego Uczeń potrafi: • przedstawić plany polityczne władcy Saksonii po elekcji na króla Rzeczypospolitej • wyjaśnić przyczyny konfliktu między szlachtą a królem Augustem II	Uczeń zna: • datę: 1717 • postanowienia sejmku niemieckiego Uczeń rozumie: • pojęcie: sejm niemy Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegała szkodliwość działań podejmowanych w czasie trzeciej wojny północnej przez Augusta II i Stanisława Leszczyńskiego	Uczeń zna: • daty: 1700, 1709 • postać: Karola XII Uczeń rozumie: • pojęcie: Collegium Nobilium • w jaki sposób Rzeczypospolita stała się państwem zależnym od Rosji Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakim celu powstało Collegium Nobilium	Uczeń rozumie: • pojęcie: pijarzy Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności wybuchu trzeciej wojny północnej i przedstawić przebieg konfliktu • przedstawić skutki trzeciej wojny północnej dla Rzeczypospolitej • scharakteryzować sytuację polityczną, gospodarczą, społeczną i kulturalną Rzeczypospolitej w czasach Augusta III • ocenić czasy saskie
27. Ostatni król Polski	Uczeń zna: • datę: 1772 • postać: Stanisława Augusta Poniatowskiego • państwa uczestniczące w I rozbiorze Polski Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny odebrane Rzeczypospolitej w trakcie I rozbioru	Uczeń zna: • daty: 1764, 1768 Uczeń rozumie: • przyczyny I rozbioru Polski Uczeń potrafi: • wymienić główne reformy dokonane przez króla krótko po elekcji	Uczeń zna: • daty: 1765, 1767 • uchwały sejmku podjęte w 1768 r. Uczeń rozumie: • pojęcia: Familia (Czartoryscy), prawa kardynalne, Szkoła Rycerska Uczeń potrafi: • wyjaśnić, do czego dążyła rodzina Czartoryskich • wyjaśnić, w jakim celu została założona Szkoła Rycerska • przedstawić przebieg sejmku w 1767 r. • wyjaśnić, w jaki sposób zaborcy uzasadniali I rozbiór Polski	Uczeń rozumie: • do czego dążyła Katarzyna II, doprowadzając do utworzenia trzech konfederacji Uczeń potrafi: • wskazać różnice w dążeniach Familii i władczyni Rosji • scharakteryzować obszary odebrane Rzeczypospolitej w wyniku I rozbioru	Uczeń potrafi: • zanalizować symboliczną wymowę ryciny ukazującej Rzeczypospolitą jako kołacz królewski

28. Czasy stanisławowskie	Uczeń zna: - ramy chronologiczne czasów stanisławowskich - cele istnienia Komisji Edukacji Narodowej (KEN) Uczeń rozumie: - pojęcie: Komisja Edukacji Narodowej (KEN)	Uczeń rozumie: - pojęcia: obiady czwartkowe, czasy stanisławowskie Uczeń potrafi: - wymienić zabytki architektury oświecenia w Polsce, w tym we własnym regionie	Uczeń zna: - daty: 1765, 1773 - postacie: Tadeusza Rejtana, Hugo Kołłątaja Uczeń rozumie: - pojęcie: Rada Nieustająca - przyczyny utworzenia KEN Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności zwołania sejmiku rozbiorowego - scharakteryzować system edukacji w Rzeczypospolitej przed utworzeniem KEN - scharakteryzować zmiany wprowadzone w systemie edukacji przez KEN	Uczeń zna: - postacie: Juliana Ursyna Niemcewicza, Ignacego Krasickiego, Marcella Bacciarellego, Canaletta Uczeń rozumie: - pojęcie: klasycyzm Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze dokonania polskiego teatru, literatury, architektury, malarstwa i rzeźby w epoce oświecenia - na przykładzie pałacu Na Wodzie wskazać główne cechy architektury klasycystycznej	Uczeń potrafi: - zanalizować symboliczną wymowę obrazu <i>Rejtan – upadek Polski</i> - scharakteryzować sytuację gospodarczą Rzeczypospolitej w czasach stanisławowskich - ocenić czasy stanisławowskie
29. Konstytucja 3 maja	Uczeń zna: - datę: 3 maja 1791 - najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja Uczeń rozumie: - pojęcia: Sejm Wielki (Czteroletni), Ustawa rządowa	Uczeń zna: - programy stronnictw politycznych istniejących w Rzeczypospolitej Uczeń rozumie: - pojęcia: stronnictwo królewskie, stronnictwo magnackie, stronnictwo patriotyczne, Straż Praw Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie zmiany wprowadziła Konstytucja 3 maja	Uczeń zna: - daty: 1788, 1788–1792, 1790 - postacie: Stanisława Staszica, Stanisława Małachowskiego - najważniejsze reformy Sejmu Wielkiego Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności zwołania sejmiku walnego - przedstawić okoliczności, w jakich doszło do uchwalenia Ustawy rządowej	Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację polityczną Rzeczypospolitej w przededniu Sejmu Wielkiego - przedstawić stosunek Rosji i Prus do Rzeczypospolitej - porównać ustrój Rzeczypospolitej przed 3 maja 1791 i po tej dacie	Uczeń potrafi: - opowiedzieć o przebiegu obrad Sejmu Wielkiego - ocenić znaczenie Konstytucji 3 maja jako próby ratowania Rzeczypospolitej
30. II rozbiór Polski	Uczeń zna: datę: 1793	Uczeń zna: postać: Józefa Poniatowskiego	Uczeń zna: datę: 1792	Uczeń rozumie: pojęcie: Order Virtuti Militari	Uczeń potrafi:

	- postać: Tadeusza Kościuszki - państwa uczestniczące w II rozbiorze Polski Uczeń rozumie: - znaczenie pojęcia: targowica Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie odebrane Rzeczypospolitej w wyniku II rozbioru	Uczeń rozumie: pojęcie: konfederacja targowicka (targowica)	- postać: Ksawerego Branickiego Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wybuchu wojny w obronie Konstytucji 3 maja - porównać stosunek sił między armią polską a rosyjską - wyjaśnić, dlaczego król przeszedł do obozu konfederatów targowickich	- dlatego część magnatów oraz Katarzyna II dążyli do obalenia Konstytucji 3 maja Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności, w jakich doszło do ogłoszenia konfederacji targowickiej - scharakteryzować obszary odebrane Rzeczypospolitej w wyniku II rozbioru	- ocenić postawę magnatów, którzy ogłosili konfederację targowicką - przedstawić okoliczności zwołania i przebieg sejmu w Grodnie - ocenić postawę i działalność króla Stanisława Augusta Poniatowskiego
31. Upadek Rzeczypospolitej	Uczeń zna: - daty: 1794, 1795 - państwa uczestniczące w III rozbiorze Polski - główne przyczyny upadku Rzeczypospolitej Uczeń rozumie: - pojęcia: Naczelnik powstania, insurekcja kościuszkowska (powstanie kościuszkowskie), kosynierzy Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie odebrane Rzeczypospolitej w wyniku III rozbioru	Uczeń zna: - bezpośrednią przyczynę wybuchu powstania kościuszkowskiego Uczeń rozumie: - znaczenie polskiego zwycięstwa pod Raławicami - dłaczego Rzeczpospolita upadła Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze wydarzenia związane z przebiegiem powstania kościuszkowskiego - wskazać na mapie miejsca związane z przebiegiem powstania kościuszkowskiego	Uczeń zna: - postanowienia Uniwersału połanieckiego Uczeń rozumie: - pojęcie: Uniwersał połaniecki Uczeń potrafi: - przedstawić plany polskich patriotów - dostrzec przyczyny, które zadecydowały o klęsce masowego poboru do wojska	Uczeń zna: - postać: Antoniego Madalińskiego Uczeń potrafi: - dostrzec przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego - scharakteryzować obszary odebrane Rzeczypospolitej w wyniku III rozbioru	Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację w Polsce po II rozbiorze - rozróżniać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej
32. Podboje	Uczeń zna:	Uczeń zna: datę: 1804	Uczeń rozumie:	Uczeń zna:	Uczeń zna:

Napoleona	- postać: Napoleona Bonapartego - cele polityczne Napoleona Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób Napoleon przejął władzę we Francji - wskazać na mapie zasięg podbojów dokonanych przez Napoleona	- ramy chronologiczne wojen napoleońskich Uczeń potrafi: - przedstawić wpływ wojen napoleońskich na pozycję Francji w Europie	- pojęcia: dyktatoriat, konsulat, konkordat, Kodeks Napoleona Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności, w jakich dyktatoriat przejął władzę we Francji - przedstawić działalność Napoleona w okresie konsultatu	- postanowienia konstytucji francuskiej z 1795 r. - cel powstania Kodeksu Napoleona Uczeń rozumie: - pojęcie: kampania włoska - znaczenie Kodeksu Napoleona dla rozwoju prawa Uczeń potrafi: - scharakteryzować rządy dyktatoriatu - opisać działalność Napoleona we Włoszech - określić, jak zmieniało się nastawienie części społeczeństwa francuskiego do polityki podbojów Napoleona - wyjaśnić, z czego wynikało negatywne nastawienie do Napoleona wśród innych narodów europejskich	- daty: 1795, 1796, 1799, 1801 Uczeń rozumie: - związek między planami Napoleona a relacjami między Francją a innymi krajami Europy Uczeń potrafi: - dostrzec zmiany w Europie zachodzące pod wpływem podbojów Napoleona - ocenić działania polityczne i wojskowe Napoleona
33. Po III rozbiorze Polski			Uczeń zna: - datę: 1806 Uczeń potrafi: - dostrzec przyczyny zaufania, którym Polacy obdarzyli Napoleona	Uczeń rozumie: jakie motywy kierowały Napoleonem	Uczeń potrafi: - scharakteryzować stosunek Napoleona do sprawy polskiej - przedstawić okoliczności wkroczenia wojsk francuskich na ziemie polskie
34. Księstwo Warszawskie	Uczeń zna: - daty: 1807, 1815 - postać: Józefa Poniatowskiego	Uczeń rozumie: pojęcie: Wielka Armia Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: pojęcie: sto dni Napoleona Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: - pojęcie: bitwa narodów - z czego wynikała nazwa, jaką Napoleon nadał	Uczeń zna: daty: 1808, 1809, 1812, 1813

	• okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego Uczeń rozumie: • powody rozczarowania Polaków Księstwem Warszawskim Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar Księstwa Warszawskiego oraz zmiany terytorialne, do jakich doszło w 1809 r.	• wskazać przejawy zależności i niezależności Księstwa Warszawskiego	• podać podstawowe informacje na temat Księstwa Warszawskiego • wyjaśnić, jak doszło do klęski Napoleona	utworzonemu przez siebie Księstwu Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny wybuchu wojny Napoleona z Rosją	• okoliczności, w jakich doszło do szarży polskich żołnierzy pod Somosierrą Uczeń rozumie: • cel taktyki stosowanej przez Rosjan podczas wojny z Napoleonem • przyczyny klęski wyprawy Napoleona na Rosję Uczeń potrafi: • opowiedzieć o bitwie pod Somosierrą • przedstawić przygotowania Francuzów do wyprawy na Rosję • ocenić politykę Napoleona wobec Polaków
--	--	--	---	---	---

TEMAT LEKCJI	KLASA VII				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
<i>pierwsze półrocze</i>					
1. Europa po kongresie wiedeńskim	Uczeń zna: – daty: 1814–1815, 1815 – postanowienia polityczne kongresu wiedeńskiego	Uczeń zna: – postanowienia terytorialne kongresu wiedeńskiego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: – datę: 1830 – miejsca głównych wystąpień przeciw	Uczeń zna: – postać: Klemensa von Metternicha Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi: – omówić działalność państw europejskich zmierzającą do uniemożliwienia wybuchu rewolucji w Europie

	Uczeń rozumie: – pojęcia: „stary ład”, legitymizm, równowaga sił Uczeń potrafi: – wymienić państwa, które miały decydujący głos podczas kongresu wiedeńskiego	– pojęcia: naród, ruchy narodowe – przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego Uczeń potrafi: – wskazać na mapie obszary, których dotyczyły decyzje terytorialne kongresu wiedeńskiego	porządkowi wiedeńskiemu (do 1830) Uczeń rozumie: – przyczyny powstania i cele Świętego Przymierza – przyczyny wybuchu rewolucji lipcowej Uczeń potrafi: – wskazać na mapie miejsca głównych wystąpień przeciwko porządkowi wiedeńskiemu (do 1830) – przedstawić sytuację panującą w Europie po kongresie wiedeńskim – opisać przebieg rewolucji lipcowej	– pojęcie: konserwatyzm – cele istnienia tajnych związków Uczeń potrafi: – przedstawić okoliczności rozwoju ruchów narodowych w Europie w I połowie XIX w. – scharakteryzować poglądy XIX-wiecznych konserwatystów	
3. Rewolucja przemysłowa	Uczeń zna: – postać: Jamesa Watta, – okres trwania rewolucji przemysłowej w Anglii (Wielkiej Brytanii) oraz w innych krajach europejskich i Stanach Zjednoczonych Uczeń rozumie: – pojęcia: rewolucja przemysłowa, kolonia, rewolucja agrarna, maszyna parowa Uczeń potrafi: – wyjaśnić, dlaczego Anglię nazywano „warsztatem świata”	Uczeń zna: – datę: 1782 Uczeń rozumie: – pojęcia: klasa społeczna (klasa wyższa, klasa średnia, klasa robotnicza) – przyczyny rewolucji przemysłowej Uczeń potrafi: – wymienić czynniki, które zadecydowały o przewadze gospodarczej Anglii w okresie rewolucji przemysłowej – wymienić sposoby zastosowania maszyny parowej w przemyśle i transporcie	Uczeń zna: – daty: 1807, 1825 – postacie: George’a Stephensona, Roberta Fultona Uczeń rozumie: – pojęcia: płodzmian, związki zawodowe – wpływ rewolucji przemysłowej na przemiany społeczne Uczeń potrafi: – opisać zmiany w strukturze społecznej, jakie dokonały się pod wpływem rewolucji przemysłowej	Uczeń rozumie: – znaczenie maszyny parowej dla rozwoju różnych gałęzi przemysłu Uczeń potrafi: – ocenić skutki rewolucji przemysłowej w zakresie przemian ekonomicznych i środowiskowych – opisać warunki życia klasy robotniczej – ocenić skutki rewolucji przemysłowej w zakresie przemian społecznych	Uczeń potrafi: – dostrzec związek między sytuacją klasy robotniczej a groźbą rewolucji w Europie

	– wyjaśnić, czym była maszyna parowa				
4. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	Uczeń zna: – datę: 1815 – postaci: Aleksandra I, Adama Czartoryskiego, Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza Uczeń rozumie: – pojęcie: germanizacja Uczeń potrafi: – wymienić decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej – wskazać na mapie podział ziem polskich dokonany podczas kongresu wiedeńskiego	Uczeń rozumie: – pojęcia: ziemie zabrane, autonomia Uczeń potrafi: – wskazać największe wady konstytucji Królestwa Polskiego – przedstawić dokonania Królestwa w zakresie gospodarki i edukacji – przedstawić dokonania Królestwa w dziedzinie kultury	Uczeń zna: – daty: 1819, 1820 – postać: Ksawerego Druckiego-Lubeckiego Uczeń rozumie: – pojęcia: ziemianie, inteligencja – zasady ustrojowe Królestwa Polskiego (Kongresowego) Uczeń potrafi: – omówić założenia konstytucji Królestwa Polskiego	Uczeń potrafi: – sformułować przyczyny stosunku cara Aleksandra I do Polaków po klęsce Napoleona – scharakteryzować zmiany sytuacji politycznej Królestwa do 1825 r. – omówić działalność księcia Ksawerego Druckiego-Lubeckiego – omówić organizację ziem polskich pod panowaniem Prus i Austrii – opisać funkcjonowanie Rzeczypospolitej Krakowskiej	Uczeń potrafi: – opisać położenie Polaków na terenach zaboru pruskiego (i Prus) oraz austriackiego – dostrzec różnicę w położeniu Polaków mieszkających pod zaborem oraz na terenie Rzeczypospolitej Krakowskiej
5. Powstanie listopadowe	Uczeń zna: – daty: 29 XI 1830 – postaci: wielkiego księcia Konstantego, Piotra Wysockiego, cara Mikołaja I – cele walki powstańców Uczeń rozumie: – pojęcia: sprzysiężenie podchorążych, noc listopadowa Uczeń potrafi: – przedstawić okoliczności wybuchu powstania listopadowego	Uczeń zna: – daty: 1831, 1832 Uczeń rozumie: – pojęcie: Statut organiczny – przyczyny niezadowolenia Polaków z sytuacji panującej w Królestwie Polskim Uczeń potrafi: – omówić przebieg nocy listopadowej – wskazać na mapie miejsca głównych bitew powstania	Uczeń zna: – postaci: Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego Uczeń rozumie: – pojęcia: dyktator, Cytadela Uczeń potrafi: – omówić najważniejsze wydarzenia powstania listopadowego	Uczeń rozumie: – wpływ postawy części przywódców powstania na przebieg i rezultat walk Uczeń potrafi: – scharakteryzować stosunek różnych grup społeczeństwa polskiego do powstania	Uczeń potrafi: – przedstawić skutki klęski powstania listopadowego w wymiarze politycznym, gospodarczym i społecznym

6. Wielka Emigracja	Uczeń zna: – postacie: Adama Czartoryskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina Uczeń rozumie: – pojęcie: Wielka Emigracja – przyczyny popularności idei mesjanizmu w społeczeństwie polskim. Uczeń potrafi: – wskazać na mapie miejsca głównych skupisk polskich emigrantów politycznych po powstaniu listopadowym	Uczeń rozumie: – pojęcia: wieszcz narodowy, epopeja narodowa, polski mesjanizm – rolę Wielkiej Emigracji jako przywódców politycznych narodu polskiego po klęsce powstania listopadowego Uczeń potrafi: – przedstawić sytuację uczestników powstania listopadowego po zakończeniu walk z Rosją – wyjaśnić przyczyny sporów między stronnictwami politycznymi Wielkiej Emigracji	Uczeń rozumie: – pojęcie: amnestia – związki między sytuacją ziem polskich pod zaborami a tematyką literatury polskiej w I połowie XIX w. Uczeń potrafi: – opisać okoliczności narodzin Wielkiej Emigracji	Uczeń potrafi: – przedstawić dokonania polskich wieszczów narodowych	Uczeń potrafi: – przedstawić życie i działalność Fryderyka Chopina
7. Powstanie krakowskie i Wiosna Ludów		Uczeń rozumie: – cele polityki zaborców: rosyjskiego, pruskiego i austriackiego wobec społeczeństwa polskiego po upadku powstania listopadowego	Uczeń potrafi: – omówić sytuację w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych po upadku powstania listopadowego	Uczeń potrafi: – omówić sytuację w zaborze pruskim po upadku powstania listopadowego	
8. Powstanie styczniowe	Uczeń zna: – daty: 22/23 I 1863, 1863–1864, III 1864 – postać: Romualda Traugutta Uczeń rozumie: – pojęcie: branka Uczeń potrafi:	Uczeń zna: – postać: cara Aleksandra II – cele polityczne stronnictw „białych” i „czerwonych” Uczeń rozumie: – pojęcia: Rząd Narodowy, tajne państwo, uwłaszczenie	Uczeń zna: – daty: 1861–1862 – postać: Aleksandra Wielopolskiego Uczeń rozumie: – pojęcie: dekret o uwłaszczeniu	Uczeń zna: – daty: 1853–1856 Uczeń potrafi: – opisać przebieg powstania z uwzględnieniem specyfiki działań zbrojnych – przedstawić problem chłopski w czasie powstania i sposoby jego rozwiązania	Uczeń potrafi: – wskazać różnice między reformami uwłaszczeniowymi przeprowadzonymi w zaborach pruskim, austriackim i rosyjskim

	– przedstawić okoliczności wybuchu powstania styczniowego – wskazać na mapie miejsca głównych manifestacji patriotycznych w Królestwie oraz zasięg powstania styczniowego	– z czego wynikał bierny stosunek chłopów do powstania Uczeń potrafi: – wymienić bezpośrednio skutki klęski powstania styczniowego	– złożoność przyczyn wybuchu powstania styczniowego Uczeń potrafi: – omówić sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego – wyjaśnić, w jaki sposób funkcjonowało tajne państwo		
9. Zaborcy wobec ziem dawnej Rzeczypospolitej	Uczeń zna: – daty: 1864 – ok. 1890 – cele polityki zaborców w stosunku do społeczeństwa polskiego, – metody walki Polaków z rusyfikacją i germanizacją Uczeń rozumie: – pojęcie: rusyfikacja	Uczeń zna: – daty: 1901–1902 – postać: Michała Drzymały – przedstawicieli polskiego pozytywizmu – główne założenia programowe polskiego pozytywizmu Uczeń rozumie: – pojęcia: pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw, ruch spółdzielczy, trójjakość Uczeń potrafi: – wskazać przejawy autonomii galicyjskiej	Uczeń zna: – daty: 1871–1878, 1885, 1886 – postać: Ottona von Bismarcka Uczeń rozumie: – pojęcia: Kulturkampf, rugi pruskie, Komisja Kolonizacyjna Uczeń potrafi: – omówić sytuację w Królestwie Polskim po klęsce powstania styczniowego – scharakteryzować program polskiego pozytywizmu	Uczeń rozumie: – zależność postaw społeczeństwa polskiego wobec zaborców od polityki prowadzonej przez dane państwo zaborcze Uczeń potrafi: – opisać politykę władz zaborczych wobec społeczeństwa polskiego w zaborze rosyjskim i pruskim – omówić reakcję Polaków na działania władz Rosji i Prus	Uczeń rozumie: – wyjaśnić okoliczności przyznania autonomii Polakom w zaborze austriackim
10. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	Uczeń zna: – daty: 1861, 1871 – postacie: Camilla Cavoura, Giuseppe Garibaldiego, Ottona von Bismarcka Uczeń rozumie:	Uczeń zna: – daty: 1859, 1860, 1864, 1866, 1870, 1870–1871 Uczeń rozumie: – pojęcie: wyprawa tysiąca Uczeń potrafi:	Uczeń zna: – daty: 1862, 1867 – postacie: Napoleona III, Wilhelma I Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: – rolę Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia Włoch i Ottona von Bismarcka w procesie jednoczenia Niemiec	Uczeń potrafi: – dostrzec podobieństwa i różnice w procesie jednoczenia Włoch i Niemiec

	– pojęcia: zjednoczenie oddolne, zjednoczenie odgórne – dlaczego Włosi dążyli do zjednoczenia Uczeń potrafi: – wskazać na mapie zjednoczone Królestwo Włoch i obszar Cesarstwa Niemieckiego – wymienić skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla kontynentu europejskiego	– wskazać na mapie główne państwa istniejące na Półwyspie Apenińskim przed zjednoczeniem Włoch – lokalizować na mapie najważniejsze miejsca i obszary związane z kolejnymi etapami zjednoczenia Włoch i Niemiec	– pojęcia: „czerwone koszule”, Związek Północnoniemiecki Uczeń potrafi: – przedstawić i omówić sytuację polityczną Włoch i Niemiec po kongresie wiedeńskim	Uczeń potrafi: – omówić cele i etapy zjednoczenia Włoch i Niemiec	
11. Wojna secesyjna	Uczeń zna: – daty: 1861–1865 – postać: Abrahama Lincolna Uczeń rozumie: – pojęcia: rasizm, secesja, Unia, Konfederacja, wojna secesyjna – przyczyny istnienia niewolnictwa w południowych stanach USA Uczeń potrafi: – wymienić najważniejsze różnice między Północą a Południem Stanów Zjednoczonych – wymienić przyczyny wojny secesyjnej	Uczeń zna: – daty: 1860, 1861 – postać: Roberta Lee Uczeń rozumie: – pojęcia: federacja, abolicjonizm – związek między wydaniem proklamacji znoszącej niewolnictwo a przebiegiem działań zbrojnych Uczeń potrafi: – przedstawić okoliczności, w których doszło do secesji 11 stanów Południa – wskazać na mapie najważniejsze miejsca związane z przebiegiem wojny secesyjnej	Uczeń zna: – datę: 1865 Uczeń rozumie: – pojęcia: jankes Uczeń potrafi: – omówić sytuację niewolników w USA – porównać stosunek sił Unii i Konfederacji	Uczeń zna: – postać: Williama Shermana Uczeń rozumie: – pojęcia: Ku Klux Klan, segregacja rasowa Uczeń potrafi: – opisać skutki wojny secesyjnej – omówić cele Ku Klux Klanu	Uczeń potrafi: – przedstawić sytuację czarnoskórych mieszkańców USA po wojnie

12. Kolonializm w XIX wieku	Uczeń zna: – ramy chronologiczne kolonializmu i imperializmu Uczeń rozumie: – pojęcia: kolonia, kolonializm, imperializm, rasizm Uczeń potrafi: – wymienić główne mocarstwa kolonialne – wymienić czynniki, które umożliwiły państwom europejskim podporządkowanie sobie w XIX w. większości świata – wymienić skutki XIX-wiecznego imperializmu	Uczeń zna: – metody wykorzystywane przez państwa kolonialne w celu podporządkowania sobie kolonizowanych terenów Uczeń rozumie: – pojęcie: polityka „pośredniego panowania” Uczeń potrafi: – wskazać cechy charakterystyczne kolonializmu od XV do XVIII w. – wyjaśnić przyczyny i sytuować w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.	Uczeń zna: – postać: Cecila Rhodes’a Uczeń rozumie: – pojęcia: gubernator, <i>sati</i> Uczeń potrafi: – opisać różne formy oporu wobec kolonizatorów i wyjaśnić przyczyny niepowodzeń tych działań – przedstawić następstwa polityczne i kulturowe ekspansji kolonialnej – wskazać na mapie tereny skolonizowane przez główne państwa europejskie	Uczeń zna: – daty: 1881–1889 Uczeń rozumie: – pojęcie: powstanie Mahdiego Uczeń potrafi: – przedstawić politykę imperialną Wielkiej Brytanii – omówić i ocenić skutki polityki kolonialnej prowadzonej przez państwa europejskie	Uczeń zna: – ramy chronologiczne wojen opiumowych – przyczyny wojen opiumowych Uczeń rozumie: – pojęcia: opium, wojny opiumowe Uczeń potrafi: – omówić przebieg wojen opiumowych
13. Nowe idee w Europie	Uczeń zna: – postacie: Karola Marksa, Marii Skłodowskiej-Curie Uczeń rozumie: – pojęcia: socjalizm, komunizm, marksizm, walka klas, proletariat, rewolucja socjalistyczna, powszechne prawo wyborcze, kultura masowa Uczeń potrafi: – wymienić główne założenia idei socjalizmu i komunizmu	Uczeń rozumie: – pojęcia: nadprodukcja, kryzys gospodarczy, strajk, partia polityczna, feminizm, sufrażystki Uczeń potrafi: – wskazać najważniejsze błędy w poglądach wyrażanych przez Karola Marksa – wymienić cele, do których dążyli robotnicy, i stosowane przez nich metody walki	Uczeń rozumie: – pojęcie: związek zawodowy – wpływ przemian gospodarczych na kształtowanie się socjalizmu i komunizmu Uczeń potrafi: – opisać funkcjonowanie gospodarek uprzemysłowionych krajów Europy – przedstawić poglądy Karola Marksa – przedstawić nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny	Uczeń rozumie: – pojęcia: koncern, monopol, socjaldemokracja, ateizm, partia robotnicza Uczeń potrafi: – przedstawić sytuację robotników do lat 80. XIX w. – omówić zmiany w położeniu robotników w XIX w., – omówić sytuację kobiet w I połowie XIX w. – omówić metody i efekty walki kobiet o zrównanie w prawach z mężczyznami	Uczeń rozumie: – dlaczego okres między latami 70. XIX w. a 1914 r. był nazywany piękną epoką Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ ideologii socjalistycznej na kształtowanie się świadomości społecznej i politycznej robotników – scharakteryzować przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego

	– wyjaśnić, w jaki sposób kobiety w XIX w. walczyły o prawa wyborcze		kultury masowej i przemiany obyczajowe		
14. Pierwsze polskie partie polityczne	Uczeń zna: – postaci: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego – główne cele narodowej demokracji – założenia programowe Polskiej Partii Socjalistycznej, Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego Uczeń potrafi: – przedstawić główne nurty życia politycznego pod zaborami na przełomie XIX i XX w.	Uczeń zna: – postaci: Stanisława Wojciechowskiego, Wincentego Witosa – okres narodzin ruchu narodowego na ziemiach polskich Uczeń rozumie: – pojęcia: świadomość narodowa, nacjonalizm, endecja, realizm polityczny Uczeń potrafi: – wyjaśnić, w jaki sposób narodowcy realizowali ideę realizmu politycznego	Uczeń zna: – daty: 1893, 1895, 1897, 1900, 1903 Uczeń rozumie: – pojęcia: antysemityzm, egoizm narodowy Uczeń potrafi: – opisać zmiany w sposobie rozumienia narodu w okresie rewolucji francuskiej i wojen napoleońskich – scharakteryzować program polityczny Narodowej Demokracji	Uczeń zna: – postaci: Róży Luksemburg, Feliksa Dzierżyńskiego Uczeń potrafi: – scharakteryzować strukturę narodową ziem polskich w II połowie XIX w. – opisać formowanie się ruchu socjalistycznego i ludowego na ziemiach polskich – opisać działalność Polskiego Stronnictwa Ludowego	Uczeń rozumie: – wpływ idei nacjonalizmu i socjalizmu na kształtowanie się polskiego ruchu politycznego Uczeń potrafi: – dostrzec różnice między programami różnych partii socjalistycznych
15. Ostatnie lata pod zaborami	Uczeń zna: – daty: 22 I 1905, 1905–1907 – przyczyny rewolucji 1905 roku w Rosji i w Królestwie Polskim Uczeń rozumie: – pojęcie: „krwawa niedziela” Uczeń potrafi: – wymienić skutki rewolucji 1905 roku na ziemiach polskich	Uczeń zna: – postulaty Polskiej Partii Socjalistycznej Uczeń potrafi: – wymienić osiągnięcia Polaków w pierwszym okresie rewolucji	Uczeń zna: – daty: 1904–1905 Uczeń rozumie: – pojęcie: bojówka – podłoże i charakter konfliktu między endecją a PPS Uczeń potrafi: – wyjaśnić okoliczności i charakter konfliktu między przedstawicielami Narodowej Demokracji a Polskiej Partii Socjalistycznej	Uczeń potrafi: – omówić przebieg rewolucji 1905 roku na ziemiach polskich – wskazać okoliczności, które doprowadziły do porażki rewolucji 1905 roku – wskazać mocne i słabe strony rewolucji 1905 roku na ziemiach polskich	Uczeń potrafi: – przedstawić i ocenić dokonania Polaków w ostatnich latach zaborów

<i>drugie półrocze</i>					
16. Od „zbrojnego pokoju” do I wojny światowej	Uczeń zna: – daty: 28 VI 1914, 28 VII 1914 – postać: arcyksięcia Franciszka Ferdynanda Uczeń rozumie: – pojęcia: trójprzymierze (państwa centralne), trójporozumienie (ententa) Uczeń potrafi: – wskazać na mapie państwa należące do wrogich bloków polityczno-militarnych i ich sojuszników	Uczeń zna: – daty: 1882, 1907, 1914 Uczeń rozumie: – pojęcia: wojna błyskawiczna, wojna manewrowa, wojna pozycyjna Uczeń potrafi: – wymienić główne przyczyny narastania konfliktów między państwami europejskimi na przełomie XIX i XX w.	Uczeń rozumie: – pojęcia: państwo militarystyczne, kocioł bałkański, wyścig zbrojeń, „zbrojny pokój”, plan Schlieffena – znaczenie określenia: „wrzenie w bałkańskim kotle” – przyczyny niepowodzenia planu Schlieffena Uczeń potrafi: – wyjaśnić przyczyny i wskazać obszary rywalizacji między państwami europejskimi – opisać sytuację panującą na Bałkanach – przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wybuchu I wojny światowej – scharakteryzować specyfikę działań wojennych	Uczeń rozumie: – pojęcia: wywiad, ultimatum, propaganda, Prusy Wschodnie – złożoność przyczyn, które doprowadziły do wybuchu I wojny światowej – z czego wynikał entuzjazm ludności państw europejskich na wieść o wybuchu wojny Uczeń potrafi: – opisać przygotowania państw europejskich do wybuchu wojny – opisać postawy społeczeństw państw europejskich wobec wybuchu wojny – opisać przebieg działań zbrojnych w 1914 r.	Uczeń rozumie: – w jaki sposób propaganda kształtowała opinię społeczeństw oraz wizerunek wroga Uczeń potrafi: – dostrzec elementy propagandowe w sposobie przedstawiania przeciwnika podczas I wojny światowej – dostrzec złożoność problemu związanego z odpowiedzialnością państw europejskich za wybuch I wojny światowej
17. Dwie rewolucje w Rosji	Uczeń zna: – daty: 3 III 1917, 6/7 XI 1917 – postać: Włodzimierza Lenina Uczeń rozumie: – pojęcia: rewolucja lutowa, bolszewicy, rewolucja październikowa, Rosja Radziecka	Uczeń zna: – daty: XI 1917 – III 1918, III 1918 – główne założenia programu politycznego Rządu Tymczasowego i bolszewików – postanowienia dekretów o pokoju i o ziemi oraz pokoju brzeskiego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: – daty: 1914, 1915, 1916 Uczeń rozumie: – pojęcia: Duma, ofensywa Brusilowa, zamach stanu, aneksja Uczeń potrafi: – wyjaśnić polityczne i społeczno-gospodarcze	Uczeń potrafi: – opisać sytuację polityczną i gospodarczą Rosji na początku XX w. – opisać działalność Włodzimierza Lenina – wyjaśnić powody wzrostu poparcia dla bolszewików w społeczeństwie rosyjskim – omówić politykę wewnętrzną i zewnętrzną	Uczeń rozumie: – rolę propagandy jako środka umożliwiającego zdobycie władzy Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ jednostki na losy państw i społeczeństw na przykładzie działalności Włodzimierza Lenina

	Uczeń potrafi: – wymienić główne wydarzenia związane z przebiegiem działań zbrojnych na froncie wschodnim	– pojęcia: Rząd Tymczasowy, rady delegatów robotniczych i żołnierskich, dwuwładza, pokój brzeski Uczeń potrafi: – wskazać na mapie linie frontu wschodniego w poszczególnych latach konfliktu	przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji – opisać przebieg rewolucji lutowej i październikowej – scharakteryzować okres dwuwładzy w Rosji – opisać bezpośrednie następstwa rewolucji październikowej	bolszewików po przejęciu władzy w Rosji	
18. Klęska państw centralnych	Uczeń zna: – daty: II 1917, IV 1917, 11 XI 1918 – okoliczności przystąpienia USA do wojny Uczeń rozumie: – pojęcie: nieograniczona wojna podwodna Uczeń potrafi: – wyjaśnić, co chcieli osiągnąć Niemcy, ogłaszając nieograniczoną wojnę podwodną	Uczeń zna: – rodzaje broni zastosowane podczas walk na frontach I wojny światowej Uczeń rozumie: – wpływ przystąpienia USA do wojny na przebieg konfliktu Uczeń potrafi: – wskazać na mapie najważniejsze wydarzenia na froncie zachodnim – wymienić państwa, które powstały na gruzach Austro-Węgier	Uczeń zna: – daty: 1916, 1918, 1918–1919 Uczeń rozumie: – pojęcia: alianci, dzika demobilizacja, pandemia Uczeń potrafi: – opisać przebieg działań zbrojnych na froncie zachodnim w 1916 r. – opisać stosunek Amerykanów do toczącej się w Europie wojny – omówić sytuację panującą na froncie zachodnim w 1918 r.	Uczeń potrafi: – dostrzec konsekwencje wojny wynikające z typu prowadzonych działań zbrojnych – opisać okoliczności zakończenia I wojny światowej – opisać proces rozpadu Austro-Węgier w ostatnim etapie wojny – opisać kulturowe i cywilizacyjne skutki I wojny światowej	Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ nowych rodzajów broni na przebieg działań wojennych – przedstawić polityczny, kulturowy i cywilizacyjny obraz Europy po zakończeniu konfliktu
19. O wolną Polskę	Uczeń zna: – datę: 5 XI 1916 – postać: Józefa Hallera Uczeń rozumie: – pojęcia: Pierwsza Kompania Kadrowa, Legiony Polskie	Uczeń zna: – daty: VIII 1914, 6 VIII 1914, I 1918, VI 1918 – postać: Woodrowa Wilsona – treść odezów wydanych przez dowództwa wojsk państw zaborczych – treści dotyczące sprawy polskiej w orędziu Wilsona i deklaracji wersalskiej	Uczeń zna: – daty: 1915, VI 1917, 1917 Uczeń rozumie: – pojęcia: błękitna armia, Komitet Narodowy Polski, Rada Regencyjna – znaczenie orędzia Wilsona i deklaracji wersalskiej dla sprawy polskiej	Uczeń rozumie: – pojęcie: Legion Puławski Uczeń potrafi: – scharakteryzować stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej na początku i w czasie I wojny światowej	Uczeń potrafi: – ocenić wysiłek zbrojny Polaków – opisać działalność polityków Narodowej Demokracji we Francji

		Uczeń rozumie: – pojęcia: kryzys przysięgowy, deklaracja wersalska Uczeń potrafi: – przedstawić polski czyn zbrojny podczas I wojny światowej	Uczeń potrafi: – wyjaśnić i opisać międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej – wyjaśnić przyczyny i przebieg kryzysu przysięgowego – omówić sytuację Polaków pod koniec 1917 r.	– opisać zmiany stanowiska państw centralnych oraz Rosji i pozostałych państw ententy w stosunku do sprawy polskiej na przełomie 1916 i 1917 r.	
20. Europa i Ameryka po I wojnie światowej	Uczeń zna: – daty: I 1918, VI 1919 – postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Niemiec Uczeń rozumie: – pojęcia: „wielka trójka”, traktat wersalski, ład wersalski, wielki kryzys Uczeń potrafi: – wyjaśnić, do czego dążyły zwycięskie mocarstwa po zakończeniu I wojny światowej – wyjaśnić, czym był ład wersalski – wskazać na mapie nowe państwa powstałe po I wojnie światowej – wymienić najważniejsze przejawy i skutki wielkiego kryzysu	Uczeń zna: – datę: 1929 – postać: Davida Lloyd George’a – przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego Uczeń rozumie: – pojęcia: obszar zdemilitaryzowany, izolacjonizm, zasada samostanowienia narodów Uczeń potrafi: – wymienić najważniejsze powody krytyki ładu wersalskiego – wskazać na mapie państwa krytykujące ład wersalski	Uczeń zna: – datę: 1933 Uczeń rozumie: – pojęcia: kontrybucja, krach – dlaczego ład wersalski był poddawany krytyce Uczeń potrafi: – wyjaśnić, jak zmieniał się stosunek Amerykanów do spraw europejskich – omówić sytuację gospodarczą Europy i USA po zakończeniu I wojny światowej	Uczeń rozumie: – dlaczego między zwycięskimi państwami istniała sprzeczność interesów Uczeń potrafi: – opisać okoliczności wielkiego kryzysu	
21. Nazizm w Niemczech	Uczeń zna: – daty: 1919–1933, 1933–1945 – postać: Adolfa Hitlera	Uczeń zna: – datę: 1918 – główne cechy państwa totalitarnego	Uczeń zna: – daty: 1919, 1923, 1928, 1929, 1933, 1934, 1938	Uczeń rozumie: – pojęcia: hiperinflacja, pucz, gestapo, SA, SS	Uczeń potrafi: – zinterpretować i ocenić ideologię narodowego socjalizmu (nazizmu)

	– główne założenia ideologii narodowego socjalizmu Uczeń rozumie: – Republika Weimarska, narodowy socjalizm (nazizm), obóz koncentracyjny, Trzecia Rzesza, Führer Uczeń potrafi: – dostrzec zagrożenia dla demokracji na przykładzie sposobu przejęcia władzy przez Hitlera w Niemczech	Uczeń rozumie: – pojęcia: NSDAP, państwo totalitarne (totalitaryzm), militaryzm, antysemityzm – związek między sytuacją gospodarczą a radykalizacją społeczeństwa niemieckiego Uczeń potrafi: – dostrzec przyczyny wzrostu popularności Hitlera w społeczeństwie niemieckim	Uczeń rozumie: – pojęcia: <i>Mein Kampf</i>, ustawy norymberskie, noc kryształowa Uczeń potrafi: – opisać okoliczności powstania Republiki Weimarskiej – omówić drogę Hitlera do władzy – wskazać cechy niemieckiego państwa totalitarnego – scharakteryzować politykę nazistów wobec Żydów	Uczeń potrafi: – omówić sytuację Niemiec po I wojnie światowej – scharakteryzować sytuację gospodarczą Republiki Weimarskiej – przedstawić okoliczności i skutki puczu monachijskiego – omówić założenia polityki Trzeciej Rzeszy i ich realizację	
22. Komunizm w ZSRR	Uczeń zna: – daty: 1917–1922 – postać: Józefa Stalina Uczeń rozumie: – pojęcia: Armia Czerwona, łagry, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR), kult jednostki – cele polityki Stalina – zbrodniczy charakter działalności Stalina Uczeń potrafi: – wyjaśnić przyczyny sukcesu komunistów w wojnie domowej – przedstawić skutki uprzemysłowienia i kolektywizacji rolnictwa	Uczeń zna: – daty: 1918, 1921, 1929, 1932–1933 – główne założenia komunizmu wojennego i gospodarki centralnie planowanej – założenia polityki NEP-u – dane liczbowe związane ze zbrodniczą działalnością NKWD oraz z wielką czystką Uczeń rozumie: – pojęcia: komunizm wojenny, Nowa Polityka Ekonomiczna (NEP), centralne planowanie, uprzemysłowienie, kolektywizacja, wielki głód, NKWD, wielka czystka	Uczeń zna: – daty: 1922, 1924 Uczeń rozumie: – pojęcia: „czerwoni”, „biali”, czerwony terror, Czeka, kułacy – wpływ totalitaryzmu sowieckiego na każdą dziedzinę życia obywateli Uczeń potrafi: – opisać przebieg wojny domowej w Rosji – przedstawić okoliczności powstania Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich – opisać funkcjonowanie systemu totalitarnego w ZSRR	Uczeń zna: – stronnictwa walczące z komunistami podczas wojny domowej Uczeń potrafi: – scharakteryzować etapy formowania się systemu socjalistycznego w Rosji – opisać funkcjonowanie komunizmu wojennego w Rosji – opisać przebieg procesów uprzemysłowienia i kolektywizacji rolnictwa w ZSRR	Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ totalitaryzmu na funkcjonowanie społeczeństwa oraz relacje między jego członkami – ocenić system totalitarny w ZSRR

	– wymienić różne przejawy uwielbienia dla Stalina		– opisać cele i metody działania NKWD		
23. Odzyskanie niepodległości	Uczeń zna: – 10 XI 1918, 11 XI 1918, 10 II 1919, 20 II 1920 – postać: Ignacego Paderewskiego Uczeń potrafi: – wyjaśnić, co się wydarzyło 11 listopada 1918 r.	Uczeń zna: – datę: 1918 – postać: Jędrzeja Moraczewskiego Uczeń rozumie: – pojęcie: Rada Regencyjna – zagrożenia wynikające z istnienia rządu Jędrzeja Moraczewskiego Uczeń potrafi: – opisać okoliczności, w jakich doszło do odrodzenia państwa polskiego – wskazać na mapie miejsca powstania pierwszych ośrodków władzy państwowej	Uczeń zna: – 6/7 XI 1918, 1919 – postać: Ignacego Daszyńskiego – ugrupowania rywalizujące o władzę na ziemiach polskich Uczeń rozumie: – pojęcia: Polska Organizacja Wojskowa, lewica, prawica – wpływ Józefa Piłsudskiego na uspokojenie sytuacji na ziemiach polskich Uczeń potrafi: – przedstawić okoliczności powołania rządu Ignacego Daszyńskiego	Uczeń rozumie: – wpływ jednostki na losy państwa na przykładzie postaci Józefa Piłsudskiego Uczeń potrafi: – omówić działalność rządu Jędrzeja Moraczewskiego	Uczeń potrafi: – omówić sytuację międzynarodową i jej wpływ na wydarzenia na ziemiach polskich jesienią 1918 r. – opisać działalność ugrupowań rywalizujących o władzę na ziemiach polskich
24. Walka o granice	Uczeń zna: – daty: 1 XI 1918, 26 XII 1918, VI 1919, - VIII 1919, VIII 1920, - III 1921, V 1921 – postać: Wojciecha Korfanteo – decyzje paryskiej konferencji pokojowej w sprawie granic Polski – przyczyny powstań śląskich Uczeń rozumie: – pojęcia: Orlęta - Lwowskie, powstanie	Uczeń zna: – wyniki plebiscytu w sprawie przynależności terytorialnej Śląska Uczeń rozumie: – pojęcia: wolne miasto, plebiscyt – przyczyny korzystnego dla Niemców wyniku plebiscytu – wpływ trzeciego powstania śląskiego na ostateczny kształt granicy polsko-niemieckiej na Śląsku Uczeń potrafi:	Uczeń zna: – daty: I 1919, VII 1920 – wyniki plebiscytu na Warmii i Mazurach Uczeń rozumie: – trudności wynikające z realizacji zasady samostanowienia narodów na obszarze Ukrainy – przyczyny utraty przez Polskę Zaolzia oraz wyników plebiscytu na Warmii i Mazurach Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: – omówić stosunek państw zachodnich do granic polskich – omówić przebieg powstań śląskich – wyjaśnić, z czego wynikały negatywne relacje między Polską a Niemcami i Czechosłowacją	Uczeń potrafi: – dostrzec konflikt interesów między oczekiwaniami Polaków dotyczącymi granic państwa polskiego a dążeniami narodów sąsiednich

	wielkopolskie, powstania śląskie – z czego wynikały niekorzystne decyzje konferencji pokojowej w sprawie granic Polski – czym kierowali się mieszkańcy Śląska, walcząc o przynależność tego obszaru do Polski Uczeń potrafi: – wskazać na mapie decyzje terytorialne konferencji pokojowej w sprawie granic Polski	– dostrzec tragizm walk prowadzonych o Lwów – wskazać na mapie obszar plebiscytowy na Śląsku – przedstawić decyzje alianckiej komisji plebiscytowej w sprawie Śląska – wskazać na mapie obszary Śląska przyznane Polsce	– opisać przebieg walk na obszarze Galicji w listopadzie 1918 r. – omówić przyczyny i przebieg powstania wielkopolskiego – opisać okoliczności, w jakich doszło do utraty przez Polskę Zaolzia		
25. Wojna polsko-radziecka	Uczeń zna: – daty: 13–16 VIII 1920, III 1921 – postanowienia pokoju ryskiego Uczeń rozumie: – pojęcia: Bitwa Warszawska, Cud nad Wisłą, pokój ryski – znaczenie Bitwy Warszawskiej dla ocalenia państwowości polskiej Uczeń potrafi: – wskazać na mapie ostateczne granice II Rzeczypospolitej – wymienić państwa sąsiednie będące wrogami i przyjaciółmi Polski	Uczeń zna: – daty: IX 1920, X 1920 Uczeń rozumie: – pojęcie: bunt generała Żeligowskiego Uczeń potrafi: – przedstawić przebieg i skutki Bitwy Warszawskiej – wyjaśnić przyczyny buntu gen. Żeligowskiego – wskazać na mapie teren Wileńszczyzny	Uczeń zna: – daty: II 1919, V 1919, V 1920, III 1923 – postacie: Symona Petlury, Lucjana Żeligowskiego Uczeń rozumie: – pojęcia: Rada Obrony Państwa, apel „Ojczyzna w niebezpieczeństwie!” Uczeń potrafi: – opisać sytuację panującą na Ukrainie w 1919 r. – wyjaśnić przyczyny i okoliczności wybuchu wojny między Polską a Rosją Radziecką – wskazać na mapie obszary walk w I połowie 1919 r.	Uczeń rozumie: – związek między zmianą relacji z Ukrainą a przebiegiem walk między Polakami a Armią Czerwoną – na czym polegały plany polityczne komunistycznych władz radzieckich Uczeń potrafi: – opisać przebieg wyprawy kijowskiej – omówić przebieg radzieckiej ofensywy w 1920 r. – dostrzec zagrożenie dla państwowości polskiej wynikające z ofensywy Armii Czerwonej	Uczeń potrafi: – dostrzec zagrożenia dla państwa polskiego powstałe w trakcie formowania się jego granic

				– omówić okoliczności zakończenia wojny polsko-radzieckiej	
26. Rzeczpospolita Polska	Uczeń zna: – datę: 17 III 1921 – postać: Stanisława Wojciechowskiego – główne założenia ustrojowe państwa polskiego w myśl Konstytucji marcowej Uczeń rozumie: – pojęcia: państwo wielonarodowe, Konstytucja marcowa, republika parlamentarna	Uczeń zna: – najważniejsze dane statystyczne dotyczące II Rzeczpospolitej – prawa i wolności obywatelskie zagwarantowane w Konstytucji marcowej Uczeń potrafi: – wyjaśnić, jaki wpływ na gospodarkę miały walki prowadzone na ziemiach polskich w latach 1914–1921 – wskazać mocne i słabe strony ustroju II Rzeczpospolitej w myśl postanowień Konstytucji marcowej	Uczeń zna: – daty: 1919, XI 1922, 20 XII 1922 Uczeń rozumie: – pojęcie: traktat o ochronie mniejszości narodowych Uczeń potrafi: – scharakteryzować strukturę narodowościową i społeczną II Rzeczpospolitej	Uczeń potrafi: – dostrzec różnice gospodarcze, kulturowe i społeczne utrudniające unifikację ziem polskich – scharakteryzować główne postanowienia Konstytucji marcowej i omówić wprowadzony przez nią ustrój państwa	Uczeń potrafi: – dostrzec zagrożenia dla integralności państwa wynikające z wielonarodowości społeczeństwa II Rzeczpospolitej
27. Pierwsze lata niepodległej Polski	Uczeń zna: – postać: Władysława Grabskiego Uczeń rozumie: – pojęcie: szkoła powszechna	Uczeń zna: – daty: 1923 Uczeń rozumie: – pojęcia: hiperinflacja, reformy Grabskiego, reforma walutowa, złoty polski, Bank Polski, reforma rolna Uczeń potrafi: – przedstawić podstawowe założenia reform Władysława Grabskiego	Uczeń zna: – daty: 1919, 1932 – strukturę systemu edukacji po reformie Jędrzejewiczowskiej Uczeń rozumie: – pojęcia: reforma Jędrzejewiczowska, emisja, parcelacja	Uczeń potrafi: – omówić funkcjonowanie systemu edukacji w pierwszych latach istnienia Rzeczpospolitej i po 1932 r.	Uczeń potrafi: – ocenić podstawowe założenia reform Władysława Grabskiego – ocenić skutki reform przeprowadzonych przez Władysława Grabskiego

28. Pod rządami sanacji	Uczeń zna: – daty: 12–14 V 1926, 1926–1939, 1935 – postać: Ignacego Mościckiego – przyczyny niezadowolenia ludności z sytuacji panującej w państwie polskim Uczeń rozumie: – pojęcia: sejmokracja, zamach majowy, autorytaryzm, sanacja	Uczeń rozumie: – pojęcie: Pierwszy Marszałek Polski Uczeń potrafi: – omówić przyczyny, przebieg i skutki zamachu majowego – wymienić grupy popierające zamach majowy i sprzeciwiające się mu	Uczeń zna: – okoliczności, które poprzedziły zamach majowy w Polsce Uczeń rozumie: – argumenty, które skłoniły Piłsudskiego do przeprowadzenia zamachu majowego Uczeń potrafi: – opisać sytuację panującą w państwie polskim do 1925 r. – opisać stosunek rządów sanacji do opozycji	Uczeń zna: – bilans ofiar starć podczas walk między stroną rządową a oddziałami wiernymi Piłsudskiemu Uczeń potrafi: – scharakteryzować ustrój autorytarny – porównać autorytarny sposób rządzenia z demokratycznym i totalitarnym – opisać rządy sanacji	Uczeń potrafi: – ocenić system autorytarny w Polsce – ocenić postać Marszałka Józefa Piłsudskiego i jego dokonania
29. Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej	Uczeń zna: – sąsiadów II Rzeczypospolitej – postanowienia układów w Rapallo i Locarno – postanowienia paktu o nieagresji z ZSRR Uczeń rozumie: – pojęcia: układ w Rapallo, układ w Locarno, pakt o nieagresji z ZSRR, deklaracja o nieagresji, polityka równowagi Uczeń potrafi: – wskazać na mapie II Rzeczypospolitą i jej sąsiadów	Uczeń zna: – daty: 1921, 1922, 1925, 1932, 1934 – postać: Józefa Becka Uczeń rozumie: – pojęcie: wojna celna – z czego wynikało niekorzystne położenie geopolityczne państwa polskiego w okresie międzywojennym Uczeń potrafi: – wyjaśnić przyczyny wybuchu wojny celnej z Niemcami	Uczeń zna: – daty: III 1938, 2 X 1938 Uczeń rozumie: – jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miały układy w Rapallo i Locarno – z czego wynikała pozorna poprawa położenia międzynarodowego Polski po dojściu Hitlera do władzy w Niemczech Uczeń potrafi: – przedstawić okoliczności podpisania układów w Rapallo i Locarno	Uczeń rozumie: – z czego wynikała niechęć Piłsudskiego do zbiorowych układów bezpieczeństwa Uczeń potrafi: – omówić stosunki dyplomatyczne Polski z sąsiadami oraz z Francją – opisać politykę zagraniczną obozu sanacji – podać przykłady łamania postanowień traktatu wersalskiego przez Niemcy i wyjaśnić ich wpływ na polską politykę	Uczeń potrafi: – dostrzec związek między agresywną polityką Hitlera a realizacją celów dyplomacji polskiej – ocenić politykę prowadzoną przez II Rzeczypospolitą w 1938 r.

		– wyjaśnić, w jakim celu obóz sanacji prowadził politykę równowagi	– wymienić skutki wojny celnej z Niemcami		
30. Problemy gospodarcze i narodowościowe	Uczeń zna: – postać: Eugeniusza Kwiatkowskiego – główne mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą oraz ich liczebność Uczeń rozumie: – pojęcia: magistrała węglowa, Centralny Okręg Przemysłowy (COP) Uczeń potrafi: – wskazać Gdynię na mapie – wskazać na mapie położenie Centralnego Okręgu Przemysłowego	Uczeń zna: – datę: 1922 Uczeń rozumie: – przyczyny trudności gospodarczych państwa polskiego Uczeń potrafi: – wyjaśnić przyczyny podjęcia decyzji o budowie portu w Gdyni	Uczeń zna: – daty: 1926, 1926–1933, 1926–1929, 1929–1935, 1936 Uczeń rozumie: – pojęcie: Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) Uczeń potrafi: – opisać przebieg procesu powstawania miasta i portu – omówić przebieg i skutki wielkiego kryzysu na ziemiach polskich – przedstawić działalność mniejszości ukraińskiej i żydowskiej w Polsce	Uczeń zna: – najważniejsze zakłady zlokalizowane w obrębie Centralnego Okręgu Przemysłowego Uczeń rozumie: – dlaczego przebieg wielkiego kryzysu był na ziemiach polskich dotkliwszy niż w innych krajach Uczeń potrafi: – opisać sytuację gospodarczą Polski w latach 1926–1929 – wyjaśnić, jaki wpływ na gospodarkę polską miała budowa COP-u	Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ istnienia portu w Gdyni i magistrali węglowej na sytuację gospodarczą państwa polskiego – omówić i ocenić politykę narodowościową władz II Rzeczpospolitej z punktu widzenia mniejszości ukraińskiej i żydowskiej
31. Nauka i kultura II Rzeczpospolitej	Uczeń potrafi: – dostrzec wpływ radia na życie mieszkańców Polski międzywojennej	Uczeń potrafi: – opisać rozwój kina w Polsce w okresie międzywojennym	Uczeń zna: – daty: 1895, 1924, 1926, 1932, 1938 – postacie: Józefa Kostrzewskiego, Eugeniusza Romera, braci Lumière Uczeń rozumie: – pojęcie: szkoła lwowsko-warszawska Uczeń potrafi: – przedstawić dokonania wybitnych polskich naukowców	Uczeń zna: – przedstawicieli polskiej literatury, sztuki oraz polskich aktorów okresu międzywojennego Uczeń rozumie: – pojęcie: Instytut Radowy Uczeń potrafi: – omówić działalność szkoły lwowsko-warszawskiej – omówić dokonania polskich twórców sztuki okresu międzywojennego	Uczeń potrafi: – omówić osiągnięcia polskiej literatury okresu międzywojennego

34. Marsz ku wojnie	Uczeń zna: – daty: 1935–1939, 1937, III 1938, IX 1938, 23 VIII 1939, 25 VIII 1939 – postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – państwa będące sojusznikami Trzeciej Rzeszy – żądania Hitlera wobec Polski – postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow Uczeń rozumie: – pojęcia: <i>Anschluss</i>, układ monachijski, pakt Ribbentrop–Mołotow Uczeń potrafi: – przedstawić cele polityki Hitlera – wymienić państwa uczestniczące w konferencji w Monachium – wskazać na mapie terytoria opanowane przez Trzecią Rzeszę	Uczeń zna: – decyzję układu monachijskiego Uczeń rozumie: – przyczyny prowadzenia przez państwa zachodnie polityki ustępstw wobec Hitlera Uczeń potrafi: – wskazać na mapie okręg sudecki	Uczeń zna: – daty: 1935, 1936, X 1938, III 1939, IV 1939 – postać: Neville'a Chamberlaina Uczeń rozumie: – pojęcia: remilitaryzacja Nadrenii, ós Berlin–Rzym–Tokio Uczeń potrafi: – omówić kroki podejmowane przez władze Trzeciej Rzeszy w celu zniesienia „dyktatu” wersalskiego – przedstawić okoliczności, w jakich doszło do <i>Anschlussu</i> Austrii – omówić okoliczności rozpadu Czechosłowacji – przedstawić reakcję państw zachodnich na agresję Hitlera wobec Czechosłowacji	Uczeń rozumie: – pojęcia: pakt antykominternowski, Wehrmacht – związek między podpisaniem paktu o nieagresji między Trzecią Rzeszą i ZSRR a wybuchem II wojny światowej Uczeń potrafi: – wymienić etapy formowania się państw osi – wyjaśnić okoliczności konfliktu między Trzecią Rzeszą a Czechosłowacją o okręg sudecki – omówić relacje między Polską a Niemcami w pierwszych miesiącach 1939 r.	Uczeń potrafi: – ocenić stanowisko rządu polskiego wobec żądań Hitlera
---------------------	--	--	---	---	---

TEMAT LEKCJI	KLASA VIII				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
<i>pierwsze półrocze</i>					
1. Wybuch II wojny światowej	Uczeń zna: - datę: 1 IX 1939 - żądania Hitlera wobec Polski - cele wojny Niemiec przeciw Polsce Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wybuchu II wojny światowej	Uczeń zna: - treść paktu Ribbentrop–Mołotow Uczeń rozumie: - pojęcie: pakt Ribbentrop–Mołotow Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny odmowy polskich polityków wobec żądań niemieckich	Uczeń zna: - daty: III 1939, 23 VIII 1939 Uczeń rozumie: - cele działań Hitlera i Stalina Uczeń potrafi: - przedstawić międzynarodowe położenie Polski latem 1939	Uczeń potrafi: dostrzec związek między charakterem działań zbrojnych a celami wojennymi sformułowanymi przez Hitlera	Uczeń rozumie: - motywy działań i poglądów politycznych różnych państw europejskich przed wybuchem II wojny światowej Uczeń potrafi: - porównać stosunek sił armii polskiej i niemieckiej w początkowej fazie wojny obronnej
2. Wojna obronna Polski	Uczeń zna: - daty: 1 IX – 5 X 1939, 17 IX 1939 Uczeń rozumie: - pojęcie: wojna obronna (kampania wrześniowa) Uczeń potrafi: - podać przykłady zbrodni dokonywanych przez wojska niemieckie w Polsce	Uczeń zna: - daty: 3 IX 1939, 28 IX 1939, 5 X 1939 - daty kolejnych etapów wojny obronnej - postać: majora Henryka Sucharskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: wojna błyskawiczna, wojna totalna, „dziwna wojna” Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty najważniejszych starć i bitew wojny obronnej - postacie: kapitana Władysława Raginisa, generała Tadeusza Kutrzeby, generała Franciszka Kleeberga Uczeń rozumie: - pojęcie: czwarty rozbiór Polski	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności i skutki najazdu sowieckiego na Polskę	Uczeń potrafi: - scharakteryzować różne postawy społeczeństwa polskiego wobec wojny - przedstawić bilans wojny obronnej

	wskazać na mapie podział ziem polskich między Trzecią Rzeszę a ZSRR	- wyjaśnić cele działania Niemców w Polsce podczas wojny obronnej - wyjaśnić postawę Francji i Anglii podczas wojny obronnej	Uczeń potrafi: wyjaśnić na wybranych przykładach, na czym polegała bohaterska postawa żołnierza polskiego w czasie wojny obronnej		
3. Podboje Stalina i Hitlera	Uczeń zna: - daty: 10 V 1940, 22 VI 1940, VII–X 1940, 22 VI 1941 Uczeń rozumie: - pojęcia: alianci, bitwa o Anglię, NKWD Uczeń potrafi: - wskazać na mapie najważniejsze wydarzenia związane z działaniami zbrojnymi w Europie Zachodniej w 1940 r. - wskazać czynnik, który doprowadził do zakończenia wojny błyskawicznej na wschodzie	Uczeń zna: - datę: IV 1940 - etapy ekspansji Stalina w Europie Wschodniej - etapy ekspansji Hitlera w Europie Zachodniej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie podział Francji dokonany przez Hitlera - przedstawić straty poniesione przez ZSRR w pierwszych miesiącach wojny z Trzecią Rzeszą - wskazać na mapie państwa współpracujące z Trzecią Rzeszą oraz tereny zajęte przez Niemców	Uczeń zna: - daty: XI 1939 – III 1940, VI 1940, IV 1941 Uczeń rozumie: - pojęcia: wojna zimowa, linia Maginota - przyczyny sukcesów militarnych Stalina i Hitlera na przełomie 1939 i 1940 r. Uczeń potrafi: - scharakteryzować relacje między Trzecią Rzeszą i ZSRR w latach 1939–1941	Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg wojny zimowej - przedstawić przebieg agresji Trzeciej Rzeszy na Danię i Norwegię, na Francję i na Wielką Brytanię oraz na Związek Radziecki - wskazać na mapie zmiany terytorialne po wojnie zimowej	Uczeń potrafi: opowiedzieć o działaniach zbrojnych podjętych przez Włochy Mussoliniego
4. W okupowanej Europie	Uczeń zna: - poglądy Hitlera na temat Słowian i Żydów - miejsca, w których powstały największe	Uczeń zna: główne założenia ideologii nazizmu dotyczące podziału ludzkości na rasy	Uczeń zna: - daty: 1942, 19 IV 1943 - postać: Anny Frank - przyczyny, które zadecydowały o wykorzystaniu ziem	Uczeń rozumie: - pojęcie: Żydowska Organizacja Bojowa (ŻOB) - znaczenie stwierdzenia, że uczestnicy powstania	Uczeń potrafi: scharakteryzować położenie ludności w okupowanej Europie Zachodniej i Europie Wschodniej

	obozы zagłady na ziemiach polskich Uczeń rozumie: - pojęcia: getto, eksterminacja, obóz zagłady, Szoah (Holokaust) Uczeń potrafi: - wymienić widoczne na zachodzie Europy przejawy walki z okupantem i współpracy z nim podczas wojny	- przyczyny wybuchu powstania w getcie warszawskim Uczeń rozumie: - pojęcie: Porajmos - na czym polegało tzw. „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej” Uczeń potrafi: - przedstawić politykę nazistów wobec ludności żydowskiej w pierwszym okresie wojny	polskich jako miejsca eksterminacji Żydów Uczeń rozumie: - pojęcie: rząd kolaboracyjny Uczeń potrafi: - dostrzec różnice w położeniu ludności w okupowanej Europie Zachodniej i Wschodniej - wyjaśnić, jak funkcjonowała machina zagłady Żydów stworzona przez Niemców	chcieli „wybrać sposób umierania” Uczeń potrafi: - opisać politykę Trzeciej Rzeszy na ziemiach okupowanych - przedstawić przebieg powstania w getcie warszawskim	- wymienić widoczne na wschodzie Europy przejawy walki z okupantem i współpracy z nim podczas wojny - opowiedzieć o zagładzie Romów
5. Wielka koalicja	Uczeń zna: - datę: 7 XII 1941 Uczeń rozumie: - pojęcie: wielka koalicja Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze państwa wchodzące w skład wielkiej koalicji	Uczeń zna: - ramy chronologiczne bitwy o Atlantyk Uczeń rozumie: - pojęcia: bitwa o Atlantyk, konwój, „wilcze stado”, U-Boot - znaczenie japońskiego ataku na Pearl Harbor dla przebiegu II wojny światowej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie miejsca przełomowych walk na froncie wschodnim	Uczeń zna: - datę: II 1943 Uczeń rozumie: - pojęcie: blokada Leningradu - znaczenie bitwy o Atlantyk dla przebiegu II wojny światowej - znaczenie walk pod Leningradem, Stalingradem i Kurskiem dla przebiegu II wojny światowej	Uczeń zna: - okoliczności zawiązania wielkiej koalicji Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg działań zbrojnych na froncie wschodnim	Uczeń potrafi: przedstawić najważniejsze informacje dotyczące przebiegu bitwy o Atlantyk

6. Zwycięstwo aliantów	Uczeń zna: • daty: 6 VI 1944, 8 V 1945, 6 VIII i 9 VIII 1945, 2 IX 1945 Uczeń rozumie: • pojęcie: bezwarunkowa kapitulacja Uczeń potrafi: • wskazać Monte Cassino na mapie • wyjaśnić, dlaczego Amerykanie zdecydowali się zrzucić bomby atomowe na Japonię	Uczeń zna: • czynniki, które zadecydowały o klęsce Trzeciej Rzeszy Uczeń rozumie: • pojęcie: kamikadze • znaczenie lądowania aliantów w Normandii dla dalszych działań zbrojnych w Europie Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności, w jakich doszło do klęski Trzeciej Rzeszy • dostrzec konsekwencje użycia broni atomowej	Uczeń zna: • daty: IX 1943, V 1944 Uczeń rozumie: • pojęcia: desant, „żabie skoki” • znaczenie zwycięstwa w bitwie pod Monte Cassino dla dalszych działań zbrojnych w Europie Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg walk pod Monte Cassino	Uczeń potrafi: • przedstawić wydarzenia na froncie zachodnim w 1944 r. • wyrazić opinię na temat decyzji o wykorzystaniu broni atomowej	Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg walk we Włoszech • przedstawić przebieg działań zbrojnych w Azji w latach 1941–1945
7. Decyzje wielkich mocarstw	Uczeń zna: • postać: Franklina Delano Roosevelta Uczeń rozumie: • pojęcie: wielka trójka Uczeń potrafi: • wskazać państwa, które poniosły największe straty osobowe podczas II wojny światowej	Uczeń zna: • najważniejsze cele polityki wielkich mocarstw uczestniczących w II wojnie światowej Uczeń rozumie: • pojęcie: Karta atlantycka Uczeń potrafi: • dostrzec sprzeczność interesów aliantów • przedstawić skutki militarne, społeczne i gospodarcze II wojny światowej	Uczeń zna: • daty: VIII 1941, XI–XII 1943, II 1945 • postanowienia Karty atlantyckiej • postanowienia konferencji w Teheranie i konferencji jałtańskiej • cele konferencji jałtańskiej Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do konferencji w Jałcie	Uczeń potrafi: • przedstawić założenia polityki przywódców ZSRR i Stanów Zjednoczonych • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do podpisania Karty atlantyckiej i konferencji w Teheranie	Uczeń rozumie: • znaczenie decyzji podjętych na konferencji jałtańskiej dla losów państw i narodów Europy Wschodniej
8. Polska	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna: • postać: Czesławy Kwoki	Uczeń potrafi:

pod okupacją	• miejsca największych kaźni narodu polskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Generalne Gubernatorstwo (GG), Palmiry, „Generalny plan wschodni” Uczeń potrafi: • przedstawić podział ziem polskich między Trzecią Rzeszę i ZSRR po klęsce kampanii wrześniowej • wskazać na mapie miejsca największych kaźni narodu polskiego i żydowskiego	• postaci: Ireny Sendler, Jana i Antoniny Żabińskich Uczeń rozumie: • cele niemieckiej i radzieckiej polityki na podbitych ziemiach polskich • różnicę między obozem koncentracyjnym a zagłady Uczeń potrafi: • przedstawić różne postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu	• daty: IV 1940, VI 1940, 1940, 1941, 1942 Uczeń rozumie: • pojęcia: „Żegota”, szmuglowanie, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, sowietyzacja, deportacja Uczeń potrafi: • przedstawić działalność nazistów w niemieckim koncentracyjnym i zagłady Auschwitz-Birkenau	Uczeń potrafi: • przedstawić różne formy represji stosowanych wobec narodu polskiego na ziemiach wcielonych do Trzeciej Rzeszy, w Generalnym Gubernatorstwie oraz na ziemiach okupowanych przez ZSRR • opowiedzieć o działalności Polaków ratujących Żydów podczas okupacji	• ocenić politykę Hitlera i Stalina wobec narodu polskiego
9. Rząd londyński i Polskie Państwo Podziemne	Uczeń zna: • datę: 17/18 IX 1939 • postać: Władysława Sikorskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, rząd londyński, Polskie Państwo Podziemne Uczeń potrafi: • wskazać na mapie siedziby polskiego rządu na wychodźstwie • wymienić różne przejawy działalności	Uczeń zna: • datę: IV 1943 • postaci: Władysława Raczkiewicza, Władysława Andersa • główne tezy polskiej polityki zagranicznej • nazwy politycznych i wojskowych organizacji wchodzących w skład Polskiego Państwa Podziemnego działających w kraju i na emigracji Uczeń rozumie: • pojęcia: tajne komplety, mały sabotaż, dywersja	Uczeń zna: • daty: XI 1939, VI 1940, VII 1941, I 1942, II 1942, 1943 • postanowienia układu Sikorski–Majski Uczeń rozumie: • pojęcie: układ Sikorski–Majski Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności uformowania się polskiego rządu na wychodźstwie oraz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie	Uczeń zna: • nazwy politycznych organizacji należących do lewicy komunistycznej Uczeń rozumie: • pojęcie: państwo satelickie Uczeń potrafi: • opowiedzieć o realizacji postanowień układu Sikorski–Majski • przedstawić organizację Polskiego Państwa Podziemnego w okresie II wojny światowej	Uczeń potrafi: • dostrzec czynniki, które miały wpływ na zmianę stanowiska Stalina wobec rządu londyńskiego • scharakteryzować plany Stalina wobec Polski

	Polskiego Państwa Podziemnego w czasie II wojny światowej	• związek między odkryciem grobów w Katyniu a zerwaniem stosunków dyplomatycznych między rządem londyńskim a ZSRR	• przedstawić okoliczności, w jakich doszło do podpisania układu Sikorski–Majski • opowiedzieć o okolicznościach odkrycia masowych grobów w Katyniu • scharakteryzować różne przejawy działalności Polskiego Państwa Podziemnego w czasie II wojny światowej	• przedstawić działalność zbrojną Armii Krajowej	
10. Powstanie warszawskie	Uczeń zna: • daty: 1 VIII 1944, 2 X 1944 • postać: Stanisława Mikołajczyka Uczeń rozumie: • pojęcie: godzina „W” Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny podjęcia decyzji o wybuchu powstania w Warszawie	Uczeń zna: • cele akcji „Burza” • cele powstania warszawskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: akcja „Burza” • przyczyny niepowodzenia akcji „Burza” • przyczyny klęski powstania warszawskiego Uczeń potrafi: • określić stosunek sił Niemców i Polaków przed wybuchem powstania • przedstawić skutki powstania warszawskiego	Uczeń zna: • daty: 12/13 X 1943, 1944, 3/4 I 1944 • postaci: Kazimierza Sosnkowskiego, Tadeusza Komorowskiego „Bora” Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności powstania planu akcji „Burza” • przedstawić stosunek Stalina oraz aliantów zachodnich do powstania	Uczeń zna: • nazwy wojskowych organizacji należących do lewicy komunistycznej Uczeń potrafi: • opowiedzieć o przebiegu akcji „Burza” • opowiedzieć o przebiegu powstania warszawskiego • podać argumenty przemawiające za decyzją o wybuchu powstania i przeciw tej decyzji	Uczeń potrafi: • przedstawić proces formowania polskich sił zbrojnych podporządkowanych lewicy komunistycznej • ocenić decyzję o wybuchu powstania
11. Sprawa polska w czasie	Uczeń zna: • miejsca i daty najważniejszych bitew z	Uczeń zna: • daty: 21/22 VII 1944, 31 XII 1944	Uczeń zna: • daty: 1943–1944, 1943, I I 1944, II 1945	Uczeń zna: • nazwy polskich jednostek wojskowych biorących udział	Uczeń potrafi: • opowiedzieć o wysiłku zbrojnym Polaków podczas wojny

II wojny światowej	udziałem wojsk polskich • decyzje konferencji teherańskiej i jałtańskiej w sprawie Polski Uczeń rozumie: • pojęcie: zbrodnia wołyńska Uczeń potrafi: • wskazać na mapie szlaki wędrówek polskich oddziałów i miejsca bitew z ich udziałem	Uczeń rozumie: • pojęcia: Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), <i>Manifest PKWN</i>, Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej • dlaczego doszło do zbrodni wołyńskiej Uczeń potrafi: • przedstawić straty poniesione przez Polaków podczas zbrodni wołyńskiej	• poglądy Stalina i Churchilla na sprawę polską Uczeń rozumie: • pojęcia: Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), linia Curzona, Krajowa Rada Narodowa (KRN) Uczeń potrafi: • wyjaśnić program polityczny lewicy komunistycznej zawarty w <i>Manifeście PKWN</i> • scharakteryzować stosunek polityków zachodnich do sprawy polskiej	w walkach na frontach II wojny światowej Uczeń rozumie: • wpływ decyzji wielkich mocarstw na problem suwerenności państwa polskiego Uczeń potrafi: • opisać reakcję Polaków na zbrodnię wołyńską • przedstawić okoliczności zwołania konferencji w Teheranie	• przedstawić proces tworzenia władzy politycznej na ziemiach polskich przez lewicę komunistyczną • wyjaśnić znaczenie decyzji konferencji jałtańskiej dla przyszłości państwa polskiego
12. Świat po II wojnie światowej	Uczeń zna: • datę: 1947–1991 • decyzje konferencji poczdamskiej w sprawie Niemiec i Polski • najważniejsze postanowienia Powszechnej deklaracji praw człowieka Uczeń rozumie: • pojęcia: Organizacja Narodów Zjednoczonych, żelazna kurtyna, zimna wojna Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • datę: VII–VIII 1945 • strukturę ONZ Uczeń rozumie: • pojęcia: Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rada Bezpieczeństwa ONZ, demokracja ludowa • związek między rozpadem koalicji antyhitlerowskiej a podziałem świata na dwa antagonistyczne bloki Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: VI 1945, 1946, 1947, 1948 • postacie: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee Uczeń rozumie: • pojęcia: denazyfikacja, sankcje, prawo weta, nacjonalizacja, doktryna Trumana, plan Marshalla Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności zwołania konferencji w Poczdamie • przedstawić zasady doktryny Trumana	Uczeń zna: • bilans II wojny światowej Uczeń rozumie: • zasady funkcjonowania państw demokracji ludowej Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności narodzin ONZ • scharakteryzować cele powołania ONZ oraz jej rolę •	Uczeń potrafi: • scharakteryzować polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej • scharakteryzować wpływ doktryny Trumana na sytuację w powojennym świecie

	wskazać na mapie granicę podziału Europy (żelazną kurtynę)	- wskazać na mapie zdobycze terytorialne ZSRR - wyjaśnić przyczyny zimnej wojny	wyjaśnić, na czym polegał plan Marshalla		
13. Podzielone Niemcy	Uczeń zna: - nazwy bloków polityczno-militarnych powstałych na Wschodzie i na Zachodzie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwa należące do NATO i Układu Warszawskiego	Uczeń zna: - daty: IX 1949, X 1949, 1955 Uczeń rozumie: - pojęcie: blokada Berlina - przyczyny utworzenia NATO i Układu Warszawskiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie strefy okupacyjne w Niemczech - wyjaśnić okoliczności, w jakich doszło do blokady Berlina i wyjaśnić jej następstwa	Uczeń zna: - daty: 1945–1946, 1948 Uczeń rozumie: - pojęcie: procesy norymberskie Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny oraz przejawy polityki zimnowojennej w Niemczech - przedstawić okoliczności ukształtowania się NATO i Układu Warszawskiego - scharakteryzować organizację i cele istnienia NATO i Układu Warszawskiego	Uczeń zna: - nazwiska głównych polityków nazistowskich oskarżonych w procesach norymberskich Uczeń rozumie: - znaczenie procesów norymberskich Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację polityczną i gospodarczą w powojennych Niemczech	Uczeń potrafi: wyjaśnić kontrowersje związane z procesami w Norymberdze i przedstawić ich następstwa
14. Na Zachodzie i za żelazną kurtyną	Uczeń zna: - daty: 1956, 1968 - postać: Nikity Chruszczowa - państwa założycielskie EWWiS - cechy stalinizmu Uczeń rozumie: - pojęcia: EWWiS, mur berliński, Praska Wiosna	Uczeń zna: - datę: 1950 - treść tajnego referatu Chruszczowa Uczeń rozumie: - pojęcia: plan Schumana, RWPG, gospodarka centralnie planowana, destalinizacja - cele powołania EWWiS oraz RWPG	Uczeń zna: - daty: 1949, 1952, 1953, 1961 - postacie: Roberta Schumana, Imre Nagy’ego Uczeń rozumie: - pojęcia: Radio Wolna Europa, doktryna Breżniewa Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - postanowienia XX zjazdu KPZR Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wygłoszenia tajnego referatu Chruszczowa - scharakteryzować sytuację panującą na Węgrzech w okresie stalinizmu	Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację panującą w Czechosłowacji w okresie stalinizmu - przedstawić okoliczności wybuchu, przebieg i zakończenie Praskiej Wiosny

	• symboliczne znaczenie istnienia muru berlińskiego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności powstania EWWiS i RWPG • wyjaśnić, na czym polegała destalinizacja	• wyjaśnić wpływ zasad funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej na gospodarki państw komunistycznych • scharakteryzować sytuację w ZSRR po śmierci Stalina • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do budowy muru berlińskiego	• przedstawić okoliczności, w jakich doszło do rewolucji węgierskiej, jej przebieg oraz okoliczności upadku • wyjaśnić, na czym polegała doktryna Breżniewa	
15. Dekolonizacja po II wojnie światowej	Uczeń zna: • przykłady procesów dekolonizacyjnych, do jakich dochodziło w przeszłości Uczeń rozumie: • pojęcia: dekolonizacja, neokolonializm Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób proces dekolonizacji wykorzystywały kraje Zachodu i Wschodu	Uczeń rozumie: • pojęcia: globalna Północ, globalne Południe • przyczyny procesu dekolonizacji Uczeń potrafi: • wskazać na mapie linię podziału świata na globalną Północ i globalne Południe • przedstawić skutki procesu dekolonizacji	Uczeń rozumie: • pojęcie: Trzeci Świat Uczeń potrafi: • scharakteryzować proces dekolonizacji po II wojnie światowej	Uczeń potrafi: • scharakteryzować politykę neokolonialną	Uczeń potrafi: • ocenić proces dekolonizacji
16. Konflikty zimnej wojny	Uczeń zna: • przyczyny wojny w Korei Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny wybuchu wojny w Afganistanie	Uczeń zna: • daty: 1950, 1953, 1979–1989 Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zmiany terytorialne na Półwyspie Koreańskim po II wojnie światowej	Uczeń zna: • daty: 1948, 1949 Uczeń rozumie: • pojęcie: mudżahedin Uczeń potrafi: • scharakteryzować przebieg wojny w Afganistanie	Uczeń rozumie: • pojęcie: „bambusowa kurtyna” Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg wojny w Korei	

		• przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wybuchu wojny w Korei • wyjaśnić przyczyny klęski Związku Radzieckiego podczas wojny w Afganistanie			
17. Konflikt na Bliskim Wschodzie	Uczeń zna: • decyzje w sprawie Palestyny podjęte przez ONZ Uczeń potrafi: • wskazać na mapie podział Palestyny dokonany na mocy decyzji ONZ	Uczeń zna: • zakres geograficzny obszaru określanego jako Bliski Wschód • państwa uczestniczące w ataku na Izrael Uczeń rozumie: • pojęcia: Organizacja Wyzwolenia Palestyny, wojna sześciodniowa • cele działalności OWP Uczeń potrafi: • wskazać najważniejsze skutki wojny arabsko-żydowskiej, w tym terytorialne • wskazać na mapie zmiany terytorialne, jakie nastąpiły w wyniku wojny sześciodniowej	Uczeń zna: • daty: 1948, 1964, 1967 • postać: Jasera Arafata Uczeń rozumie: • pojęcia: umowa Sykes–Picot, mandat, syjonizm Uczeń potrafi: • przedstawić reakcje Palestyńczyków na migracje Żydów do Palestyny oraz na możliwość powstania na tym obszarze państwa żydowskiego • scharakteryzować poglądy Palestyńczyków i Żydów na temat własnego państwa w Palestynie • dostrzec konflikt arabsko-żydowski jako jeden z przejawów zimnej wojny	Uczeń potrafi: • wskazać przyczyny utworzenia państwa Izrael • dostrzec wpływ wojny na relacje między Żydami a Palestyńczykami • przedstawić okoliczności wybuchu i przebieg wojny sześciodniowej	Uczeń rozumie: • znaczenie umowy Sykes–Picot dla relacji między Arabami a krajami zachodnimi Uczeń potrafi: • scharakteryzować sytuację polityczną na Bliskim Wschodzie do czasów I wojny światowej • wyjaśnić okoliczności narodzin syjonizmu
18. Chiny po II wojnie światowej	Uczeń zna: • postać: Mao Zedonga (Mao Tse-tunga) • czas trwania i cele rewolucji kulturalnej	Uczeń zna: • główne założenia „wielkiego skoku naprzód”	Uczeń zna: • daty: 1937, 1949, 1952, 1958, 1966 • główne założenia maoizmu	Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności powstania Chińskiej Republiki Ludowej	Uczeń potrafi: • ocenić skutki „wielkiego skoku naprzód” • przedstawić działalność Mao Zedonga i jego

	Uczeń rozumie: - pojęcie: rewolucja kulturalna Uczeń potrafi: - wymienić skutki rewolucji kulturalnej	Uczeń rozumie: - pojęcie: „wielki skok naprzód” Uczeń potrafi: - przedstawić działania podjęte z inicjatywy Mao Zedonga w ramach „wielkiego skoku naprzód” - wyjaśnić przyczyny klęski „wielkiego skoku naprzód”	Uczeń rozumie: - pojęcia: komuny ludowe, maoizm, czerwona gwardia Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg wojny domowej w Chinach po zakończeniu II wojny światowej - scharakteryzować wpływ zmian gospodarczych w Chinach na życie mieszkańców państwa	scharakteryzować sytuację gospodarczą Chin w okresie rządów komunistów	zwolenników po klęsce „wielkiego skoku naprzód” scharakteryzować sytuację w Chinach w okresie rewolucji kulturalnej
19. Podziemie niepodległościowe	Uczeń zna: - powody, dla których żołnierze niezłomni kontynuowali walkę zbrojną po zakończeniu wojny Uczeń rozumie: - pojęcia: podziemie niepodległościowe, żołnierze niezłomni (wyklęci) Uczeń potrafi: - przedstawić działalność żołnierzy niezłomnych	Uczeń zna: - zarzuty stawiane przywódcom Polskiego Państwa Podziemnego podczas procesu szesnastu Uczeń rozumie: - pojęcie: proces szesnastu - cele działalności NKWD w Polsce Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Stalin i polscy komuniści dążyli do osłabienia Polskiego Państwa Podziemnego - przedstawić metody walki komunistów	Uczeń zna: - daty: 19 I 1945, 1947 - postacie: Leopolda Okulickiego, Jana Jankowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: obława augustowska, reakcja, amnestia Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację komunistycznego aparatu bezpieczeństwa - scharakteryzować straty poniesione przez naród i państwo polskie podczas II wojny światowej	Uczeń zna: - postanowienia układu podpisanego między PKWN a ZSRR - instytucje wchodzące w skład komunistycznego aparatu bezpieczeństwa Uczeń rozumie: - związek między działaniami Rosjan i polskich komunistów a decyzjami przywódców Armii Krajowej Uczeń potrafi: - przedstawić bilans strat poniesionych przez podziemie niepodległościowe podczas walk	Uczeń potrafi: - scharakteryzować działalność NKWD na ziemiach polskich - ocenić sens walki prowadzonej przez żołnierzy niezłomnych

				z władzami komunistycznymi	
20. Komuniści u władzy	Uczeń zna: - postać: Stanisława Mikołajczyka - decyzje w sprawie Polski podjęte na konferencji w Poczdamie - pytania zadane podczas referendum ludowego Uczeń rozumie: - pojęcia: Ziemie Odzyskane, referendum - w jaki sposób komunistyczne władze starały się zyskać poparcie w społeczeństwie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski po II wojnie światowej i porównać je z granicami przedwojennymi	Uczeń zna: - daty: VI 1946, I 1947 - argumenty wysuwane przez Polaków wobec Ziem Odzyskanych - prawdziwe i sfalszowane wyniki referendum - wyniki wyborów sfalszowanych przez komunistów Uczeń rozumie: - pojęcia: repatrianci, wysiedlenie, reforma rolna - przyczyny, które skłoniły rząd londyński do rozmów z polskimi komunistami Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze reformy przeprowadzone przez władze komunistyczne - wskazać ideologiczne cele referendum w 1946 r.	Uczeń zna: - daty: 31 XII 1944, VI 1945, VII–VIII 1945, 1947 - przyczynę zaproponowanych zmian granic Polski Uczeń rozumie: - pojęcia: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, akcja „Wisła” - charakter działań władz związanych z organizacją referendum ludowego i wyborów Uczeń potrafi: - scharakteryzować migracje ludności na ziemiach polskich po wojnie - przedstawić politykę narodowościową nowej władzy wobec Niemców i Ukraińców	Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów - przedstawić organizację i przebieg referendum ludowego oraz wyborów w 1947 r. - scharakteryzować politykę władz komunistycznych wobec społeczeństwa	Uczeń potrafi: udowodnić, że przejęcie władzy przez komunistów oznaczało zniewolenie Polski
drugie półrocze					
21. Stalinizm w Polsce	Uczeń zna: postać: Bolesława Bieruta	Uczeń zna: daty: II 1947, 1952	Uczeń zna:	Uczeń rozumie: pojęcia: Zjednoczone Stronnictwo Ludowe,	Uczeń potrafi:

	- zasady ustrojowe państwa polskiego sformułowane w Małej konstytucji Uczeń rozumie: - pojęcia: Mała konstytucja, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, PRL	Uczeń rozumie: - pojęcia: czasy stalinowskie, „wróg ludu”, socrealizm - na czym polegały przejawy zależności Polski od ZSRR Uczeń potrafi: - wymienić cechy charakterystyczne sztuki i architektury czasów socjalizmu	- daty: 1947–1949, XII 1948, 1948–1956, 1949, 1950 - główne założenia socjalistycznych planów gospodarczych Uczeń rozumie: - pojęcia: system monopartyjny, centralne planowanie, plan trzyletni, plan sześcioletni - przyczyny prześladowania członków PSL przez komunistów Uczeń potrafi: - scharakteryzować funkcjonowanie gospodarki w czasach stalinowskich - dostrzec i ocenić wpływ polityki na różne dziedziny życia społecznego	Państwowe Gospodarstwa Rolne, awans społeczny Uczeń potrafi: - przedstawić budowanie podstaw ekonomicznych socjalizmu - przedstawić wpływ funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej na życie przeciętnego mieszkańca Polski - scharakteryzować ustrój państwa polskiego po 1947 r. oraz ustrój PRL na mocy konstytucji z 1952 r.	scharakteryzować proces konsolidacji władzy przez komunistów
22. Od stalinizmu do małej stabilizacji	Uczeń zna: - daty: VI 1956, X 1956, 1970 - postacie: Stefana Wyszyńskiego, Władysława Gomułki - ramy chronologiczne małej stabilizacji Uczeń rozumie: - pojęcia: poznański Czerwiec, polski Październik, mała stabilizacja	Uczeń zna: - treść orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich Uczeń rozumie: - pojęcia: odwilż, destalinizacja Uczeń potrafi: - podać przyczyny złagodzenia stalinowskiego terroru	Uczeń zna: - daty: 1948, 1953, 1965 Uczeń rozumie: - pojęcia: księży patrioci, KC PZPR Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg wydarzeń czerwcowych w Poznaniu - przedstawić przebieg polskiego Października	Uczeń zna: - znaczenie słów: <i>non possumus</i> Uczeń rozumie: - znaczenie wydania orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich oraz układu o uznaniu granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: - scharakteryzować relacje państwo – Kościół w okresie stalinowskim - ocenić różne postawy Polaków wobec orędzia z 1965 r. - ocenić funkcjonowanie ustroju komunistycznego i jego zdolność do reformy

	Uczeń potrafi: • przedstawić genezę wydarzeń czerwcowych w Poznaniu • przedstawić genezę polskiego Października • wyjaśnić, dlaczego okres rządów Władysława Gomułki jest nazywany małą stabilizacją	• przedstawić stanowisko i działania władz wobec robotników strajkujących w Poznaniu • wskazać główne problemy państwa polskiego za rządów Władysława Gomułki	• wyjaśnić okoliczności, w jakich doszło do wydania orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich	• przedstawić działania władz zmierzające do usunięcia wpływów Kościoła w Polsce • wyjaśnić stanowisko władz ZSRR wobec wydarzeń w Polsce • scharakteryzować przemiany polityczno-społeczne w Polsce w latach 1957–1970	
23. Od Gomułki do Gierka	Uczeń zna: • daty: III 1968, XII 1970, VI 1976 • postacie: Edwarda Gierka, Jacka Kuronia • cele opozycji PRL Uczeń rozumie: • pojęcia: Marzec 1968, Grudzień 1970 Uczeń potrafi: • przedstawić przyczyny wystąpień marcowych 1968 r. • przedstawić przyczyny wydarzeń grudniowych 1970 r. • przedstawić okoliczności wydarzeń Czerwca '76	Uczeń rozumie: • pojęcia: ZOMO, propaganda sukcesu, Komitet Obrony Robotników (KOR) • potrzebę powstania opozycji demokratycznej	Uczeń zna: • datę: IX 1976 Uczeń rozumie: • pojęcie: pułapka kredytowa • przyczyny antysemickiej kampanii w PRL po wydarzeniach Marca 1968 Uczeń potrafi: • przedstawić przebieg i skutki wystąpień marcowych 1968 r. • przedstawić przebieg wydarzeń grudniowych 1970 r. • wyjaśnić okoliczności przejęcia władzy przez Edwarda Gierka • przedstawić przebieg wydarzeń Czerwca '76	Uczeń rozumie: • pojęcia: „walka z syjonizmem”, tzw. partyzanci Uczeń potrafi: • scharakteryzować działania władz podjęte po wydarzeniach Marca 1968	Uczeń potrafi: • scharakteryzować i ocenić przemiany gospodarcze czasów Gierka • wyjaśnić wpływ wydarzeń czerwcowych 1976 r. na ukształtowanie się i działalność demokratycznej opozycji polskiej inteligencji

24. „Solidarność”	Uczeń zna: • datę: 31 VIII 1980 • postacie: Jana Pawła II (Karola Wojtyły), Lecha Wałęsy, Anny Walentynowicz • najważniejsze postulaty sformułowane przez MKS Uczeń rozumie: • pojęcia: Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), 21 postulatów, porozumienia sierpniowe, NSZZ „Solidarność” • znaczenie powstania NSZZ „Solidarność”	Uczeń zna: • daty: 1978, VIII 1980 Uczeń rozumie: • moralną, społeczną i polityczną wymowę pojęcia <i>solidarność</i> Uczeń potrafi: • przedstawić sytuację gospodarczą Polski w 1980 r. • wskazać różnice między wystąpieniem robotniczym z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami	Uczeń zna: • daty: 1977, 1979 • wybitnych przedstawicieli kultury polskiej epoki Gomułki i Gierka • formy działań podejmowanych przez opozycję demokratyczną w epoce Gierka Uczeń rozumie: • pojęcie: KSS KOR • rolę, jaką kulturze przypisywała władza komunistyczna Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny rozczarowania społeczeństwa rządami Edwarda Gierka • przedstawić okoliczności i skutki wybuchu niezadowolenia społecznego w sierpniu 1980 r. • opisać okoliczności powstania NSZZ „Solidarność” •	Uczeń zna: • okoliczności wyboru Karola Wojtyły na papieża Uczeń rozumie: • wpływ wyboru papieża Polaka na powolny upadek systemu komunistycznego w Polsce Uczeń potrafi: • opowiedzieć o dokonaniach przedstawicieli polskiej kultury w kraju i na emigracji • przedstawić reakcję ZSRR na działalność „Solidarności” • scharakteryzować politykę władz komunistycznych wobec „Solidarności”	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jaki wpływ na społeczeństwo miała działalność KSS KOR • omówić przygotowania władz komunistycznych do rozprawy z „Solidarnością”
25. Stan wojenny	Uczeń zna: • datę: 13 XII 1981 • postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Jerzego Popiełuszki	Uczeń zna: • okoliczności wprowadzenia stanu wojennego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 1983, 1984 • przykłady działań podejmowanych przez podziemną „Solidarność”	Uczeń rozumie: • dlaczego podziemna „Solidarność” nie dążyła do konfrontacji siłowej z władzą	Uczeń potrafi: • podjąć próbę oceny decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego

	Uczeń rozumie: • pojęcie: stan wojenny • przyczyny wprowadzenia stanu wojennego Uczeń potrafi: • opowiedzieć o wydarzeniach w kopalni „Wujek” • wymienić metody represji stosowanych przez władze	• pojęcie: podziemie Uczeń potrafi: • wymienić ograniczenia nałożone na obywateli podczas stanu wojennego • podać przykłady oporu społeczeństwa wobec władz w czasie stanu wojennego	Uczeń rozumie: • pojęcie: „długi marsz” • dlaczego władze zdecydowały się znieść stan wojenny Uczeń potrafi: • przedstawić działania władz podjęte w ramach wprowadzenia stanu wojennego • wyjaśnić, w czym przejawiało się funkcjonowanie stanu wojennego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego działacze „Solidarności” zdecydowali się na kontynuowanie oporu wobec władz • przedstawić różne postawy społeczeństwa polskiego wobec stanu wojennego • wyjaśnić okoliczności śmierci księdza Jerzego Popiełuszki	
26. Upadek PRL	Uczeń zna: • daty: II–IV 1989, VI 1989 • postać: Michaiła Gorbaczowa • główne postanowienia obrad okrągłego stołu Uczeń rozumie: • pojęcia: rozmowy okrągłego stołu, porozumienia okrągłego stołu, Jesień Narodów, III Rzeczpospolita Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego	Uczeń zna: • przyczyny, które skłoniły komunistów do podjęcia rozmów z opozycją • najważniejszych uczestników obrad okrągłego stołu • wyniki pierwszych częściowo wolnych wyborów do sejmu i senatu Uczeń potrafi: • wymienić decyzje podjęte przez sejm w XII 1989 r.	Uczeń zna: • daty: 1983, 1988, XII 1989 Uczeń rozumie: • pojęcie: „Gazeta Wyborcza” • znaczenie obrad okrągłego stołu Uczeń potrafi: • przedstawić sytuację polityczną w Polsce w latach 1983–1989 • opisać działania podjęte przez „Solidarność” w ramach kampanii przed wyborami w 1989 r.	Uczeń rozumie: • znaczenie decyzji o wyborze do rozmów stołu w kształcie okręgu Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło od rozmów okrągłego stołu • scharakteryzować i ocenić postanowienia okrągłego stołu • ocenić znaczenie decyzji podjętych przez sejm w XII 1989 r.	Uczeń potrafi: • przedstawić proces upadku PRL • odnieść się do różnych współczesnych opinii na temat obrad okrągłego stołu
	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń potrafi:

27. Rozpad ZSRR	• datę: XII 1991 • postacie: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa Uczeń rozumie: • pojęcia: pierestrojka, głasnost • cele wprowadzenia reform podjętych przez Michaiła Gorbaczowa Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie skutki przyniosło wprowadzenie pierestrojki i głasnosti	• postać: Borysa Jełcyna • ramy chronologiczne okresu odprężenia Uczeń potrafi: • wymienić działania Zachodu zmierzające do uzyskania przewagi nad Wschodem • przedstawić okoliczności dojścia do władzy Michaiła Gorbaczowa • wskazać na mapie państwa powstałe w wyniku rozpadu ZSRR	• daty: 1985, 1986, 1990 • główne przyczyny słabości ZSRR w latach 80. Uczeń rozumie: • pojęcia: wyścig zbrojeń, porozumienie białowieskie, Federacja Rosyjska Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do zakończenia okresu odprężenia • scharakteryzować plany reformatorskie Michaiła Gorbaczowa • przedstawić okoliczności katastrofy w elektrowni atomowej w Czarnobylu i jej wpływ na relacje między społeczeństwem a władzą • wyjaśnić, jak doszło do podpisania porozumienia białowieskiego	• przyczyny, które doprowadziły do odprężenia w relacjach między Wschodem a Zachodem • postanowienia porozumienia białowieskiego Uczeń rozumie: • w czym przejawiał się rozdźwięk między zamierzeniami reformatorskimi Gorbaczowa a ich realnymi skutkami • znaczenie rozpadu ZSRR dla dalszych losów politycznych świata Uczeń potrafi: • przedstawić okoliczności wystąpienia Litwy z ZSRR • scharakteryzować sytuację polityczną w ZSRR w 1990 r.	• scharakteryzować relacje między Wschodem a Zachodem po zakończeniu II wojny światowej • scharakteryzować funkcjonowanie ustroju komunistycznego na przykładzie ZSRR
28. Jesień Narodów	Uczeń zna: • nazwy państw, w których doszło do procesów określanych jako Jesień Narodów	Uczeń zna: • datę: X 1990 • postacie: Vaclava Havla, Helmuta Kohla Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 1991, 1993 • czynniki, które przyczyniły się do osłabienia zależności komunistycznych państw	Uczeń rozumie: • pojęcia: obrady trójkątnego stołu, Karta 77	Uczeń potrafi: • dostrzec polityczne implikacje związane ze zjednoczeniem Niemiec

	Uczeń rozumie: - pojęcie: Jesień Narodów (Jesień Ludów) Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zmiany terytorialne, do jakich doszło na przełomie 1989 i 1990 r.	- pojęcie: aksamitna rewolucja Uczeń potrafi: - wskazać różnice w sposobie przejmowania władzy przez demokratyczną opozycję w różnych krajach Europy Środkowo-Wschodniej	Europy Środkowo-Wschodniej od ZSRR - postanowienia Konferencji dwa plus cztery Uczeń rozumie: - pojęcie: Konferencja dwa plus cztery Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację polityczną w Europie Środkowo-Wschodniej w 1989 r. - przedstawić proces jednoczenia Niemiec - określić charakter zmian politycznych w ramach Jesieni Narodów	- znaczenie zmian, do jakich doszło w Europie Środkowo-Wschodniej w wyniku Jesieni Narodów Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg Jesieni Narodów w krajach Europy Środkowo-Wschodniej - ocenić znaczenie Jesieni Narodów dla mieszkańców Europy	ocenić rolę Helmuta Kohla w procesie jednoczenia Niemiec
31. Integracja europejska	Uczeń zna: - datę: 2004 - państwa przystępujące do wspólnot europejskich w kolejnych etapach integracji - filary Unii Europejskiej Uczeń potrafi: - wymienić główne przyczyny integracji europejskiej - wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej	Uczeń zna: - daty: 1952, 1957, 1993 - nazwy kolejnych organizacji utworzonych w ramach procesu integracji europejskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), traktat z Maastricht (traktat o Unii Europejskiej) - potrzebę integracji europejskiej jako sposobu	Uczeń zna: - daty: 1967, 1992 - argumenty zwolenników i przeciwników włączenia krajów postkomunistycznych w procesy integracyjne w Europie Uczeń rozumie: - pojęcia: traktaty rzymskie, Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), Wspólnota Europejska (WE)	Uczeń zna: - datę: 1991–1999 - cele istnienia EWG i Euratomu Uczeń rozumie: - podłoże konfliktu w byłej Jugosławii Uczeń potrafi: - przedstawić etapy integracji europejskiej - scharakteryzować konflikt w byłej Jugosławii	Uczeń potrafi: przedstawić okoliczności, w jakich do procesów integracyjnych zostały włączone kraje postkomunistyczne

		rozwiązania problemów politycznych i gospodarczych Europy po II wojnie światowej Uczeń potrafi: wymienić czynniki wpływające na przyspieszenie integracji europejskiej	- wpływ wojen w byłej Jugosławii na przyspieszenie procesów integracyjnych na wschodzie Europy Uczeń potrafi: - przedstawić poglądy eurosceptyków na proces integracji oraz na Unię Europejską		
32. Dzisiejszy świat	Uczeń rozumie: - pojęcia: kultura masowa, globalizacja, konsumpcjonizm - na czym polega wielobiegowość współczesnego świata Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polega kultura masowa - podać przykłady wpływu globalizacji na nasze życie	Uczeń zna: - ramy chronologiczne rewolucji przemysłowej, technologicznej i naukowo-technologicznej Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja technologiczna, rewolucja naukowo-technologiczna, społeczeństwo informacyjne, globaliści, antyglobaliści Uczeń potrafi: - podać społeczne skutki rewolucji naukowo-technologicznej - wskazać główne cechy społeczeństwa informacyjnego	Uczeń zna: - różne przejawy procesu globalizacji Uczeń rozumie: - pojęcie: epoka postindustrialna Uczeń potrafi: - wskazać najważniejsze zmiany w życiu człowieka i społeczeństwa wywołane każdą z rewolucji związanych z postępem w nauce i technice - scharakteryzować proces globalizacji w wymiarze ekonomicznym, politycznym i kulturowym	Uczeń zna: - argumenty zwolenników i przeciwników procesu globalizacji Uczeń potrafi: - scharakteryzować wszystkie typy rewolucji związanych z postępem w nauce i technice - scharakteryzować przemiany polityczne na świecie po upadku ZSRR	Uczeń potrafi: - wypowiedzieć się w dyskusji na temat globalizacji - ocenić zmiany zachodzące we współczesnym świecie
33. Polska w NATO i Unii	Uczeń zna: - daty: 1999, 1 V 2004 - założenia ustrojowe państwa polskiego	Uczeń zna: postać: Leszka Balcerowicza	Uczeń zna: daty: 1990, 1991, 1992, 1994, 1997	Uczeń zna: główne elementy programów ruchów liberalnego i narodowo-	Uczeń potrafi: przedstawić ewolucję ustrojową państwa polskiego w latach 90.

Europejskiej	w myśl Małej konstytucji i Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: „wojna na górze”, Mała konstytucja Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z czego wynikał konflikt wśród przedstawicieli opozycji określany jako „wojna na górze” • wskazać Polskę na współczesnej mapie Europy	• główne trudności III Rzeczypospolitej • założenia polskiej polityki zagranicznej w okresie II Rzeczypospolitej i w czasach PRL Uczeń rozumie: • pojęcia: plan Balcerowicza, wolny rynek, Mała konstytucja, zwrot na Zachód Uczeń potrafi: • wyjaśnić założenia planu Balcerowicza i wymienić jego skutki • wyjaśnić, dlaczego po 1989 r. Polska zdecydowała się dokonać zwrotu na Zachód	Uczeń rozumie: • pojęcie: Sojusz Lewicy Demokratycznej • społeczne skutki zmian politycznych i gospodarczych zachodzących w Polsce po 1989 r. • znaczenie przystąpienia Polski do NATO i do Unii Europejskiej Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z czego wynikał szok mieszkańców Polski związany z przemianami politycznymi po 1989 r. • przedstawić okoliczności, w jakich doszło do wyborów prezydenckich i pierwszych w pełni wolnych wyborów do sejmu i senatu • scharakteryzować przemiany gospodarcze w Polsce po 1989 r.	-katolickiego Uczeń potrafi: • przedstawić przemiany, jakie zachodziły na polskiej scenie politycznej po 1989 r. • dostrzec wpływ konfliktów związanych z „wojną na górze” na polską scenę polityczną • wyjaśnić, czym było uwłaszczenie nomenklatury	• ocenić polityczne i społeczne skutki zwrotu na Zachód
--------------	--	--	--	---	---

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY DO WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Temat	Wymagania na poszczególne oceny				
	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
<i>pierwsze półrocze</i>					
I. ŻYCIE SPOŁECZNE					
1. Człowiek w społeczeństwie	- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo, - podaje przykłady potrzeb człowieka, - przytacza przykłady ról społecznych, - wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb, - podaje przykłady norm społecznych, - przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku rówieśniczym,	- podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych), - wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi, - wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia, - wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki,	- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną, - wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji, - określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina, - wymienia kategorie norm społecznych, - określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór, - wskazuje zależności pomiędzy zdrowiem psychicznym	- wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka, - tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją, - porównuje społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela, - podaje przykłady konfliktu ról społecznych, - wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat	- omawia zależności między zaspokojeniem potrzeb i wywiązywaniem się z ról społecznych a samorealizacją i samooceną jednostki, - podaje konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka, - przytacza przykłady konfliktu ról społecznych, wskazuje przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu, - przedstawia problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku (ocena zjawiska, przyczyny i konsekwencje).

	- wyjaśnia, czym są zdrowie psychiczne i depresja.	- przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka, - podaje przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole, - wymienia zdrowe nawyki służące utrzymaniu higieny psychicznej, - wymienia czynniki, które mogą wywołać kryzys psychiczny.	a funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.	- teorii Abrahama Masłowa, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat kondycji psychicznej młodych ludzi w Polsce.	
2. Grupy społeczne	- podaje rodzaje grup społecznych, - wymienia grupy społeczne, do których należy, - przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie, - wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej, - określa, jakie zachowania prowadzą do sporów, - wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie	- wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy, - wylicza główne zasady współpracy w grupie, - podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu, - wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu, - proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie,	- omawia podział grup społecznych, - omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony, - wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.	- wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie, - określa, które metody są najwłaściwsze dla zespołowego wykonania określonych zadań, - podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór, - przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby	- charakteryzuje strategie przyjmowane w czasie konfliktu, - porównuje konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa, - przygotowuje poradnik unikania konfliktów i ich skutecznego rozwiązywania, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego uczuć, jakie

	rówieśniczej i w szkole, - podaje przykłady autorytetów.	- porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową, - wskazuje różnicę między idolem a autorytetem, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.		od idoli, i uzasadnia swoje zdanie, - redaguje w punktach przebieg negocjacji w przypadku zaczerpniętym ze swojego codziennego życia.	towarzyszą ludziom podczas konfliktu.
3. Komunikacja i autoprezentacja	- tłumaczy, czym są dyskusja i debata, - podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie, - gromadzi argumenty o szkodliwości używek.	- przytacza przykłady zachowań asertywnych, - określa różnice między asertywnością a agresją.	- podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty, - przedstawia warunki asertywności, - buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.	- tłumaczy, czym jest asertywność i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.	- dokonuje samooceny pod kątem asertywności.
4. Życie rodzinne	- tłumaczy, czym jest rodzina, - wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne, - opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie, - przedstawia wartości ważne dla jego rodziny.	- wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej, - podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji, - wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych, - wylicza główne prawa i obowiązki	- przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną, - omawia najważniejsze funkcje rodziny, - wylicza typy rodziny, - tłumaczy, czym jest władza rodzicielska,	- porównuje cechy różnych typów rodzin, - wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny, - rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji, - wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego	- omawia funkcjonowanie współczesnej rodziny, - przeprowadza ankietę dotyczącą wartości ważnych w jego rodzinie i prezentuje jej wyniki, - wyjaśnia, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się

		dzieci w rodzinie, - podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.	- omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, - podaje nazwy instytucji wspierających rodziny.	i jego wpływ na człowieka, - wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.	rola rodziny w procesie socjalizacji, - charakteryzuje przyczyny problemów współczesnych rodzin i omawia ich skutki dla ich członków oraz dla społeczeństwa, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.
5. Edukacja i praca	- wylicza podstawowe funkcje szkoły, - podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia, - określa, kto tworzy samorząd uczniowski, - znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły, - rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia, - wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia.	- wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje, - przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego, - podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej, - wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły.	- omawia prawa i obowiązki ucznia, - charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania), - na podstawie <i>Konstytucji RP</i> i statutu swojej szkoły wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów lub pracowników szkoły.	- wyjaśnia sposób funkcjonowania samorządu uczniowskiego.	- wypowiada się na temat najczęściej i najrzadziej wykorzystywanych praw ucznia zapisanych w statucie jego szkoły.
6. Ekonomia na co dzień	- wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe,	- opisuje strukturę typowego budżetu domowego,	- tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem	- omawia poszczególne typy dochodów i wydatków	- wyjaśnia, jak bycie świadomym konsumentem wpływa

	- tłumaczy pojęcie budżetu, - odróżnia dochody rodziny od wydatków, - wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego, - wyjaśnia, kim jest konsument, - wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi, - wypełnia typowy formularz reklamacyjny, - oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego.	- podaje przykłady łamania praw konsumenta, - ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.	gospodarstwa domowego, - proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie, - wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym, - przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów, - wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru, - wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.	składających się na strukturę budżetu domowego, - pisze reklamację.	na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.
II. Prawo i prawa człowieka					
1. Prawa człowieka	- tłumaczy, czym są prawa człowieka, - wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i>, - przedstawia podstawowe prawa zawarte w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>, - podaje przykłady łamania praw dziecka.	- określa funkcje praw człowieka, - wymienia cechy praw człowieka, - wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i>, - tłumaczy sformułowania preambuły	- podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, - wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka, - omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i>,	- proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie, - uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka, - przedstawia historię praw człowieka,	- na wybranych przykładach wykazuje, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych.

		<i>Powszechnej deklaracji praw człowieka,</i> - uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	- aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	- na podstawie preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> wykazuje konieczność ochrony praw człowieka, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach i przytacza trafne argumenty.	
2. Katalog praw człowieka	- podaje przykładowe prawa i wolności, - wylicza kategorie praw człowieka.	- podaje przykłady wolności i praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w <i>Konstytucji RP</i>, - wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, - odszukuje w <i>Konstytucji RP</i> fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych, - bierze udział w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.	- wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami, - wskazuje ograniczenia praw i wolności, - omawia poszczególne kategorie praw człowieka, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.	- charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i>, - określa źródła generacji praw człowieka, - tłumaczy, na czym polega różnica między prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, - wyjaśnia, w jaki sposób każdy człowiek może wpływać na życie publiczne dzięki wolnościom i prawom politycznym	- uzasadnia, że wolności i prawa polityczne są konieczne dla funkcjonowania demokracji, - prezentuje życiorys i działalność Malali Yousafzai.

				zagwarantowanym w <i>Konstytucji RP</i> .	
3. Ochrona praw człowieka	- podaje przykłady łamania praw człowieka, - wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, - przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka.	- wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka, - wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich, - analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka.	- wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka, - wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, - przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, - wyjaśnia, jaką rolę w systemie ochrony praw człowieka odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich, - prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka.	- omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka, - charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka, - wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.	- przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się ochroną praw człowieka, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka.
4. Bezpieczeństwo nieletnich	- wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy, - podaje przykłady przemocy, - wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji doświadczania przemocy,	- tłumaczy, czym są społeczności internetowe, - opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc), - wymienia rodzaje cyberprzemocy,	- tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie, - proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie, - opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji	- omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły, - charakteryzuje rodzaje cyberprzemocy oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,	- przygotowuje poradnik bezpiecznego korzystania z internetu.

	- wymienia główne zalety i wady korzystania z internetu.	- wylicza skutki przemocy, - podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci, - analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem internetu, - uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, - wyszukuje informacje o <i>Niebieskich kartach</i> i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej.	- doświadczenia przemocy, - wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej, - podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich, - przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy internetu, - aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.	- charakteryzuje zjawisko uzależnienia od internetu, - projektuje ciekawą formę plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, - uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczenia przemocy domowej lub bycia jej świadkiem.	
5. Nieletni wobec prawa	- tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni, - przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja, - wylicza podstawowe uprawnienia policji, - podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją.	- wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich, - wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych, - przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna),	- wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie, - wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw, - omawia uprawnienia i zadania policji,	- wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich, - określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzyganiu spraw dotyczących nieletnich, - wskazuje rodzaje przestępstw, za których popełnienie prawo dopuszcza	- wymienia inne niż policja i straż miejska (gminna) służby porządkowe i określa ich uprawnienia, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.

		- podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej), - wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.	- przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją, - charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej), - przedstawia zadania Centralnego Biura Śledczego Policji.	- odpowiedzialność karną nieletnich po ukończeniu 15 roku życia, - uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi, - podaje przykłady akcji przeprowadzonych przez Centralne Biuro Śledcze Policji.	
III. Społeczność lokalna i regionalna					
1. Czym jest samorząd?	- wyjaśnia, czym jest samorząd, - wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce, - wymienia zasady działania samorządu terytorialnego, - podaje przykłady zadań samorządów, - wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce, - podaje nazwy gminy, powiatu i	- opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego, - wyjaśnia znaczenie zasad, na których opiera się funkcjonowanie samorządu terytorialnego, - wylicza organy samorządu terytorialnego, - wskazuje podobieństwa i różnice	- wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki, - tłumaczy, czym się różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej, - określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka, - aktywnie uczestniczy	- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny, - wykazuje, że zasady, na których opiera się funkcjonowanie samorządu terytorialnego, obowiązują w codziennym życiu swojej gminy / swojego miasta,	- podaje, w jakich przypadkach zostaje wprowadzony zarząd komisaryczny, - ocenia, czy system władz samorządowych sprzyja zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczności lokalnej, i przytacza argumenty na poparcie swojego stanowiska, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie

	województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich, - odczytuje dane z wykresu.	między państwem a samorządem terytorialnym, - bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych).	w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów.	- odczytuje i analizuje dane z wykresu oraz uzasadnia wyciągnięte przez siebie wnioski.	prezentację na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów.
2. Samorząd gminny	- wymienia organy władzy w gminie, - wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe, - wylicza podstawowe zadania gminy, - wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski, - bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta.	- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy, - określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania, - bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy, - przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy, - odszukuje na stronach urzędu swojej gminy informacje o działalności młodzieżowej rady gminy, inwestycjach ze środków unijnych,	- omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie, - podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie, - przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski, - wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego,	- wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć, - wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej i przytacza trafne argumenty, - uzasadnia konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat gminy lub miasta, w których mieszka (zasłużone postacie i wydarzenia z dziejów gminy), - redaguje petycję do władz w sprawie budżetu obywatelskiego, - gromadzi wiadomości na temat funkcjonowania budżetów obywatelskich w różnych miastach Polski i wyciąga wnioski z analizy zebranego materiału,

		budżecie obywatelskim, - bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej.	- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta.		- przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat swojej gminy / swojego miasta.
3. Powiat i województwo	- wymienia przykładowe zadania powiatu, - wylicza organy powiatu, - podaje organy województwa, - wymienia przykładowe zadania samorządu wojewódzkiego, - wskazuje, gdzie znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka.	- wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu, - tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji dotyczącej działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych), - uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla	- rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu powiatu, - odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa, - bierze aktywny udział w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania	- porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego, - określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców, - wskazuje zadania wykonywane przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację dotyczącą działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa, - przyjmuje rolę lidera w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.

		funkcjonowania województwa, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.	województwa i przytacza trafne argumenty.		
4. Obywatele a organy samorządu	- odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego, - tłumaczy, czym jest korupcja, - przytacza przykłady aktywności obywatelskiej, - wskazuje problemy społeczne występujące w jego społeczności lokalnej.	- wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej, - podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami, - odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego, - przygotowuje notatkę na temat struktury urzędu swojej gminy lub swojego miasta, - wyjaśnia, czemu przestrzeganie zasad	- odszukuje informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej, - omawia zasady etycznego postępowania urzędników, - tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym, - podaje możliwe skutki łamania zasad etycznych w życiu publicznym.	- analizuje zawartość Biuletynu Informacji Publicznej urzędu swojego miasta, powiatu lub województwa, - wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej dla funkcjonowania społeczeństwa.	- proponuje inicjatywy, które warto by zrealizować w okolicy, i wskazuje sposoby ich realizacji.

		etycznych jest ważne w życiu publicznym.			
<i>drugie półrocze</i>					
IV. Wspólnota narodowa					
1. Naród i ojczyzna	- wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną, - wymienia i opisuje symbole RP, - podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe, - wylicza wybrane święta narodowe, - przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych, - odczytuje dane z wykresu.	- wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna, - określa, czym jest tożsamość narodowa, - wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe, - wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, - bierze udział w grupowym opracowaniu zagadnienia ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu, - uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych.	- wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną, - analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, - tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego, - charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe, - wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia historyczne, które są podczas nich upamiętniane.	- wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej, - przytacza historię symboli RP, - ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego, - wyczerpująco opracowuje zagadnienie ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych i przytacza trafne argumenty.	- wyjaśnia, dlaczego polskie godło w czasach komunizmu wyglądało inaczej niż obecnie, - prezentuje wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego i wyjaśnia, na czym polega jego wyjątkowość, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat polskich zabytków i miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

2. Obywatelstwo i narodowość	- wyjaśnia, czym jest obywatelstwo, - tłumaczy, do czego służy paszport, - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP, - podaje przykłady wartości obywatelskich.	- określa, czym jest tożsamość europejska, - podaje definicję narodowości, - podaje przykłady Polek i Polaków, których postępowanie było realizacją wartości obywatelskich, - bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych.	- charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo, - omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP, - wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej, - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością, - charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych.	- tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty, - uzasadnia konieczność popularyzowania wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym.	- prezentuje sylwetki wybranych wybitnych Polaków i ocenia znaczenie ich dorobku dla pożytku publicznego.
3. Postawa patriotyczna	- wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny, - wymienia przejawy patriotyzmu, - określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną, - wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu na co dzień przez uczniów.	- podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce.	- omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie, - określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny.	- analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu, - wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki.	- przedstawia rolę patriotyzmu we współczesnym świecie.

4. Mniejszości i migranci	- określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami, - odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - wyjaśnia, czym jest Polonia, - znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.	- wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna, - podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie, - rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców, - tłumaczy, czym jest azyl, - wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce, - gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.	- wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną, - tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa, - wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce, - podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę.	- przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski, - tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny, - omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację, - na podstawie tekstu ustawy podaje kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną, - uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych.	- wyjaśnia, co wpłynęło na rozlokowanie skupisk poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce, - określa czynniki, które miały wpływ na rozmieszczenie Polonii na świecie, - przygotowuje wystąpienie dotyczące kryzysów uchodźczych na świecie, - opracowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat kultury mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.
---	--	---	--	--	---

5. Tolerancja i przejawy ksenofobii	- tłumaczy, czym jest tolerancja, - rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, - wyjaśnia, czym są hejt i mowa nienawiści.	- wyjaśnia, czym są stereotypy, - podaje definicję nietolerancji, - określa, czym jest ksenofobia, - objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm, - wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu, - tłumaczy, czym jest kosmopolityzm, - podaje definicję Holocaustu, - opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji, - bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji, - opowiada o swoich wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego.	- omawia cechy stereotypu, - przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy, - przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeństwie, - charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii, - określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem, - analizuje tekst źródłowy.	- wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny, - omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem, - prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcjonowania społeczeństwa, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że pogodzenie różnych tożsamości społeczno-kulturowych jest możliwe, - analizuje tekst źródłowy, omawia problemy w nim poruszone i formułuje swoje stanowisko wobec nich.	- omawia wpływ skrajnych postaw na historię XX w.
V. Polska państwem demokratycznym					

1. Państwo i demokracja	- określa, czym jest państwo, - podaje cechy państwa, - wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm).	- wylicza podstawowe funkcje państwa, - rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - wskazuje różnicę między monarchią a republiką, - podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem, - wymienia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej, - wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej, - wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki, - określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny, - bierze udział w dyskusji na temat możliwości życia	- wskazuje różnice między narodem a państwem, - omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa, - charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna, - wyjaśnia i omawia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia zasadę suwerenności narodu, - podaje przykłady spraw, które mogą zostać poddane pod referendum lub stać się przedmiotem konsultacji społecznych, - wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia	- uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych, - analizuje różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej, prezentuje stanowisko swojej grupy i przytacza trafne argumenty.	- ocenia stan demokracji w państwie i uzasadnia swoje zdanie, - określa, jak zmieniła się liczba monarchii i republik w Europie w ciągu ostatnich 200 lat, - wyjaśnia, dlaczego większość państw demokratycznych rzadko wykorzystuje model bezpośredni, - ocenia, która historyczna forma demokracji jest najbardziej zbliżona do dzisiejszego ustroju demokratycznego.
--------------------------------	--	---	--	--	--

		w Polsce bez władzy państwowej.	w Polsce bez władzy państwowej.		
2. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	- określa znaczenie konstytucji w państwie, - wymienia główne rodzaje władzy państwowej, - opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i>.	- wyjaśnia, czym jest państwo prawa, - tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje, - wskazuje główne aspekty określone w konstytucji, - podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny, - wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i>, - wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i>, - odnajduje w <i>Konstytucji RP</i> rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli, - znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy o referendum ogólnokrajowym, - wymienia sprawy, które mogą być	- tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu, - określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji, - wyjaśnia, dlaczego w republikach obowiązuje zakaz sprawowania dziedzicznej i dożywotniej władzy, - wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i>, - charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i>.	- omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce, - opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna, - interpretuje artykuły <i>Konstytucji RP</i> dotyczące referendum ogólnokrajowego, - wskazuje, które opisane w <i>Konstytucji RP</i> wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat historii polskich konstytucji.

		poddane pod referendum ogólnokrajowe, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji.			
3. Sejm i Senat RP	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą, - podaje skład polskiego parlamentu, - wymienia podstawowe kompetencje Sejmu i Senatu RP, - odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu.	- wyjaśnia, jak Sejm i Senat RP podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów, - tłumaczy, czym jest immunitet, - wylicza główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, - wymienia główne etapy procesu ustawodawczego, - określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą, - wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent, - wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które	- tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa, - wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe, - omawia kompetencje Sejmu i Senatu RP, - charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, - analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej Sejmu RP i dokonuje potrzebnych obliczeń, - na podstawie odpowiednich artykułów <i>Konstytucji RP</i> odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe,	- opisuje funkcjonowanie Sejmu i Senatu RP z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję, - wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej, - wskazuje różnice w organizacji wyborów do Sejmu i Senatu RP, - omawia proces ustawodawczy, - porównuje role Sejmu i Senatu RP w procesie ustawodawczym, - wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym, - bierze udział w dyskusji na temat	- wyjaśnia, czym zajmują się komisje sejmowe, Prezydium Sejmu RP i Konwent Seniorów, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i przedstawia trafne argumenty. - przygotowuje w ciekawej formie prezentację na temat historii polskiego parlamentu.

		mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji.	- wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli.	ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych, - wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.	
4. Prezydent RP i Rada Ministrów	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą, - wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP, - wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów, - podaje, czym zajmuje się rząd, - odczytuje dane z tabel dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, - gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera i ministra odpowiedzialnego za sprawy edukacji).	- przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP, - omawia kompetencje Prezydenta RP, - wyjaśnia, jak są powoływani premier i Rada Ministrów, - omawia kompetencje rządu, - wylicza Prezydentów RP po 1989 r., - określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono <i>Konstytucję RP</i>, - odszukuje w internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny, - bierze udział w ćwiczeniu dotyczącym	- omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną, - opisuje procedurę tworzenia rządu, - charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu, - określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent, - analizuje dane zebrane w tabelach dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania	- wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów, - tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności, - określa, na czym polega zasada kontrasygnaty, - tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa, - wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera, - omawia trzy kroki w procedurze powoływania Rady Ministrów (na podstawie artykułów <i>Konstytucji RP</i>),	- omawia okoliczności przywrócenia urzędu prezydenta w Polsce, - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy i jako minister wygłasza przemówienie oraz przytacza trafne argumenty.

		przygotowywania reform przez ministrów, - znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju.	reform przez ministrów.	- aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy.	
5. Sądy i trybunały	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą, - wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości, - przedstawia rolę sędziów, - tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu.	- podaje zasady działania sądów, - wymienia zadania trybunałów, - na podstawie tekstu źródłowego przytacza przykłady spraw, którymi zajmują się współczesne sądy, - wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego, - odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, - bierze udział w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich.	- przedstawia zasady działania sądów, - wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności, - tłumaczy, kim jest ławnik, - analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie wyjaśnia określenie <i>rzędy sędziów</i> , - wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sądowniczą, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty.	- opisuje salę rozpraw w procesie karnym, - charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu, - wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w państwie demokratycznym, - odszukuje informacje na temat sporu o reformę sądownictwa i ustala, jakich kwestii on dotyczył, - analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie omawia wpływ sędziów na sferę polityki i życia społecznego.	- objaśnia, czego dotyczyło ostatnie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego.

6. Partie polityczne	- wyjaśnia, czym są partie polityczne, - wymienia rodzaje partii politycznych, - podaje elementy kampanii wyborczej partii, - wylicza systemy partyjne.	- przedstawia zawartość programu politycznego partii, - określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów, - przedstawia systemy partyjne, - tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie, - wymienia nazwy największych polskich partii politycznych, - wyjaśnia, czym jest statut partii, - wyszukuje potrzebne informacje w tekście ustawy o partiach politycznych.	- omawia funkcje partii politycznych, - opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe, - tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii, - charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich, - tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną, - analizuje tekst ustawy o partiach politycznych, - podaje nazwy partii politycznych, których przedstawiciele zasiadają w izbie niższej obecnej kadencji, - przygotowuje notatkę na temat jednej z partii politycznych reprezentowanych w Sejmie RP.	- opisuje działalność partii w państwie demokratycznym, - podaje przykłady działań podejmowanych przez wybraną partię polityczną reprezentowaną w Sejmie RP.	- charakteryzuje polską scenę polityczną.
7. Organizacje obywatelskie	- tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje,	- wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się,	- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada	- omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych,	- omawia rolę NSZZ „Solidarność” w najnowszej historii, - odpowiada, czy międzynarodowe

	- określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy, - wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie, - podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, - odczytuje dane statystyczne z wykresu.	- przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych, - wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, - wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe, - odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.	swobodnego zrzeszania się, - tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie, - charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych, - wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją, - charakteryzuje rodzaje wolontariatu, - określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem.	- wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność, - uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych, - na podstawie analizy danych statystycznych z wykresu wskazuje obszar, w którym organizacje pozarządowe powinny być bardziej aktywne, i uzasadnia swoje zdanie, - wyjaśnia, jak rozumie słowa Tadeusza Kotarbińskiego.	organizacje pozarządowe powinny wpływać na władze danego kraju, i przytacza trafne argumenty, - opowiada o swoich doświadczeniach z pracy wolontariackiej, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.
8. Media i opinia publiczna	- wyjaśnia, czym jest opinia publiczna, - wymienia rodzaje mass mediów, - wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi,	- określa, do czego służą sondaże, - tłumaczy, czym jest wolność słowa, - wylicza funkcje mediów,	- wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, - omawia funkcje sondaży, - opisuje specyfikę mediów	- przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji, - charakteryzuje misję mediów publicznych,	- ocenia, jak często na jego poglądy, decyzje i wybory mają wpływ media społecznościowe, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie

	- objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne, - odróżnia fakty od opinii i komentarzy.	- podaje zalety i wady mediów społecznościowych, - wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej, - określa, czym jest kampania społeczna, - podaje definicję spotu wyborczego, - wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa, - porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii, - gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej, - wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza, - znajduje informacje na temat wyników wybranego badania opinii publicznej.	jednokierunkowych i interaktywnych, - opowiada o poszczególnych funkcjach mediów, - przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji, - podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór, - omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy, - opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych, - sporządza notatkę z wybranego badania opinii publicznej.	- omawia przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu mediów społecznościowych na demokrację, - uzasadnia konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej, - wyjaśnia rolę opinii i komentarzy w demokratycznych mediach, - bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia wnioski, - uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.	prezentację na temat wybranej kampanii społecznej, dokonuje analizy zastosowanych w niej środków.
VI. Sprawy międzynarodowe					

1. Współpraca międzynarodowa	- wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa, - rozwija skrót ONZ, - przytacza przykłady inicjatyw ONZ, - podaje pełną nazwę NATO, - wymienia przykłady działań NATO, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO, - odczytuje dane z wykresu prezentującego wyniki badań opinii publicznej.	- wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej, - wymienia podstawowe zadania ambasadora i konsula, - wylicza główne cele i działania ONZ, - tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ, - określa najważniejsze cele NATO, - przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO, - odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ, - ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we współczesnym świecie, i uzasadnia swoje zdanie, - znajduje wiadomości o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r.	- omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie, - charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej, - podaje czas i okoliczności powstania ONZ, - określa, ilu członków liczy ONZ, - wymienia główne organy ONZ, - opisuje genezę NATO, - podaje nazwę głównego organu NATO, - wskazuje na mapie państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji - wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska.	- określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej, - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego, - omawia wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska, - opracowuje notatkę o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. z uwzględnieniem ich celów i uczestników.	- analizuje wyniki badań opinii publicznej, formułuje wnioski, określa przyczyny zaobserwowanych zjawisk, wyraża własną opinię na wskazany temat i uzasadnia odpowiedź, - znajduje informacje o protestach przed ambasadami różnych krajów, omawia to zjawisko i przedstawia swoje zdanie na ten temat, - ocenia, jaki wpływ ma prawo weta w Radzie Bezpieczeństwa ONZ na skuteczność działań tego organu, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najważniejszych działań Polski w strukturach ONZ i NATO.
2. Unia Europejska	- podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej,	- wymienia główne przyczyny integracji europejskiej,	- omawia główne etapy integracji europejskiej,	- wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej,	- omawia główne zagadnienia i problemy funkcjonowania UE,

	- wylicza najważniejsze zadania UE, - odpowiada, czym jest euro, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE.	- na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska, - wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej, - odszukuje w Deklaracji Schumana potrzebne informacje, - bierze udział w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego, - gromadzi materiały dotyczące brexitu, - bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu.	- opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej, - wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji, - wymienia podstawowe uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, - analizuje tekst Deklaracji Schumana, - podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE, - analizuje materiały dotyczące brexitu.	- podaje nazwy trzech wspólnot europejskich, - omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, - analizuje tekst Deklaracji Schumana i określa, jak zmieniła się sytuacja w Europie od czasów autora, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, przedstawia trafne argumenty, uzasadnia swoje stanowisko, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat brexitu i przytacza trafne argumenty.	- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, organizuje głosowanie i podsumowuje jego wyniki, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego.
3. Polska w Unii Europejskiej	- podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję, - wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich	- wylicza podstawowe prawa obywatela UE, - wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego, - przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością	- omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE, - charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE, - przedstawia znaczenie zasad	- wskazuje koszty przynależności Polski do UE, - przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób, - omawia przeznaczenie	- ocenia proces integracji Polski z Unią Europejską, - rozważa, jakie mogą być konsekwencje wychodzenia kolejnych krajów z UE, - przygotowuje w ciekawej

	firm z przystąpienia do UE, - szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście.	Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących, - określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania, - gromadzi informacje na temat inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.	europejskiego rynku wewnętrznego, - tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen, - wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne, - podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych, - redaguje broszurę o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście, - sporządza notatkę na temat jednej z inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.	poszczególnych rodzajów funduszy unijnych.	i wyczerpującej formie prezentację na temat inicjatyw unijnych skierowanych do młodych ludzi.
4. Problemy współczesnego świata	- wyjaśnia, czym jest globalizacja, - przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia, - podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się,	- wylicza główne skutki globalizacji, - określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się, - wskazuje główny kierunek migracji,	- charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykanizacji kultury, - tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm, - tłumaczy, na czym polegają pomoc	- omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach, - przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się,	- proponuje, w jaki sposób młodzi ludzie mogą dbać o środowisko, - wyjaśnia, czym jest Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, - przedstawia sylwetkę Greta Thunberg,

	- tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu, - podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa.	- wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w., - bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, - opracowuje notatkę o wybranej polskiej organizacji pozarządowej, która pomaga mieszkańcom państw rozwijających się, - przygotowuje plakat przestrzegający przed skutkami zmian klimatu, - uczestniczy w pracach nad prezentacją na temat najbiedniejszych państw świata, - bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników.	rozwojowa i pomoc humanitarna, - charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki.	- uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej, - wyjaśnia, czym jest grupa G7, - omawia problemy związane z migracją, - omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.	- aktywnie uczestniczy w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, przytacza trafne argumenty, proponuje sposoby rozwiązania problemu, - znajduje informacje o inicjatywach na rzecz osób potrzebujących z krajów Południa, w które mogą się zaangażować młodzi ludzie, - opracowuje reportaż dotyczący zmian klimatu, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najbiedniejszych państw świata, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników oraz przytacza trafne argumenty.
5. Konflikty zbrojne na świecie	- podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych,	- tłumaczy, na czym polega terroryzm, - wymienia skutki terroryzmu,	- omawia przyczyny i rodzaje konfliktów, - przedstawia źródła i rodzaje terroryzmu,	- wyjaśnia, dlaczego walka ze współczesnym	- opowiada o zamachu na World Trade Center,

	- wyjaśnia, czym jest ludobójstwo, - przytacza przykłady działań terrorystycznych, - odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie, - odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce.	- określa skutki konfliktów, - odszukuje informacje na temat cyberterroryzmu, - znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w., - bierze udział w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych.	- na podstawie mapy charakteryzuje wybrane współczesne konflikty na świecie, - analizuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce i ocenia, jak poglądy Polaków na ten problem kształtują się obecnie, - omawia zagrożenia wynikające z cyberterroryzmu dla współczesnych państw i społeczeństw, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych.	terroryzmem jest trudna, - redaguje notatkę na temat zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w Europie w XXI w. - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, przedstawia trafne argumenty.	- przygotowuje prezentację dotyczącą konfliktu na Ukrainie, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, podaje konkretne propozycje i przedstawia trafne argumenty.
--	---	--	--	---	---